

Francis Scott Fitzgerald

El gran Gatsby

Una vegada més, a Zelda

*Then wear the gold hat, if that will move her;
If you can bounce high, bounce for her too,
Till she cry «Lover, gold-hatted, high-bouncing lover,
I must have you!».*

Llavors posa't el barret d'or, si això l'ha de commoure;
i si saps fer bots ben alts, bota per ella, també,
fins que exclami: «Amor de l'auri capell, amor botador,
has de ser meu!».

THOMAS PARKE D'INVILLIERS

1

En els meus anys de joventut, i més vulnerables que els d'ara, el meu pare em donà un consell en el qual no he parat de rumiar de llavors ençà.

«Sempre que et vinguin ganes de criticar algú —em va dir—, recorda que en aquest món no tothom ha tingut els avantatges que tu has tingut».

No va dir res més, però com que ell i jo sempre hem estat excepcionalment comunicatius, bé que d'una manera reservada, vaig donar per entès que volia dir molt més que allò. En conseqüència, tinc inclinació a reservar-me tota mena de judicis, un hàbit que m'ha obert gran nombre de caràcters curiosos i que també m'ha fet víctima de no pocs llaunes recalcitrants. L'esperit anormal detecta ràpidament aquesta qualitat i s'hi adhereix quan la troba en una persona normal, i per això a la universitat vaig ésser acusat de politicastre: perquè era el confident dels pesars secrets d'individus estrambòtics i desconeguts. La majoria de les confidències no les provocava pas jo; sovint m'he fingit mort de son o preocupat o he demostrat una lleugeresa hostil en pressentir, a través d'un signe inconfusible, que una revelació íntima planava en l'horitzó; perquè les revelacions íntimes dels joves, o almenys els termes en què les expressen, són generalment plagiàries i espatllades per evidents repressions. Reservar-se el judici és una qüestió d'esperança infinita. Encara ara tinc una mica de por que em perdria alguna cosa si oblidava, com el meu pare suggeria amb esnobisme, i amb esnobisme ho repeteixo jo, que el sentit de la decència fonamental ens és distribuït irregularment en néixer.

I, després de vanar-me així de la meva tolerància, em toca de confessar que té un límit. La conducta pot tenir els seus fonaments en la dura roca o en un aiguamoll, però fins en un cert punt tant me fa, on es fonamenta. Quan vaig tornar de l'Est, la tardor passada, tenia la impressió que hauria volgut que el món portés uniforme i es mantingués en una mena d'atenció moral per sempre més; estava tip i cuit de tumultuoses expedicions amb vistes privilegiades al cor humà. Només Gatsby, l'home que dona el seu nom a aquest llibre, se salvava de la meva reacció; Gatsby, que representava tot allò que sempre m'ha inspirat un menyspreu mofeta absolutament sincer. Si la personalitat és una sèrie ininterrompuda de gestos reeixits, llavors hi havia en ell quelcom de magnífic, una mena de sensibilitat exacerbada a les promeses de la vida, com si es trobés connectat amb una d'aquestes complicades màquines que registren terratrèmols a deu mil milles de distància. La seva promptitud a la reacció no tenia res a veure amb aquesta impressionabilitat blana que se sol dignificar sota el nom de «temperament creador»; era un do extraordinari per a l'esperança, un estat de receptibilitat romàntica com no l'he trobat mai en cap altra persona ni, probablement, no tornaré a trobar-lo mai. No, Gatsby, al capdavall, resultà un tipus excel·lent; fou el que Gatsby rosegava, aquell polsim emmetzinat que flotava

darrere els seus somnis, el que temporalment va ofegar el meu interès en els pesars avortius i els impulsos de curta alenada dels homes.

De tres generacions ençà la meva família ha estat gent coneguda i benestant d'aquesta ciutat del Middle West. Els Carraway constituïm una mena de clan, i, segons la nostra tradició, descendim dels ducs de Buccleuch; però el veritable fundador del meu llinatge fou el germà del meu avi, que arribà aquí el 1851, envià un substitut a la Guerra de Secessió, i inicià el negoci de ferreteria a l'engròs que el meu pare dirigeix actualment.

Jo no he arribat a veure mai aquest oncle avi, però pel que diuen m'hi assemblo, sobretot si es guien pel retrat a l'oli que és al despatx del meu pare, on apareix amb una expressió dura, tenaç. Jo em vaig llicenciar a New Haven en el 1915, exactament un quart de segle més tard que el meu pare, i poc després vaig prendre part en aquella ajornada migració teutònica coneguda amb el nom de Gran Guerra. Vaig fruir tant, en aquella contraincursió, que vaig tornar-ne d'allò més inquiet. En lloc d'ésser per a mi el càlid centre del món, el Middle West em semblava la vora esfilagarsada de l'univers, i per això vaig decidir d'anar-me'n a Nova York i fer l'aprenentatge en una banca d'emissió. Tothom qui jo coneixia treballava en banques d'emissió, i això em feia suposar que aquesta mena d'afers podrien perfectament mantenir una persona més, sola com era jo. Totes les meves ties i els meus oncles ho van discutir com si es tractés d'escollir-me l'escola preparatòria, i a l'últim van dir: «Bé, ss... sí...», amb rostres molt greus i dubitatius. El meu pare accedí a mantenir-me durant un any, i després de diversos ajornaments vaig anar-me'n cap a l'Est, cap a Nova York, per sempre, pensava jo, aquella primavera de l'any 1922.

El més assenyat hauria estat de cercar allotjament dins la mateixa *city*, però era una estació calorosa, jo acabava d'abandonar un indret d'amples prades i arbres amistosos, i per això, quan un noi del despatx em suggerí de llogar tots dos junts una casa en una petita ciutat veïna, em semblà una gran idea. El meu company trobà la casa, un bungalow de cartó bastant maltractat per les intempèries, per vuitanta dòlars al mes, però a darrera hora l'empresa traslladà el meu amic a Washington, i vaig haver-me d'instal·lar tot sol als afores. Tot sol és un dir: tenia un gos —almenys vaig tenir-lo uns quants dies, fins que fugí de casa—, un vell Dodge i una dona finlandesa que em feia el llit i l'esmorzar, i que remugava proverbis finlandesos en veu baixa davant la cuina elèctrica.

Durant un dia, o poc més, vaig sentir-me molt sol, fins que, un matí, un home que havia arribat més tard que jo em deturà per la carretera.

—Que em pot dir el camí d'anar al poble de West Egg? —em preguntà, tot desemparat.

Li ho vaig explicar. I en reprendre el meu passeig, ja no em sentia sol. Havia esdevingut un guia, un indicador de rutes, un dels colons originaris. Sense sospitar-

ho, l'home m'havia atorgat el dret de ciutadania.

I així, amb la llum del sol i els grans esclats de fulles que creixien als arbres, amb la velocitat amb què les coses creixen a les pel·lícules accelerades, vaig sentir la convicció ben coneguda que la vida tornava a començar de cap i de nou amb l'estiu.

Hi havia tantes coses a llegir, per començar! I tanta salut a assimilar de l'aire jove i donador d'alè! Vaig comprar una dotzena de llibres sobre la banca i el crèdit i les inversions, i els vaig posar a la meva llibreria, vermells i daurats, nous de trinca, com moneda acabada d'encunyar, prometent-me la revelació dels secrets radiants que només coneixen Mides, Morgan i Mecenes. D'altra banda, tenia la seriosa intenció de llegir molts més llibres. A la universitat jo havia estat una mica literat —fins i tot un any vaig escriure una sèrie d'articles de fons, molt solemnes i obvis, per al *Yale News*— i ara em proposava de ressuscitar tot això i tornar a esdevenir aquest tipus d'especialista que és més limitat que cap altre: «l'home ben arrodonit». Això no és pas només un epigrama: la vida és molt més plena d'èxits si te la mires des d'una sola finestra.

Fou ben bé per atzar que vaig anar a llogar una casa en una de les comunitats més estranyes de l'Amèrica del Nord. Es trobava en aquesta illa estreta i turbulenta que s'estén a l'est de Nova York, i en la qual, entre altres curiositats de la naturalesa, hi ha dues formacions geològiques excepcionals. A vint milles de la ciutat, un parell d'ous enormes, de perfil idèntic i separats només per una badia de respecte, avancen dins la massa d'aigua salada més mansa de l'hemisferi occidental, la humida eixida de l'estret de Long Island. No són òvals perfectes —com l'ou de Colom, estan aplanats per l'extrem que toca a terra—, però la seva semblança física deu ésser una font de perpètua meravella per a les gavines que els sobrevolen. Per als éssers desproveïts d'ales, la seva dissimilitud en tots els aspectes llevat de la forma i el volum encara resulta un fenomen més interessant.

Jo vivia al West Egg —l'ou occidental—, que és... bé, sí, el menys distingit dels dos, encara que aquesta és una etiqueta d'allò més superficial per expressar l'estrany contrast, no poc sinistre, que existeix entre els dos ous. Casa meva es trobava a la punta mateixa de l'ou, a cinquanta metres, només, de l'estret, encongada entre dues cases enormes que es llogaven per dotze o quinze mil dòlars la temporada. La de la meva dreta era un edifici colossal, qualsevol que fos el patró amb el qual es volgués comparar. De fet, era una imitació servil d'algun ajuntament normand, amb una torre en un costat, ofensivament nova sota una tènue barba d'aura, i una piscina de marbre, i més de quaranta acres de prats i jardins. Era la mansió de Gatsby. O, més ben dit, com que jo llavors no coneixia Gatsby, era una mansió habitada per un cavaller que tenia aquest cognom. Casa meva constituïa una ofensa per a la vista, afortunadament petita, i havia estat oblidada allà, de manera que jo gaudia de la vista de l'aigua, d'una vista parcial de la gespa del meu veí i de la consoladora proximitat de milionaris, i tot això per vuitanta dòlars al mes.

A l'altra banda de la badia, els blancs palaus de l'elegant East Egg resplendien a la vora de l'aigua, i la història d'aquell estiu comença realment el vespre que vaig agafar el cotxe en direcció a l'East Egg, per anar a sopar amb els Buchanan. Daisy era cosina llunyana meva, i jo coneixia Tom de la universitat. Immediatament després de la guerra havia passat dos dies amb ells a Chicago.

El marit de Daisy, entre d'altres diverses proeses físiques, havia estat un dels atletes més complets que han jugat mai a rugbi a New Haven; en certa manera havia estat una figura nacional, un d'aquests homes que als vint-i-un anys assoleixen una excel·lència tan aguda i rara que tot el que fan després té una mena de regust de davallada. La família de Tom era enormement rica —fins i tot a la universitat se li havia fet retret de la llibertat econòmica de què gaudia—, però ara havia abandonat Chicago i s'havia instal·lat a l'Est en un pla que et deixava bocabadat: per exemple, s'havia portat de Lake Forest tot un ramat de ponis per jugar al polo. Era difícil de comprendre que un home de la meva generació fos prou ric per fer una cosa així.

Ignoro per què els Buchanan es van traslladar a l'Est. Havien passat un any a França, sense cap raó particular per fer-ho, i després havien anat a la deriva, inquiets, d'ací d'allà, sempre per llocs on la gent jugava al polo i era rica. Aquella vegada s'havien instal·lat de manera permanent, m'havia dit Daisy per telèfon, però jo no ho creia; no coneixia Daisy prou a fons, però intuïa que Tom aniria sempre més a la deriva cercant, amb una mica de nostàlgia, la dramàtica turbulència d'algun partit de rugbi que ja no s'havia de repetir per a ell.

Així doncs, s'esdevingué que un vespre càlid i ventós vaig emprendre el viatge, amb el meu cotxe, cap a East Egg, per anar a veure dos vells amics que amb prou feines coneixia. Casa seva era encara més sumptuosa que jo no ho havia esperat: una alegre mansió colonial georgiana, vermella i blanca, que dominava la badia. La gespa començava a la mateixa platja i corria al llarg d'un quart de milla, saltant per damunt de rellotges de sol i caminets encaironats i jardins ardents, per acabar topant amb la casa, per les parets de la qual s'enfilava en forma de vinyes verges esplèndides, com portada per la mateixa empenta de la cursa. La façana era interrompuda per una renglera de portes-finestres, que en aquell moment reflectien l'or del sol ponent i eren obertes de bat a bat a la tarda càlida i ventosa. Tom Buchanan, amb pantalons de muntar, era dret, eixancarrat, al porxo de davant.

Havia canviat, des dels temps de New Haven. Ara era un tipus robust de trenta anys, amb els cabells color de palla, uns llavis més aviat durs i un posat altiu. Els ulls radiants, arrogants, dominaven en el seu rostre i feien que semblés que constantment es tirava agressivament cap endavant. Ni l'elegància efeminada del seu vestit de muntar no aconseguia d'ocultar l'enorme vigoria d'aquell cos: semblava que omplia les botes lluents fins a amenaçar de trencar-ne els llaços, i se li endevinava el joc dels músculs poderosos, quan es movia, sota la fina roba de la jaqueta que portava. Era un cos capaç d'una força enorme; un cos cruel.

Quan parlava, la seva veu de tenor, una mica ronca i agra, accentuava la impressió de combativitat que tot ell produïa. A la seva veu hi havia un matís de menyspreu paternal, fins i tot quan parlava a persones que estimava; i a New Haven més d'un l'havia odiat profundament.

«Ara no et pensis que la meva opinió en aquest afer és decisiva —semblava que digués—, només perquè sóc més fort i més home que tu».

Tots dos formàvem part de la mateixa societat d'antics alumnes, i encara que no havíem estat mai amics íntims, jo havia tingut sempre la impressió que em trobava simpàtic i que volia que jo l'hi trobés a ell, amb una mena de voluntat enyorívola, però aspra i desafiadora alhora.

Vam enraonar uns minuts al porxo assolellat.

—Sí, he aconseguit una bona finqueta, aquí —digué, mentre els seus ulls inquietos recorrien els voltants.

M'agafà per un braç per fer-me girar i aixecà la mà ampla i plana en direcció al panorama, incloent en el seu gest un jardí italià situat en un fondal, mig acre de roses oloroses, penetrants, i un bot de motor, de proa roma, que cavalcava la marea, mar endins.

—Havia estat de Demaine, el del petroli. —M'obligà a girar-me altra vegada, correctament, però bruscament—. Entrem.

Vam travessar una alta galeria per entrar en una peça de color rosa, fràgilment incrustada a la casa per mitjà de les portes-finestres que hi havia a cada extrem. Les vidrieres eren entreobertes i resplendien de blancor sobre el fons de la verda gespa de l'exterior, que semblava que entrés una mica dins la casa. Una brisa bufava a través de la cambra i feia voleiar cap endins les cortines d'un extrem i cap a fora les de l'altre, com pàl·lides banderes, cargolant-les i enlairant-les cap al pastís de noces glaçat que era el sostre; la mateixa brisa arrissava finament la catifa color de vi, i hi feia aparèixer les mateixes ombres que el vent suscita a la superfície del mar.

L'únic objecte completament immòbil que hi havia a la cambra era un enorme divan en el qual dues dones joves es trobaven instal·lades, com a bord d'un globus captiu. Totes dues vestien de blanc, i els vestits els onejaven i aletejaven com si tot just acabessin d'arribar després d'una breu volada per la casa. Segurament que vaig quedar-me uns instants escoltant les fuetades i els petaments de les cortines i el gemec d'un quadre a la paret. Després se sentí una detonació, quan Tom Buchanan tancà la porta vidriera del darrere, i la brisa presonera morí en la cambra, i les cortines i les catifes i les dues dones joves van baixar flotant suaument fins a terra.

La més jove de les dues dones m'era totalment desconeguda. Estava ajaguda tan llarga com era en el seu extrem del divan, completament immòbil i amb la barbata una mica enlaire, com si hi aguantés en equilibri alguna cosa que corria el perill de caure. Si em va veure de reüll, no en donà cap mostra; de fet, em vaig sorprendre gairebé a mi mateix murmurant una excusa per haver-la destorbada amb la nostra entrada.

L'altra noia, Daisy, intentà d'aixecar-se —s'inclinà lleugerament cap endavant amb expressió voluntariosa— i després va riure amb una petita riallada absurda, encisadora, i jo també vaig riure i vaig avançar cap a ella.

—La felicitat em paralitza.

Daisy tornà a riure com si hagués dit alguna cosa molt enginyosa, retingué la meua mà un moment i aixecà els ulls per mirar-me a la cara, donant-me a entendre que no hi havia al món ningú a qui desitgés tant de veure com a mi. Era la seva manera de fer. Insinuà en un murmuri que el cognom de la noia equilibrista era Baker. (He sentit dir que el murmuri de Daisy no era sinó per obligar la gent a inclinar-se cap a ella; una crítica desplaçada que no lleva cap encís a aquest costum de Daisy.)

En tot cas, els llavis de Miss Baker van aletejar suaument, m'adreçà un cop de cap gairebé imperceptible, i ràpidament tornà a tirar el cap endarrere: evidentment l'objecte que aguantava en equilibri havia trontollat i això l'havia alarmada. Un cop més sortí dels meus llavis una mena d'excusa. Gairebé qualsevol exhibició de seguretat total m'arrenca un tribut d'astorament.

Vaig tornar a mirar la meua cosina, la qual començà a fer-me preguntes amb la seva veu baixa i estremida. Era la mena de veu que l'orella segueix en les seves modulacions, com si cada frase fos un arranjament de notes que mai més no tornarà a ésser executat. El seu rostre era trist i adorable, ple de coses brillants: uns ulls brillants, i llavis brillants i apassionats, però a la seva veu hi havia una emoció excitant que els homes que l'havien estimada trobaven difícil d'oblidar: una compulsió, un «Escolta» xiuxiuejat, una suggerència que Daisy acabava de fer coses alegres i exaltants pocs moments abans i que d'altres coses alegres i exaltants s'apropaven.

Li vaig dir que, camí de l'Est, m'havia detingut un dia a Chicago i que una dotzena de persones m'havien encarregat que la saludés afectuosament.

—M'enyoren? —exclamà, extasiada.

—La ciutat en pes està desolada. Tots els cotxes porten la roda esquerra del darrere pintada de negre en senyal de dol, i al llarg de la costa nord se sent tota la nit un plany persistent.

—Oh, que bonic! Tornem-hi, Tom. Demà mateix! —Després afegí, inconseqüentment—: Has de veure la nena.

—M'agradaria molt.

—Ara dorm. Té tres anys. No l'has vista mai?

—Mai.

—Doncs cal que la vegis. És...

Tom Buchanan, que havia estat rondant, inquiet, per la cambra, s'aturà i em posà una mà a l'espatlla.

—A què et dediques, Nick?

—Treballo en una banca d'emissió.

—Quina?

Li ho vaig dir.

—No n’he sentit parlar mai —remarcà, en to decisiu. Això m’irrità.

—En sentiràs parlar —vaig contestar, secament—. Si et quedes a l’Est.

—Oh, i és clar que m’hi quedaré, no pateixis —féu, llançant una mirada a Daisy i després a mi, com esperant alguna rèplica—. Seria un imbècil si me n’anava a viure a qualsevol altre lloc.

En aquest punt Miss Baker va dir: «Absolutament!», amb una brusquedat que em sobresaltà; era la primera paraula que la noia havia pronunciat des que jo havia entrat a la cambra. Evidentment, la va sorprendre tant a ella com a mi, perquè badallà, i amb una sèrie de moviments ràpids i destres, es posà dreta a la cambra.

—Estic entumida —es lamentà—. Fa segles que jec en aquest divan.

—No em miris a mi —repliquà Daisy—. Tota la tarda que intento portar-te a Nova York.

—No, gràcies —féu Miss Baker, veient que entraven quatre còctels—. Estic en període d’entrenament rigorós. —La seva amfitriona la mirà, incrèdula.

—Ah, sí? —Engolí la seva copa, com si no hi hagués hagut sinó una gota al fons—. No puc imaginar-me com arribes mai a fer res de res.

Vaig mirar Miss Baker i em vaig preguntar què devia *fer*. M’agradà mirar-la. Era una noia esvelta, de sines menudes, que es mantenia molt dreta i accentuava aquesta posició tirant endarrere les espatlles com un jove cadet. Els seus ulls grisos, fatigats pel sol, em van mirar amb cortesa i recíproca curiositat des del seu rostre cansat, encisador i descontent. Tot d’una, vaig pensar que jo havia vist aquell rostre, o una fotografia d’aquell rostre, no sabia on.

—Així que viu a West Egg, vostè —remarcà la noia, despectivament—. Conec algú que també hi viu.

—Jo no hi conec absolutament ningú...

—Ha de conèixer Gatsby.

—Gatsby? —preguntà Daisy—. Quin Gatsby?

Abans que jo pogués contestar que era el meu veí, van anunciar el sopar; posant el seu braç tens, imperativament, sota el meu, Tom Buchanan em va empènyer fora de la cambra com hauria canviat de casella un peó.

Primes i làngüides, amb les mans lleugerament posades als malucs, les dues noies ens van precedir en un porxo pintat de color de rosa, obert de cara a la posta de sol, on quatre espelmes pampalluguejaven damunt la taula, a la brisa morent.

—Per què han posat *espelmes*? —objectà Daisy. I les apagà pessigant-ne el ble amb els dits—. D’aquí a dues setmanes serà el dia més llarg de l’any. —Ens mirà amb expressió radiant—. ¿A vosaltres no us passa que sempre espereu el dia més llarg de l’any i quan ve ni us en adoneu? Jo sempre espero el dia més llarg de l’any i quan ve ni me n’adono.

—Hauríem de fer algun pla —badallà Miss Baker, seient a taula com qui es fica al llit.

—D'acord —digué Daisy—. Què podríem planejar? —Es girà cap a mi, tota indecisa—. ¿Quina mena de plans fa, la gent?

Abans que jo pogués contestar, fità els ulls, amb expressió de terror, al dit xic de la seva mà.

—Mireu! —es va plànyer—. Em fa mal.

Tots vam mirar-li el dit: tenia el nus negre i blau.

—M'ho has fet tu, Tom —digué Daisy, en to d'acusació—. Ja sé que ha estat sense voler, però m'ho has fet tu. La culpa és meva per haver-me casat amb un home brutal, amb un exemplar enorme, matusser, de...

—Odio el mot *matusser* —objectà Tom, irritat—, encara que el diguis en broma.

—Matusser —insistí Daisy.

De vegades ella i Miss Baker enraonaven alhora, sense interferir-se i amb una inconseqüència que no arribava a ésser xerrameca, una inconseqüència tan freda com els seus vestits blancs i els seus ulls impersonals, d'on era absent tot desig. Eren allà, i acceptaven Tom i m'acceptaven a mi, fent només un agradable i cortès esforç per conversar amb nosaltres o perquè nosaltres converséssim amb elles. Sabien que el sopar acabaria molt aviat, i que una mica més tard acabaria també la vetllada i quedaria de racó, oblidada. Era completament diferent del que passa a l'Oest, on les vetllades passaven ràpidament, de fase en fase, cap a la fi, en una anticipació contínuament decebuda o bé en una pura temença nerviosa del moment final.

—Em fas sentir completament per civilitzar, Daisy —vaig confessar, després de la segona copa d'un vi rosat que tenia gust de suro, però que era certament impressionant—. No saps parlar de collites o de qualsevol cosa per l'estil?

Amb aquesta observació no pretenia pas dir res d'especial, però provocà una reacció inesperada.

—La civilització està desfent-se a trossos —esclatà Tom, amb violència—. M'he tornat terriblement pessimista respecte a tot. Has llegit *L'ascensió dels imperis de color*, d'un tal Goddard?

—No, francament —vaig contestar, sorprès pel seu to.

—Doncs és un llibre magnífic, i tothom l'hauria de llegir. La idea central és que, si no vigilem, la raça blanca serà... serà totalment anorreada. És un estudi científic, amb proves concloents.

—Tom se'ns està tornant molt profund —digué Daisy, amb una expressió de tristesa despreocupada—. Llegeix llibres savis plens de paraules llargues. Quina paraula era aquella que...?

—Bé, tots aquests llibres són científics —insistí Tom, llançant-li una mirada irritada—. Aquest individu ha estudiat a fons l'afer. Cal que nosaltres, la raça dominant, obrim l'ull si no volem que les altres races acabin per dominar-nos.

—Els hem de derrotar —xiuxiuejà Daisy, parpellejant ferotgement de cara al sol fervent.

—Hauríeu de viure a Califòrnia... —començà Miss Baker.

Però Tom la va interrompre, girant-se pesadament en la seva cadira.

—La idea és que nosaltres som nòrdics. Jo ho sóc, i tu també, i... tu també. — Després d'una vacil·lació infinitesimal va incloure Daisy amb un lleuger cop de cap, i ella tornà a fer-me l'ullet—. Nosaltres hem produït totes les coses que constitueixen la civilització... La ciència, i l'art, i tot plegat. M'enteneu?

Hi havia quelcom de patètic en la seva concentració, com si la seva fatuïtat, més aguda que en un altre temps, ja no li bastés. Quan, gairebé immediatament, el telèfon sonà a dins i el majordom es retirà del porxo, Daisy aprofità la interrupció momentània i s'inclinà cap a mi.

—Et confessaré un secret de família —xiuxiuejà, entusiasmada—. És a propòsit del nas del majordom. Vols saber una cosa del nas del majordom?

—Per això he vingut, justament, aquesta nit.

—Bé, doncs, abans no ho era, de majordom; la seva feina era netejar l'argenteria d'una gent de Nova York que tenien un servei de plata per a dues-centes persones. Havia de netejar la plata des del matí fins al vespre, fins que, finalment, això començà d'afectar-li el nas...

—Les coses van anar de mal en pitjor —suggerí Miss Baker.

—Sí, les coses van anar de mal en pitjor, fins que, finalment, va haver de renunciar al seu càrrec.

Un moment, la darrera llum del sol il·luminà amb romàntic afecte el seu rostre radiant; la seva veu m'obligava a tirar-me cap endavant, contenint l'alè, mentre l'escoltava; després, la claror es marcí i cada raig de llum l'abandonà com a contracor, igualment que els infants abandonen, en fer-se fosc, el carrer on jugaven.

El majordom tornà i murmurà alguna cosa a l'orella de Tom. Aquest arrufà les celles, enretirà la seva cadira, i entrà, sense dir res. Com si la seva absència accelerés alguna cosa dintre d'ella, Daisy tornà a tirar-se cap endavant. La seva veu brillava i cantava.

—M'agrada tenir-te a la nostra taula, Nick. Em recordes una... una rosa, exactament una rosa. No és veritat? —Es girà cap a Miss Baker per demanar confirmació de les seves paraules—. Exactament una rosa, no?

No era veritat. Jo no m'assemblo, ni de lluny, a una rosa. Daisy improvisava, simplement, però una escalfor estremidora fluïa d'ella, com si el seu cor intentés acudir a tu, ocult en una d'aquelles paraules panteixants, excitants. Després, tot d'una deixà el seu tovalló damunt la taula, s'excusà, i entrà a la casa.

Miss Baker i jo ens vam llançar una mirada breu, conscienciosament desproveïda de tota significació. Jo anava a parlar quan ella es redreçà, en actitud d'alerta, i féu: «Xxxt!», en to d'advertiment. De la cambra arribava fins a nosaltres un murmuri ofegat, però apassionat, i Miss Baker es tirà endavant, sense dissimular en absolut el seu propòsit d'escoltar què deien. El murmuri tremolava en els límits de la coherència, s'afeblia, ascendia excitadament, i finalment cessà del tot.

—Aquest Mr. Gatsby que deia és veí meu... —vaig començar.

—No parli. Vull sentir què passa.

—Passa alguna cosa? —vaig preguntar, amb innocència.

—Vol suggerir que no ho sap? —féu Miss Baker, sincerament sorpresa—. Em pensava que ho sabia tothom.

—Doncs jo no ho sé.

—Doncs... —féu Miss Baker, vacil·lant—. Tom té una dona a Nova York.

—Té una dona? —vaig repetir, astorat.

Miss Baker va fer que sí amb el cap.

—Hauria de tenir el bon gust de no telefonar-li a l'hora de sopar. No troba?

Gairebé abans que jo acabés de copsar tot el sentit del que em volia dir, se sentí el fregadís d'un vestit i el grinyolar d'unes botes de cuir, i Tom i Daisy havien tornat a taula.

—No hi havia més remei! —exclamà Daisy, amb una alegria tensa.

Es va asseure, llançà una ràpida mirada escorcolladora a Miss Baker i a mi, i continuà:

—He mirat a fora, un moment, i és d'allò més romàntic. A la gespa hi ha un ocell que em penso que és un rossinyol que deu haver arribat en la Cunard o la Línia White Star. Està cantant... —I la seva veu cantà—: És romàntic, oi, Tom?

—Molt romàntic —féu Tom; i després afegí, adreçant-se a mi, malencònicament—. Si encara hi ha claror després de sopar, vull portar-te a veure els estables.

El telèfon sonà a dintre sobresaltant-nos a tots, i mentre Daisy feia que no amb el cap, decidida, adreçant-se a Tom, el tema dels estables i, de fet, tots els temes, es va esvanir en l'aire. Entre els fragments dispersos dels darrers cinc minuts que vam seure a taula recordo que les espelmes foren enceses, inútilment, i que jo m'adonava perfectament que desitjava mirar als ulls cada un dels altres, i, alhora, evitar els ulls de tots. No podia endevinar què pensaven Daisy i Tom, però dubto que ni tan sols Miss Baker, que semblava en possessió d'un cert escepticisme, pogués foragitar de la seva ment la urgència aguda i metàl·lica d'aquell cinquè convidat. Per a alguns temperaments la situació hauria pogut resultar intrigant; quant a mi, el meu instint hauria estat de telefonar immediatament a la policia.

No cal dir que no vam tornar a parlar dels cavalls. Tom i Miss Baker, separats per més d'un metre de llum crepuscular, van tornar a la biblioteca, com per vetllar al costat d'un cadàver perfectament tangible, mentre jo, esforçant-me per mostrar-me agradósament interessat i una mica sord, vaig seguir Daisy a través d'una cadena de galeries que es comunicaven amb el porxo de davant. Allà, en la profunda fosca que hi regnava, vam seure un al costat de l'altre en un petit sofà de vímet.

Daisy es posà la cara entre les mans, com palpant-ne la deliciosa forma, i la seva mirada se submergí gradualment en la fosca vellutada. Vaig comprendre que era posseïda d'emocions turbulentes, i per això li vaig fer unes quantes preguntes, que em van semblar sedants, a propòsit de la seva filleta.

—No ens coneixem gaire, tu i jo, Nick —digué Daisy, tot d'una—. I això que som cosins. No vas venir al meu casament.

—Encara no havia tornat de la guerra.

—És veritat. —Daisy vacil·là—. Bé, m'ho he passat molt malament, Nick, i m'he tornat molt cínica respecte de tot.

Evidentment tenia motius per haver-s'hi tornat. Vaig esperar, però no va dir res més, i al cap d'un moment vaig tornar, no massa convençut, al tema de la seva filla.

—Suposo que enraona, i... menja, i tota la resta.

—Oh, sí. —Em mirà, com absent—. Escolta, Nick: t'explicaré què vaig dir, jo, quan va néixer. Vols que t'ho expliqui?

—Sí, sí.

—Et permetrà de comprendre què penso... de tot. Bé, no feia ni una hora que la nena havia nascut i, Tom, Déu sap on era. Vaig despertar-me de l'anestèsia amb una terrible sensació d'abandonament, i de seguida vaig preguntar a la infermera si era un nen o una nena. Em va dir que era una nena, i llavors jo vaig tombar el cap i vaig plorar. «Molt bé —vaig dir—. M'alegro que sigui una nena. I espero que serà ben beneita; és el millor que pot ser una noia en aquest món: una beneita deliciosament bonica!».

»Saps? Opino que tot és terrible, tot —continuà, en to de convenciment—. I tothom opina el mateix, la gent més avançada, vull dir. I jo *ho sé*. He estat a tot arreu, ho he vist tot i ho he fet tot. —Mirà al seu voltant amb expressió de desafiament, de manera molt semblant com Tom solia fer-ho, i després acabà, rient, en un to de mofa esgarrifós—. Sóc una sofisticada! Valga'm Déu! Una sofisticada!

En el mateix moment en què la veu se li trencà, deixant d'atreure la meva atenció, de constrènyer la meva creença, vaig comprendre la insinceritat fonamental del que Daisy havia dit. Això em féu sentir incòmode, com si tota la vetllada hagués estat un joc de mans destinat a arrencar-me el tribut d'una emoció. Vaig esperar. I, certament, al cap d'un instant Daisy em mirà amb un somriure absolutament afectat en el seu rostre deliciós, com si acabés de confirmar la seva condició de membre d'una societat secreta d'allò més distingida, a la qual ella i Tom pertanyien.

A dins, la sala rosa era florida de llum. Tom i Miss Baker seien un a cada extrem del llarg divan, i ella li llegia en veu alta alguna cosa del *Saturday Evening Post*; els mots, murmurats sense cap inflexió, brollaven enganxats els uns amb els altres, en una melodia suau. La claror de la llum, brillant en les botes d'ell i mat en els cabells color de fulla de tardor d'ella, es reflectí en el paper quan Miss Baker girà full amb un estremiment dels músculs esvelts dels seus braços.

Quan vam entrar nosaltres, Miss Baker ens demanà silenci un instant, amb una mà aixecada enlaire.

—Continuarà al pròxim número —digué, llançant la revista damunt la taula.

El seu cos es tensà amb un moviment inquiet del genoll, i s'aixecà.

—Les deu —observà, llegint aparentment l'hora al sostre—. Ja és hora que aquesta bona minyoneta se'n vagi al llit.

—Jordan ha de prendre part al torneig de demà, a Westchester —explicà Daisy.

—Ah...! Així, vostè és Jordan Baker!

Ara comprenia per què m'era familiar el seu rostre; la seva expressió agradablement despectiva m'havia mirat des de nombroses fotografies publicades a la premsa sobre la vida esportiva d'Asheville, Hot Springs i Palm Beach. També havia llegit alguna cosa sobre ella, una història crítica i desagradable, però feia molt de temps que l'havia oblidada.

—Bona nit —digué Jordan suaument—. Crideu-me a les vuit, si us plau.

—Faltarà només que et llevis.

—Ho faré. Bona nit, Mr. Carraway. Ja ens veurem.

—I tant que us veureu! —confirmà Daisy—. De fet, em penso que farem un casori i tot. Vine sovint, Nick, i jo us... us aparellaré, per dir-ho així. Els trucs de sempre: us deixaré tancats per descuit a la cambra dels armaris, us embarcaré en un bot, i coses per l'estil...

—Bona nit —cridà Miss Baker, des de l'escala—. No he sentit res del que deies.

—És una bona noia —digué Tom, al cap d'un moment—. És una llàstima que la deixin anar d'ací d'allà d'aquesta manera.

—Que la deixin? Qui? —preguntà Daisy, fredament.

—La seva família.

—La seva família és una tia que té prop de mil anys. A més, Nick en tindrà cura des d'ara, oi, Nick? Aquest estiu Jordan passarà molts caps de setmana aquí. Jo crec que la influència de la nostra llar li farà molt de bé.

Daisy i Tom es van mirar un moment, en silenci.

—És de Nova York, Miss Baker? —vaig preguntar ràpidament.

—De Louisville. Allà vam passar juntes la nostra innocent joventut. La nostra bella i innocent...

—Què? Heu tingut una bona conversa confidencial, Nick i tu, al porxo? —preguntà Tom, tot d'una.

—Què et sembla? —em preguntà Daisy, mirant-me—. No me'n recordo gaire, però jo diria que hem parlat de la raça nòrdica. Sí, n'estic segura. Es veu que la cosa ens treballava per dintre, i abans que ens en adonéssim...

—No creguis pas tot el que sents, Nick —m'aconsellà Tom.

Jo vaig dir, amb lleugeresa, que no havia sentit res en absolut, i pocs minuts més tard em vaig aixecar per tornar a casa. Tom i Daisy em van acompanyar fins a la porta i allà es van quedar, drets, de costat, dins un alegre rectangle de llum. Quan ja engegava el motor, Daisy cridà peremptòriament:

—Espera't! M'havia oblidat de preguntar-te una cosa, i és important. Vaig sentir dir que t'havies promès amb una noia, a l'Oest.

—És veritat —corroborà Tom, amablement—. Hem sentit dir que eres promès.

—És una calúmnia. Sóc massa pobre.

—Però a nosaltres ens ho van dir —insistí Daisy, que em va sorprendre tornant a obrir-se, com una flor—: Ens ho van dir tres persones diferents, de manera que ha de ser veritat.

Naturalment, jo sabia perfectament a què es referien, però no estava promès, ni tan sols d'una manera vaga. El fet que les murmuracions haguessin fet públiques les amonestacions era una de les raons per les quals m'havia traslladat a l'Est. És impossible deixar de sortir amb una bona amiga per causa dels rumors que corren, i d'altra banda no tenia cap intenció de deixar-me empènyer cap al matrimoni per les murmuracions.

El seu interès em va commoure força i me'ls va fer semblar menys remotament rics; no obstant això, quan vaig emprendre la marxa em sentia confús i una mica disgustat. A mi em semblava que el que Daisy havia de fer era abandonar corrents aquella casa, amb la seva filleta als braços; però, evidentment, no pensava pas fer-ho. Quant a Tom, el fet que tingués «una dona a Nova York» era menys sorprenent que no veure'l tan deprimat per un llibre. Alguna cosa l'induïa a rosegar els cantells de les idees lúgubres com si el seu robust egoisme físic ja no bastés per a nodrir el seu cor autoritari.

Ja era ple estiu damunt les teulades dels hostals de la vora de la carretera i davant els garatges, on les vermelles bombes de benzina es dreçaven en illots de llum; i quan vaig arribar a la meva finqueta de West Egg, després de deixar el cotxe sota el cobert, em vaig asseure una estona al pati, damunt una segadora d'herba abandonada. La brisa havia caigut, deixant una nit radiant, sonora, amb batecs d'ales als arbres i un so persistent d'orgue, produït per les manxes de la terra, plenes, que bufaven i feien sonar les granotes plenes de vitalitat. La silueta d'un gat esmunyedís ondulà al clar de lluna, i en girar-me per mirar-lo vaig veure que no era sol: a quinze metres d'on jo era, una figura havia emergit de les ombres de la casa del meu veí i es trobava dreta, amb les mans a les butxaques, contemplant el pebre argentat de les estrelles. Hi havia alguna cosa en els moviments indolents i en la segura posició dels seus peus damunt la gespa que suggeria que es tractava de Mr. Gatsby en persona, que havia sortit per decidir quina part li corresponia del nostre firmament local.

Vaig decidir interpel·lar-lo. Miss Baker l'havia anomenat durant el sopar, i això em serviria com a introducció. Però no el vaig poder interpel·lar perquè Gatsby, tot d'una, donà entenent que s'estimava més d'estar sol: allargà els braços cap a les aigües fosques d'una manera curiosa, tot i la distància que ens separava, jo hauria jurat que tremolava. Involuntàriament, vaig llançar una mirada en direcció al mar i no vaig veure-hi res, a part d'un llum verd solitari, minúscul i llunyà, que podia ésser el fanal de la punta d'un moll. Quan vaig tornar a mirar Gatsby, l'home havia desaparegut, i jo tornava a trobar-me tot sol en la fosca remorosa.

2

Cap a mig camí entre West Egg i Nova York la carretera s'ajunta tot d'una a les vies del tren i corren ambdues plegades cosa de mig quilòmetre, com per protegir-se mútuament d'una zona desolada. Es tracta d'una vall de cendres —uns conreus fantàstics on les cendres creixen com el blat formant ondulacions, turons i jardins grotescos, on les cendres adopten formes de cases i de xemeneies i del fumerol que en surt, i, finalment, gràcies a un esforç transcendent, d'homes grisos de cendra, que es mouen en l'aire polsós, vagament, i ja enrunant-se. De tant en tant una renglera de vagons grisos s'arrossega al llarg d'una via invisible, produeix un grinyol espectral i es deté. Immediatament els homes gris cendra sorgeixen, pul·lulant, amb pales de plom i aixequen un núvol impenetrable, que impedeix de continuar veient les seves obscures operacions.

Però per damunt de la terra grisa i els remolins de polsim que la recorren constantment a la deriva, veureu, al cap d'un moment, els ulls del doctor T. J. Eckleburg. Els ulls del doctor T. J. Eckleburg són blaus i gegantins: les seves ninetes tenen un metre d'altura. No miren pas des d'un rostre, sinó des de darrere d'unes ulleres grogues enormes, que cavalquen damunt un nas invisible, inexistent. És evident que algun oculista amic de la broma els féu instal·lar aquí per reclutar clients, i més tard se submergí ell mateix en la ceguesa eterna, o oblidà els ulls i se n'anà en un altre lloc. Però els seus ulls, una mica esborrats per la manca de pintura, pel sol i per la pluja, miren encara meditatbunds el solemne terreny cinerari.

La vall de les cendres és limitada d'una banda per un riu fetid, i quan el pont llevadís és aixecat per deixar passar les barcasses de càrrega, els passatgers dels trens que han d'esperar poden contemplar el sinistre paisatge durant una bona mitja hora. Allà el tren es deté sempre almenys un minut, i fou per això que allà vaig conèixer l'amiga de Tom Buchanan.

Tothom qui el coneixia insistia que Tom tenia una amiga. Els seus amics es mostraven indignats perquè Tom solia portar-la als cafès més concorreguts, després d'instal·lar-la en una taula, circulava d'ací d'allà, xerrant amb totes les persones conegudes que trobava. Encara que jo sentia curiositat per veure-la, no tenia gens de ganes de conèixer-la; però la vaig conèixer. Una tarda, anava a Nova York amb Tom, amb el tren, i quan ens vam aturar a tocar dels munts de cendra, es posà dret d'un salt, i aferrant-me pel colze, em va extreure literalment del vagó.

—Ara hem de baixar —insistí—. Vull que coneguis la meva amigueta.

Sospito que a l'hora de dinar havia begut bastant, i el seu entestament que l'acompanyés tocava amb la violència. Tom, amb la seva superioritat despectiva, donava per entès que en una tarda de diumenge jo no tenia res de millor a fer.

Vaig saltar, darrere d'ell, una cleda baixa, emblanquinada, que corria al llarg de la via, i vam recular un centenar de metres per la carretera sota la mirada persistent del

doctor Eckleburg. L'únic edifici que es veia era un petit bloc d'obra vista, de maons grocs, situat als límits d'aquell desert, una mena de carrer Major tot just esbossat, destinat a servir aquella zona, i contigu al no-res més absolut. Una de les tres botigues que hi havia al bloc era per llogar, i una altra era un restaurant obert tota la nit al qual s'arribava per una pista de cendra; la tercera era un garatge —«Reparacions. George B. Wilson. Compravenda d'automòbils»— i allà vaig entrar, seguint sempre Tom.

L'interior del local era miserable i nu; l'únic automòbil visible era la desferra coberta de pols d'un Ford arrupit en un racó fosc. Jo ja començava a pensar que aquella mena de fantasma de garatge no devia ésser sinó una pantalla i que al pis de sobre devia haver-hi, discretament dissimulats, sumptuosos i romàntics apartaments, quan el propietari en persona va aparèixer a la porta de l'oficina, eixugant-se les mans en un drapot. Era un home ros, ensopit, anèmic i vagament correcte de faccions. Quan ens va veure, una humida guspira d'esperança es va encendre en els seus ulls d'un blau pàl·lid.

—Hola, Wilson, company! —digué Tom, tot donant-li un cop jovial a l'espatlla—. Com van els negocis?

—No em puc queixar —contestà Wilson, en un to no gens convincent—. Quan em vendrà aquell cotxe?

—La setmana que ve; el meu mecànic hi està treballant.

—Treballa molt a poc a poc, no?

—No, no és veritat —féu Tom, fredament—. I si es posa així, vostè, potser valdrà més que el vengui a qualsevol altre, al capdavall.

—No ho deia pas per això —s'afanyà a excusar-se Wilson—. Jo només volia dir...

La seva veu es fongué, i Tom llançà una mirada impacient al voltant del garatge. Llavors vaig sentir uns passos a l'escala i al cap d'un moment la figura grassoneta d'una dona obturà la claror que sortia de la porta de l'oficina. Devia tenir de trenta a quaranta anys i era bastant refeta, però portava la seva carn d'una manera sensual, com saben fer-ho algunes dones. El seu rostre, damunt un vestit de gasa de la Xina blau marí amb taques, no oferia cap faceta ni cap guspira de bellesa, però en tota la seva persona es copsava immediatament una mena de vitalitat, com si els nervis del seu cos es trobessin constantment inflamats. La dona va somriure lentament, passant davant el seu marit com si aquest fos un fantasma, encaixà amb Tom, tot mirant-lo als ulls. Després s'humitejà els llavis, sense girar-se, parlà al seu marit en una veu blana i ordinària:

—Vés a buscar cadires, home, que la gent pugui seure.

—De seguida —s'afanyà a dir Wilson.

I es dirigí cap a l'oficina confonent-se immediatament amb el color de ciment de les parets. Un polsim de cendra blanca entelava el seu vestit fosc i els seus cabells pàl·lids, com ho entelava tot en aquell local, llevat de la seva dona, que s'atansà més a Tom.

—T’haig de veure —digué Tom amb fermesa—. Agafa el pròxim tren.

—D’acord.

—Ens trobarem a l’estació prop del quiosc de diaris de la planta baixa.

La dona va fer que sí amb el cap i se separà una mica d’ell en el mateix moment en què George Wilson sortia per la porta de l’oficina amb dues cadires.

La vam esperar a la carretera, un tros enllà, fora de la vista. Mancaven pocs dies per al 4 de juliol, la festa nacional, i un infant italià, gris i magre, estava posant una renglera de petards al llarg de la via del tren.

—Un paratge terrible, oi? —féu Tom, canviant una mala mirada amb el doctor Eckleburg.

—Horrorós.

—Li fa molt de bé, allunyar-se’n.

—I el seu marit no hi té inconvenient?

—Wilson? Es pensa que la seva dona va a veure una germana d’ella a Nova York. És tan babau que ni tan sols no s’adona que existeix.

Així doncs, Tom Buchanan, la seva amigueta i jo vam anar plegats a Nova York; bé, no exactament plegats, perquè Mrs. Wilson pujà, discretament, en un altre vagó, a tall de generosa concessió de Tom en favor de la sensibilitat dels habitants d’East Egg que podien viatjar al mateix tren.

Mrs. Wilson s’havia canviat el vestit; ara en portava un de marró, florejat, de musselina, que li tibava bastant, sobretot als malucs, més aviat amples, quan Tom l’ajudà a baixar a l’andana, a Nova York. Al quiosc comprà un exemplar de *Town Tattle* i una revista de cinema, i al *drugstore* de l’estació una mica de *cold cream* i un petit flascó de perfum. Un cop a dalt, en la rampa solemne i ressonant d’ecos, Mrs. Wilson deixà passar quatre taxis abans d’escollir-ne un de nou de trinca, color d’espígol, amb la tapisseria grisa, en el qual vam sortir de la massa de l’estació a la llum radiant del sol. Però immediatament Mrs. Wilson es girà, de la finestreta per on mirava, inclinant-se cap endavant, picà al vidre que ens separava del xofer.

—Vull un gosset d’aquests —digué, apassionadament—. En vull un per al pis. És bonic, tenir gos.

Vam fer marxa endarrere fins a arribar a l’altura d’un vell grisós que tenia una semblança absurda amb John D. Rockefeller. En una panera que duia penjada al coll, portava una dotzena de cadells de raça indeterminada, nascuts de poc.

—De quina raça són? —preguntà Mrs. Wilson, apassionadament, quan l’home s’atansà a la finestra del taxi.

—De totes les races. De quina mena el vol, senyora?

—M’agradaria un gos policia; però suposo que no en té, d’aquesta mena.

L’home llançà una mirada dubtosa cap a l’interior de la cistella, hi ficà la mà, i va extreure’n un cadell que es recargolava, agafat per la pell del clatell.

—Això no és un gos policia —digué Tom.

—No, no és exactament un gos policia —digué l'home, en un to resignat—. Més aviat és un *airedale*. —Passà la mà pel dors de la bestiola, que semblava un drap brut—. Miri quina pell. Això és una pell. No tingui por, que aquest gos no se li refredarà mai, no.

—Trobo que és molt bufó —digué Mrs. Wilson, entusiasmada—. Quant val?

—Aquest gos? —L'home el contemplà admirativament—. D'aquest gos us pensava treure'n deu dòlars.

L' *airedale* —indubtablement algun *airedale* havia participat en l'elaboració d'aquell exemplar, tot i que tenia les potes sorprenentment blanques— canvià de mans i s'instal·là a la falda de Mrs. Wilson, on la dama es dedicà a acariciar-li amb èxtasi la pell impermeable.

—És nen o nena? —preguntà, delicadament.

—Aquest gos? Aquest gos és mascle.

—És una gossa —digué Tom, amb fermesa—. Aquí té els diners. Au, vagi a comprar-se deu gossos més, amb això.

Vam continuar al taxi fins a la Cinquena Avinguda, càlida i suau, gairebé pastoral, en aquella tarda dominical d'estiu. No m'hauria sorprès gens de veure tombar per la cantonada un bon ramat de blanques ovelles.

—Pari —vaig dir—. Jo us deixo aquí.

—I ara! De cap manera! —protestà Tom immediatament—. Myrtle s'ofendrà molt si no pugues a l'apartament. Oi, Myrtle?

—Vingui amb nosaltres —em demanà Mrs. Wilson—. Telefonaré a la meva germana Catherine. Les persones que hi entenen diuen que és molt bonica.

—Bé, m'agradaria molt, però...

Vam continuar el trajecte, i travessàrem el parc cap a l'Oest. En arribar al carrer 158, el taxi es deturà davant una tallada practicada dins un llarg pastís blanc de cases d'apartaments. Tot llançant al veïnat una mirada de reina que torna al seu país, Mrs. Wilson aplegà el seu gos i la resta de les compres que havia fet i entrà, altivament.

—Faré pujar els McKee —declarà, mentre pujàvem amb l'ascensor—. I, naturalment, telefonaré a la meva germana, també.

L'apartament era a la darrera planta: una petita sala d'estar, un petit menjador, un petit dormitori i un bany. La sala d'estar era atapeïda de mobles entapissats, evidentment massa grossos per a aquell àmbit, de manera que moure's per allà equivalia a topar contínuament amb escenes de dames que es gronxaven pels jardins de Versalles. L'únic quadre era una fotografia enormement ampliada que a primera vista semblava una gallina instal·lada damunt una roca borrosa. Vista a distància, però, la gallina esdevenia una còfia, i el rostre d'una vella dama irradiava en la cambra. Damunt la taula hi havia uns quants números antiquats de *Town Tattle*, juntament amb un exemplar de *Simon called Peter* i d'altres revistes de xafarderies de Broadway. Mrs. Wilson es preocupà abans que tot del gos. Un ascensorista anà a cercar, de mala gana, una caixa plena de palla i una mica de llet, i hi afegí per

iniciativa pròpia una capsa de galetes dures i enormes, especials per a gossos, una de les quals va estar desfent-se apàticament al plat de llet tota la tarda. Mentrestant, Tom anà a cercar una ampolla de whisky que tenia desada en un escriptori tancat amb clau.

Només m'he emborratxat dues vegades a la vida, i la segona vegada fou aquella tarda; per això, damunt tot el que passà, plana en el meu record una mena de boirina ombrívola, tot i que fins més tard de les vuit l'apartament fou ple d'alegre llum de sol. Asseguda a la falda de Tom, Mrs. Wilson trucà diverses persones per telèfon; després resultà que s'havien acabat els cigarrets, i jo vaig baixar a comprar-ne a l'estanc de la cantonada. Quan vaig tornar, tots dos havien desaparegut, de manera que em vaig asseure discretament a la sala d'estar i vaig llegir-me un capítol de *Simon called Peter*: o la novel·la era molt dolenta o el whisky em deformava les coses; el fet és que vaig trobar que no tenia cap ni peus.

Al mateix moment en què Tom i Myrtle (a partir del primer got Mrs. Wilson i jo vam decidir de tutejar-nos i anomenar-nos pel nom) van reaparèixer, començaren a arribar les visites a la porta de l'apartament.

La germana, Catherine, era una noia prima, amb molt de món, d'uns trenta anys, que lluïa una tofa sòlida i empegada de cabells roigs, i una pell intensament empolvorada de blanc. S'havia depilat les celles i se les havia pintades seguint una corba més insinuant, però els esforços de la naturalesa per restaurar l'antiga alineació donaven al seu rostre un aire borrós. Quan es movia, els innombrables braçalets de quincalla que portava dringaven constantment. Entrà amb les presses d'una mestressa i mirà els mobles, al seu voltant, amb una tal expressió de propietària que em vaig preguntar si vivia allà. Però quan li ho vaig preguntar, esclatà a riure estrepitosament, repetí la meua pregunta en veu alta, i em va dir que vivia amb una amiga en un hotel.

Mr. McKee era un home pà·lid, efeminat, que vivia al pis de sota. S'acabava d'afaitar, com podia deduir-se del fet que portava encara una mica de sabó en un pòmul, i es mostrà d'allò més respectuós en la seva manera de saludar tots els presents. Em comunicà que era «del ram de l'art», i més tard vaig comprendre que era fotògraf i que havia estat l'autor de la borrosa ampliació de la mare de Mrs. Wilson que apareixia com un ectoplasma a la paret. La seva dona tenia una veu aguda i cridanera, era lànguida, bonica i horrible. Em va dir, tota cofoia, que el seu marit l'havia fotografiada cent vint-i-set vegades des que eren casats.

Mrs. Wilson s'havia canviat el vestit i ara anava guarnida amb un vestit de tarda molt complicat, de drap de color de crema, que produïa un constant murmuri de fregadís quan es movia per la cambra. Amb la influència del vestit també la seva personalitat havia experimentat un canvi. Aquella vitalitat intensa que havia estat tan remarcable al garatge s'havia convertit en una altivesa impressionant. Les seves rialles, els seus gestos i les seves afirmacions esdevingueren més violentament afectades per moments, i a mesura que ella s'expandia la cambra es feia més petita al seu voltant, fins que semblà que giravoltava damunt un eix sorollós i grinyoladís enmig de l'aire ple de fum.

—Estimada —digué a la seva germana amb una veu aguda i cridanera—, la majoria d'aquests individus et prendran el pèl cada vegada. Només pensen en els calés. La setmana passada vaig fer venir aquí una dona perquè em mirés els peus, i quan em passà la factura, hauries dit que m'havia tret l'apèndix.

—Com es deia, aquesta dona? —preguntà Mrs. McKee.

—Mrs. Eberhardt. És una que arregla els peus a domicili.

—M'agrada, aquest vestit que porta —li remarcà Mrs. McKee—. El trobo adorable.

Mrs. Wilson rebutjà l'elogi aixecant les celles despectivament.

—Si és molt tronat! —digué—. Només me'l poso de tant en tant, quan tant me fa el que pugui semblar.

—Doncs damunt seu fa molt de goig, si em pot entendre —continuà Mrs. McKee—. Si Chester pogués «treure-la» en aquesta posa, em penso que faria una obra mestra.

Tots vam mirar en silenci Mrs. Wilson, la qual es va treure un ble de cabells de damunt dels ulls i ens mirà també, amb un somriure radiant. Mr. McKee la mirava intensament, amb el cap inclinat cap a un costat; després va moure una mà, endavant i endarrere, lentament, davant el seu rostre.

—Hi hauria de canviar la llum —digué, al cap d'un moment—. M'agradaria remarcar la línia de les faccions. I voldria agafar també tota la tofa dels cabells per darrere.

—Jo no la canviaria pas, la llum —exclamà Mrs. McKee—. Jo trobo que és...

El seu marit va fer «Xxxt!» i tots vam tornar a mirar el «tema» del retrat imaginari, fins que Tom Buchanan badallà sonorament i es posà dret.

—Els McKee han de beure alguna cosa —digué—. Una mica més de gel i d'aigua mineral, Myrtle, abans que tothom se'n vagi a dormir.

—I li ho he dit, a aquest noi, que em portés gel! —Myrtle aixecà les celles, desesperadament, davant la poca confiança que es podia posar en les classes servils—. Aquesta gent! Els has d'anar al darrere tot el dia!

Em mirà i va riure sense cap solta. Després es llançà damunt el gos, el besà amb èxtasi, i entrà, tota decidida, a la cuina com donant entenent que allà hi havia una dotzena de xefs esperant les seves ordres.

—He fet unes quantes cosetes força reeixides, a Long Island —declarà Mr. McKee.

Tom el mirà sense cap expressió al rostre.

—A baix en tinc dues d'emmarcades.

—Dues què? —demanà Tom.

—Dues fotografies. Dos estudis. L'un d'ells l'he titulat: «Montauk Point: Les gavines», i l'altre l'he titulat: «Montauk Point: El mar».

La germana Catherine es va asseure al meu costat, al sofà.

—També viu a Long Island, vostè? —em preguntà.

—No, jo visc a West Egg.

—De debò? Jo vaig ser-hi, en una festa que s’hi celebrà, fa cosa d’un mes. A casa d’un tal Gatsby. El coneix?

—Visc al costat mateix de casa seva.

—Diuen que és nebot o cosí del kàiser Guillem. D’això li vénen els diners que té.

—Ah, sí?

Catherine va fer que sí amb el cap.

—És un home que em fa por. Per res del món no voldria tenir-hi res a veure.

Aquesta interessant informació sobre el meu veí fou interrompuda per Mrs. McKee, la qual, tot d’una, assenyalà Catherine:

—Chester, em penso que podries treure’n molt partit, de Catherine! —exclamà.

Però Mr. McKee es limità a assentir amb el cap, amb expressió fastiguejada, i tornà a prestar la seva atenció a Tom.

—M’agradaria fer més coses a Long Island, si trobés la manera d’introduir-m’hi. Només demano una oportunitat.

—Demani-ho a Myrtle —digué Tom, deixant anar una breu i sonora riallada, alhora que Mrs. Wilson entrava amb una safata—. Ella li donarà una carta de recomanació, oi, Myrtle?

—Què dius que faré? —preguntà Mrs. Wilson, sobresaltada.

—Que donaràs a McKee una carta de recomanació per al teu marit, perquè pugui fer uns estudis sobre ell. —Els seus llavis es van moure silenciosament un instant, mentre inventava—: «George B. Wilson a la bomba de gasolina» o qualsevol cosa per l’estil.

Catherine s’inclinà cap a mi i em xiuxiuejà a l’orella:

—Cap d’ells no pot suportar la persona amb la qual estan casats.

—No?

—No poden *suportar-se*. —Catherine mirà Myrtle i després Tom—. I és el que jo dic: per què han de continuar vivint junts, si no poden suportar-se? Jo d’ells em divorciaria i em casaria immediatament.

—La seva germana tampoc no pot suportar Wilson?

La resposta a aquesta pregunta fou inesperada. Procedí de Myrtle, que l’havia pescada al vol, i fou violenta i obscena.

—Ho veu? —exclamà Catherine, triomfalment. I tornà a abaixar la veu—. En realitat és la dona d’ell el que els separa. És catòlica, i els catòlics no creuen en el divorci.

Daisy no era catòlica, i aquella mentida tan elaborada em va desplaure una mica.

—Quan es casaran —continuà Catherine— se n’aniran a viure a l’Oest una temporada, per esperar que passi la polseguera que s’aixecarà.

—Seria més discret anar-se’n a Europa.

—Oh, us agrada Europa? —exclamà Catherine, sorprenentment—. Jo acabo de tornar de Montecarlo.

—Sí?

—Sí, vaig anar-hi l'any passat. Amb una altra noia.

—Vau passar-hi molt de temps?

—No, el temps d'anar a Montecarlo i tornar. Vam anar-hi per Marsella. En emprendre el viatge teníem més de mil dos-cents dòlars, però ens els van birlar en dos dies als salons particulars. La feina va ser per poder tornar, us ho ben juro! Valga'm Déu, com odio aquella ciutat!

El cel del capvespre florí en la finestra, un moment, com la dolçor blava del Mediterrani, i després la veu aguda de Mrs. McKee em cridà altra vegada a l'interior de la cambra.

—Jo també vaig estar a punt de cometre un error —declarava, vigorosament—. Vaig estar a punt de casarme amb un petit jueu que feia anys que m'anava al darrere. Jo ho sabia, que m'era inferior. Tothom m'ho deia: «Lucille, aquest home no fa per tu». Però si no arribo a conèixer Chester, segur que m'hi caso.

—Sí, sí, però mira —digué Myrtle Wilson, fent anar el cap amunt i avall—, almenys tu no t'hi vas casar.

—Ah, no, això és veritat.

—I jo, en canvi, sí que m'hi vaig casar —digué Myrtle, ambigüament—. Vet aquí la diferència entre el teu cas i el meu.

—Per què t'hi vas casar, Myrtle? —preguntà Catherine—. Ningú no t'hi obligava. Myrtle reflexionà.

—M'hi vaig casar perquè em pensava que era un cavaller —digué, a l'últim—. Em pensava que era un home distingit, però no era digne ni de llepar-me la sola de les sabates.

—Vas estar ben boja per ell, una temporada —digué Catherine.

—Jo, boja per ell? —exclamà Myrtle, incrèdulament—. Qui ho diu, que jo estava boja per ell? Mai no vaig estar més boja per ell que ho estic per aquest home, posem per cas!

I m'assenyalà sobtadament a mi, mentre tothom em mirava acusadorament. Jo vaig intentar de demostrar amb l'expressió del meu rostre que no esperava pas afecte de ningú.

—L'única bogeria que vaig fer va ser de casar-m'hi. I no vaig trigar gens a saber-ho, que l'havia pifiada. Per casar-se amb mi, el brètol havia demanat a algú el millor vestit que tenia, però a mi no m'ho havia dit, i el propietari del vestit va venir a emportar-se'l un bon dia, quan ell no hi era. «Ah, és seu aquest vestit? —vaig fer jo—. La primera notícia!». Però l'hi vaig donar, i després em vaig estirar al llit i vaig plorar com una Magdalena tota la tarda.

—Realment, Myrtle havia d'haver-lo abandonat —comentà Catherine a la meua orella—. Fa onze anys que viuen damunt aquell garatge. I Tom és el primer amant que ha tingut.

L'ampolla de whisky —la segona— ara era constantment sol·licitada per tots els presents menys per Catherine, la qual «no necessitava res més en absolut». Tom trucà al porter i l'envià a cercar uns entrepans famosos, que per si sols constituïen tot un sopar. Jo hauria volgut anar-me'n i caminar cap a l'Est, en direcció al parc, a la claror suau del capvespre, però cada vegada que intentava anar-me'n em trobava embolicat en una discussió apassionada i estrident que em tornava a la meva cadira, com si m'hi lliguessin amb cordes. I no obstant això, en aquella altura damunt la ciutat, la renglera de les nostres finestres il·luminades devia contenir la seva part del secret humà als ulls del qui passava casualment pels carrers cada vegada més foscos, i jo me l'imaginava perfectament, aixecant els ulls i preguntant-se què podíem fer. Jo era a dins i a fora, simultàniament encisat i fastiguejat per la inexhaurible varietat de la vida.

Myrtle atansà la seva cadira a la meva, tot d'una, el seu alè càlid començà a adollar la història de com havia conegut Tom.

—Sèiem en aquests dos seients individuals situats l'un davant l'altre que sempre són els darrers que s'ocupen al tren. Jo anava a Nova York a veure la meva germana i a passar-hi la nit. Ell portava un tern molt elegant i sabates de xarol, i jo no podia deixar de mirar-lo, però cada vegada que ell em mirava a mi havia de fer veure que llegia l'anunci que hi havia damunt el seu cap. Quan vam arribar a l'estació me'l vaig trobar al costat, i vaig sentir la pitrera de la seva camisa contra el meu braç, de manera que li vaig dir que hauria de cridar un policia, però ell ja sabia que no pensava fer-ho. Jo estava tan excitada que quan vaig pujar en un taxi amb ell amb prou feines m'adonava que no era al metro. I només pensava una cosa, i me la repetia una i altra vegada: «La vida no dura sempre; la vida no dura sempre».

Myrtle es girà cap a Mrs. McKee i la cambra ressonà de la seva rialla artificial.

—Estimada —crijà—, li regalaré aquest vestit quan ja no el voldré portar més. Demà mateix me n'haig de comprar un altre. Hauré de fer-me una llista de totes les coses. Anar al massatgista i fer-me la permanent, comprar un collar per al gos i un d'aquests petits cendrers tan bufons que tenen una molla, i una corona amb un llaç de seda negra per a la tomba de la mamà, que duri tot l'estiu. He de fer-me una llista per recordar-me de tot el que he de fer.

Eren les nou; gairebé immediatament després vaig mirar el meu rellotge de polsera i ja eren les deu. Mr. McKee s'havia adormit a la cadira, amb els punys closos a la falda, com la fotografia d'un home d'acció. Amb el meu mocador li vaig eixugar el sabó que se li havia assecat a la galta i que tota la tarda m'havia obsessionat.

El cadell era assegut damunt la taula, mirant amb els ulls orbs a través del fum, i grinyolant feblement de tant en tant. La gent desapareixia, reapareixia, feia plans per anar a algun lloc, i després es perdien mútuament, se cercaven i es retrobaven a pocs centímetres l'un de l'altre. Cap a mitjanit Tom Buchanan i Mrs. Wilson eren drets, cara a cara, discutint apassionadament si Mrs. Wilson tenia dret a pronunciar el nom de Daisy.

—Daisy! Daisy! Daisy! —cridava Mrs. Wilson—. Ho diré sempre que em donarà la gana! Daisy! Dai...

Fent un breu moviment maldestre, Tom Buchanan li esclafà el nas amb la mà oberta.

Llavors el terra del bany es cobrí de tovalloles brutes de sang, i la cambra de veus femenines irritades, mentre, damunt la confusió general, se sentia un plany interromput pels sanglots. Mr. McKee es despertà de la seva becaina i arrencà a córrer cap a la porta. A mig camí es girà i contemplà l'escena: la seva dona i Catherine renyant i consolant alhora mentre ensopegaven ací i allà entre l'atapeïment de mobles, portant diversos articles de farmaciola, i la figura desesperada damunt el sofà, sagnant com un vedell, i intentant tancar amb un número de *Town Tattle* les escenes versallesques de la tapisseria. Després Mr. McKee es girà i continuà cap a la porta. Vaig agafar el meu barret de canelobre i el vaig seguir.

—Vingui a dinar, un dia —em suggerí, mentre baixàvem amb l'ascensor.

—On?

—A qualsevol lloc.

—Tregui les mans de la palanca —féu secament el noi de l'ascensor.

—Perdó —digué Mr. McKee, amb dignitat—. No m'havia adonat que la tocava.

—D'acord —vaig fer jo—. Amb molt de gust.

... Jo era dret al costat del seu llit i ell assegut entre els llençols, en roba interior, i amb una gran carpeta a les mans.

—*La bella i la bèstia... Solitud... El vell cavall... El pont de Brooklyn...*

Després em vaig trobar ajagut, mig adormit, a la freda planta inferior de l'Estació de Pennsilvània, amb el *Tribune* del matí a les mans, esperant el tren de les quatre.

3

Les nits d'estiu, de la casa del meu veí brollaven onades de música. Als seus jardins blaus, homes i noies anaven i venien com papallones nocturnes entre els xiuxiueigs i el xampany i les estrelles. A la tarda, a l'hora de la marea alta, veia els seus convidats capbussar-se des de la palanca del seu embarcador o prendre el sol damunt la sorra calenta de la seva platja, mentre els seus dos bots de motor fendien les aigües de l'Estret, remolcant aquaplans per damunt de cascades d'escuma. Els caps de setmana, el seu Rolls-Royce es convertia en un autobús i duia grups de gent a la ciutat i de la ciutat des de les nou del matí fins molt enllà de mitjanit, mentre la seva furgoneta dardava, com un escarbató groc i actiu, per ésser a l'estació a l'arribada de tots els trens. I els dilluns, vuit criats, entre ells un jardiner extra, treballaven tot el dia, amb segadores i escombres i martells i tisores de podar, reparant les destrosses de la nit passada.

Cada divendres arribaven cinc caixes de taronges i llimones d'un fruiter de Nova York; cada dilluns, les mateixes taronges i llimones sortien per la porta del darrere convertides en una piràmide de meitats sense la polpa. A la cuina hi havia una màquina que podia espremer dues-centes taronges en mitja hora, per la qual cosa bastava que un majordom pitgés dues-centes vegades un petit botó.

Almenys un cop cada quinze dies arribava un exèrcit de decoradors amb centenars de metres de vela i una quantitat de bombetes de colors suficient per a convertir l'enorme jardí de Gatsby en un arbre de Nadal. Damunt unes taules guarnides amb entremesos enlluernadors, els pernils adobats amb espècies alternaven amb les ensalades presentades amb dibuixos arlequinats i amb els porcellets i els galls dindi misteriosament daurats, com per art de màgia. Al saló principal hi havia instal·lat un bar, amb la seva corresponent barra de llautó, proveït de ginebres i licors i cordials oblidats de tant de temps endarrere que la majoria de les invitades femenines eren massa joves per saber distingir-los els uns dels altres.

Cap a les set arribava l'orquestra; no pas un magre quintet, sinó tot un fossat ple d'oboès i trombons i saxofons i violes i cornetins i *piccoli*, i tambors greus i aguts. Els darrers nedadors a aquella hora ja havien tornat de la platja i es vestien, a dalt; els cotxes arribats de Nova York eren aparcats en rengles de cinc de fons, al caminal d'entrada, i ja les galeries i les sales i els salons vessaven d'alegres colors primaris, i de cabelleres pentinades de les maneres més noves i estranyes, i de xals que superaven tots els somnis de Castella. El bar es trobava en plena activitat, i les rondes de còctels arribaven al jardí exterior, fins que els aires començaven a vibrar de rialles i converses, d'insinuacions casuals, de presentacions immediatament oblidades, i d'entusiastes rebudes entre dones que mai no sabien com es deia l'altra.

Els llums es feien més intensos a mesura que la Terra es girava d'esquena al sol, i l'orquestra començava a tocar música de còctel, mentre l'òpera de veus pujava de to.

Les rialles es feien més fàcils a cada minut que passava, es vessaven pròdigament, brollaven al màgic influx d'una paraula alegre. Els grups canviaven més ràpidament, s'engruixien amb noves arribades, es dissolien i reconstituïen en un sol alè; ja hi havia noies errívols, confiades, que anaven d'ací d'allà entre les altres més sòlides i més estables, esdevenien per un breu instant joiós el centre d'un grup, i després, exaltades pel triomf, continuaven a la deriva per entre aquell mar de rostres i veus i colors, aquell mar canviant sota els llums també constantment canvians.

Tot d'una, una d'aquelles nòmades, vestida d'òpal tremolós, agafava al vol un còctel, l'engolia per agafar coratge, movent les mans com Frisco, es posava a ballar tota sola a la plataforma de vela. Un silenci momentani; el director d'orquestra variava el ritme, en atenció a la dansarina, i esclatava una explosió de xerrameca mentre circulava la nova, errònia, que es tractava de la substituta de Gilda Gray, del Follies. La festa havia començat.

Jo crec que la primera nit que vaig anar a casa de Gatsby jo era un dels pocs convidats que havia estat realment convidat. Allà la gent no hi era invitada: hi anava, simplement. Pujaven amb els automòbils que tant els enfastidien cap a Long Island, d'una manera o altra anaven a parar a la porta de Gatsby. Un cop allà, els presentava algú que coneixia Gatsby, i després d'això es comportaven d'acord amb les normes que regeixen en un parc d'atraccions. De vegades arribaven i se n'anaven sense ni haver vist Gatsby; hi anaven purament per la festa, amb una senzillesa de cor que era el seu tiquet d'entrada.

Jo havia estat formalment invitat. Un xofer amb uniforme d'un blau color d'ou de pit-roig travessà la meva eixida a primera hora d'aquell matí de dissabte amb una nota sorprenentment formal del seu amo: seria un honor per a Gatsby, deia, si jo assistia a la seva *festeta* aquella nit. Gatsby m'havia vist diverses vegades i havia tingut la intenció de visitar-me des de feia molt de temps, però una peculiar combinació de circumstàncies li ho havia impedit; i signava: «Jay Gatsby», amb una cal·ligrafia majestuosa.

Vestit de franel·la blanca, vaig acudir al seu jardí poc després de les set, i vaig vagarejar per allà, sentint-me una mica incòmode, entre remolins i correnties de persones que no coneixia, encara que ací i allà hi havia algun rostre que havia vist sovint al tren. Immediatament em cridà l'atenció el nombre de joves anglesos que hi havia; tots ben vestits, tots amb aspecte una mica famolenc, i tots parlant en veu baixa i apassionada a sòlids i pròspers americans. Estava segur que els venien alguna cosa: accions, o assegurances, o automòbils. Com a mínim, aquells joves eren terriblement conscients de la presència de diner fàcil a prop seu, i estaven convençuts que podien fer-lo seu si trobaven els quatre mots adequats.

De seguida d'arribar, vaig intentar trobar el meu amfitrió, però les dues o tres persones a les quals vaig preguntar per ell em van mirar amb tant d'astorament i em van afirmar amb tanta de vehemència que no tenien la menor idea d'on parava que

em vaig escórrer en direcció a la taula dels còctels, l'únic lloc del jardí on un home sol podia romancejar sense tenir l'aspecte d'un ésser abandonat i solitari.

Era en camí d'emborratxar-me com una sopa, per pura timidesa, quan Jordan Baker sortí de la casa i es quedà dreta al capdamunt de l'escalinata, una mica tirada endarrere i mirant amb interès despectiu el jardí que s'estenia als seus peus.

Ben rebut o no, em semblà necessari adherir-me a algú abans no comencés a adreçar cordials observacions als qui passaven per davant meu.

—Hola! —vaig rugir, atansant-me a Jordan.

La meua veu em semblà extraordinàriament potent en el jardí.

—Ja m'ho pensava, que el trobaria aquí —respongué Jordan, distretament, en veure'm—. Recordava que vivia al costat mateix...

Encaixà amb mi d'una manera impersonal, com prometent-me que al cap d'un instant s'ocuparia de mi, i posà atenció en dues noies que portaven uns vestits grocs idèntics i que s'havien aturat al peu de l'escalinata.

—Hola! —van cridar totes dues alhora—. Ens va saber molt de greu que no guanyés.

Es referien al torneig de golf. Jordan havia perdut a la final feia una setmana.

—Vostè no sap qui som —digué una de les noies del vestit groc—, però la vam conèixer aquí mateix fa cosa d'un mes.

—Només veig que s'ha tenyit els cabells —remarcà Jordan.

Jo vaig tenir un sobresalt, però les dues noies havien continuat el seu camí i l'observació de Jordan s'adreçà exclusivament a una lluna prematura, sorgida, indubtablement, com el sopar, d'una de les paneres dels decoradors. Amb el braç daurat i esvelt de Jordan reposant damunt el meu, vam baixar l'escalinata i vam passejar pel jardí, a l'atzar. Una safata de còctels aparegué surant davant nostre, a la claror del capvespre, i ens vam asseure a una taula, amb les dues noies de groc i tres homes, cada un dels quals ens fou presentat amb un cognom intel·ligible pronunciat entre murmuris.

—Que hi ve sovint, a aquestes festes? —preguntà Jordan a la noia que seia al seu costat.

—La darrera vegada va ser quan ens vam conèixer, vostè i jo —contestà la noia, en to confidencial i alerta. Es girà a la seva companya—. Tu també, oi, Lucille?

Lucille també.

—M'agrada venir —digué Lucille—. Com que tant me fa una cosa com l'altra, sempre em diverteixo, jo. La darrera vegada que vaig venir em vaig esquinçar el vestit amb una cadira, i ell preguntà el meu nom i la meua adreça i al cap d'una setmana rebia un paquet de can Croirier amb un vestit de nit, nou de trinca, per a mi.

—I el va acceptar? —preguntà Jordan.

—I tant! Pensava posar-me'l aquesta nit, però em venia massa folgat del bust i me l'haig de fer retocar. És blau de gas, amb unes perles de color d'espígol. Dos-cents seixanta-cinc dòlars.

—És curiós que un home faci una cosa així —digué l'altra noia, amb convicció —. Es veu que no vol tenir problemes amb *ningú*.

—A qui es refereix? —vaig preguntar.

—Gatsby. No sé qui em va dir...

Les dues noies i Jordan van atansar els caps, confidencialment.

—No sé qui em va dir que sembla que una vegada va matar un home.

Una esgarrifança planà damunt nostre. Els tres Mr. Murmuris es van inclinar cap endavant per escoltar amb gran atenció.

—No crec que sigui pas això! —féu Lucille, escèpticament—. Més aviat em penso que és que va ser espia alemany durant la guerra.

Un dels homes féu un cop de cap afirmatiu.

—Jo ho sé per un que el coneix bé, que es va criar amb ell, a Alemanya —ens assegurà, positivament.

—Oh, no —féu la primera de les noies—, és impossible; si durant la guerra lluità a l'exèrcit americà! —Mentre la nostra credulitat tornava a dirigir-se cap a ella, la noia s'inclinà cap endavant amb entusiasme—. Mireu-lo dissimuladament quan es pensa que no el mira ningú. M'hi jugo qualsevol cosa que ha matat un home.

Mig aclucà els ulls i s'estremí. Lucille s'estremí també. Tots ens vam girar, cercant Gatsby amb la mirada. Bona prova de la curiositat romàntica que inspirava era el fet que suscités xiuxiueigs secrets per part de persones que havien trobat en el món ben poca cosa sobre la qual xiuxiuejar.

El primer sopar —passada la mitjanit n'hi hauria un altre— era servit en aquell moment, i Jordan m'invità a reunir-me amb el seu grup, que es trobava escampat al voltant d'una taula, a l'altra banda del jardí. Hi havia tres matrimonis i la parella de Jordan, un estudiant persistent, amb tendència a les insinuacions violentes, i que, evidentment, estava convençut que tard o d'hora Jordan li faria lliurament de la seva persona en un grau més o menys elevat. En lloc de dispersar-se, aquell grup havia conservat una digna homogeneïtat, i s'havia atribuït a ell mateix la funció de representar l'aristocràcia més seriosa de la comarca: l'East Egg condescendent a freqüentar el West Egg, curosament en guàrdia contra la seva alegria espectroscòpica.

—Deixem-los —xiuxiuejà Jordan, al cap de cosa de mitja hora de perdre el temps allà—. Aquesta gent són massa distingits per a mi.

Ens vam aixecar, i Jordan explicà que anàvem a cercar l'amfitrió. Jo no el coneixia encara, va dir, i això em feia sentir-me violent. L'estudiant acotà el cap amb aire cínic i malencònic.

El bar, que fou el primer lloc que vam escorcollar, era atapeït de gent, però Gatsby no hi era. Des del cim de l'escalinata, Jordan no el veia per enlloc; tampoc no era a la galeria. A l'atzar, vam intentar obrir una porta d'aspecte important, i vam entrar en una biblioteca d'estil gòtic, amb les parets cobertes de roure anglès tallat, i probablement transportat complet d'alguna ruïna d'ultramar.

Un home gras, de mitjana edat, amb unes ulleres enormes que li donaven un aire de mussol, estava assegut, lleugerament begut, al cantell d'una taula magnífica. Quan vam entrar es girà en rodó, tot excitat, i examinà Jordan de cap a peus.

—Què opineu? —preguntà, impetuosament.

—Sobre què?

Assenyalà amb un gest de la mà els prestatges plens de llibres.

—Sobre això. De fet, no cal que us prengueu la molèstia de comprovar-ho. Ho he comprovat jo mateix. Són reals.

—Els llibres?

L'home féu que sí amb el cap.

—Absolutament reals: tenen pàgines i tot el que cal. Jo em pensava que eren de cartó de qualitat i prou. Però són absolutament reals. Tenen pàgines i... Espereu, ja ho veureu.

Donant per sobreentès el nostre escepticisme, va córrer cap a un prestatge i en tornà amb el volum primer de les *Conferències* de Stoddard.

—Ho veieu? —crijà, triomfalment—. És un llibre imprès, absolutament autèntic. M'ha ben entabanat! Aquest tipus és un director d'escena fabulós. Un èxit. Quina perfecció! Quin realisme! I sap on cal aturar-se, a més! Fixeu-vos: no ha tallat les pàgines. Però, què voleu? Què espereu?

M'arrabassà el llibre de les mans i va córrer a tornar-lo al seu lloc en el prestatge, murmurant que si es treia un maó tota la biblioteca riscava d'enfondrar-se.

—Qui us ha portat, a vosaltres? —preguntà—. ¿O heu vingut simplement? A mi m'han portat. A la majoria els han portat.

Jordan el mirava amb atenció, alegrement, sense contestar.

—A mi m'ha portat una dona que es diu Roosevelt —continuà l'home—. Mrs. Claud Roosevelt. La coneixeu? Jo la vaig conèixer ahir a la nit, no sé on. Ja fa una setmana que estic borratxo, i he pensat que si seia una estona a la biblioteca potser m'asserenaria.

—I ha estat així?

—Una mica em penso que sí. Encara no puc assegurar-ho. Només fa una hora que hi sóc. Us ho he dit, això dels llibres? Són autèntics. Són...

—Sí, ja ens ho ha dit.

Vam encaixar amb ell, greument, i vam tornar a fora.

Ara la gent ballava, al jardí, damunt la pista de vela. Els vells empenyien les noies cap endarrere, en cercles eters i mancats de gràcia; parelles altives, aferrades tortuosament, a la moda, es mantenien en els racons, i gran nombre de noies ballaven totes soles o rellevaven l'orquestra, un moment, del pes del banjo o de la bateria. Cap a mitjanit la hilaritat havia augmentat. Un tenor famós havia cantat en italià, una contralt coneguda havia cantat jazz, entre número i número, la gent es lliurava a excentricitats per tot el jardí, mentre alegres i buides explosions de rialles pujaven cap al cel d'estiu. Un parell de bessones de teatre, que no eren sinó les dues noies

vestides de groc, van fer un número disfressades de criatures de bolquers, i el xampany era servit en copes més grosses que els bols per rentar-se els dits. La lluna s'havia enfilat més amunt, surant en l'Estret hi havia un triangle d'escates platejades que tremolaven una mica al degotall sec, de llauna, dels banjos damunt la gespa.

Jo continuava en companyia de Jordan Baker. Estàvem asseguts en una taula amb un home de la meua edat aproximadament i una noieta mal educada que a la mínima provocació esclatava a riure incontrolablement. Jo, en aquell moment, em divertia. Havia pres dos bols de xampany i l'escena s'havia transformat als meus ulls en quelcom de significatiu, elemental i profund.

En una pausa de la conversa, l'home em mirà i va somriure.

—La seva cara m'és familiar —digué, cortesament—. ¿No era pas de la Primera Divisió durant la guerra?

—Sí, i tant! Era del 28 d'Infanteria.

—Jo vaig ser del 16 fins al mes de juny de l'any 18. Ja m'ho semblava, que l'havia vist en algun lloc, abans d'avui.

Vam enraonar una estona, recordant alguns poblets humits i grisos de França. Evidentment, l'home vivia per aquells barris, perquè va dir que s'acabava de comprar un hidroavió i pensava provar-lo l'endemà al matí.

—Vol venir amb mi, company? No ens allunyarem de la costa; anirem per l'Estret, només.

—A quina hora?

—A l'hora que més li convingui.

Tenia a la punta de la llengua de preguntar-li com es deia, quan Jordan mirà al seu voltant i va somriure.

—Et diverteixes, ara? —em preguntà.

—Molt més. —Vaig tornar a adreçar-me al meu nou amic—. És una festa una mica estranya per a mi. Encara no he vist l'amfitrió. Jo visc aquí mateix —i vaig fer un gest amb la mà en direcció a la tanca invisible de casa meua—, i aquest individu, Gatsby, m'ha enviat el seu xofer amb una invitació.

Durant un moment, em mirà com si no acabés d'entendre'm.

—Jo sóc Gatsby —va dir tot d'una.

—Com! —vaig exclamar—. Oh, perdoni.

—Em pensava que ja ho sabia, company. Em temo que no sóc gaire bon amfitrió, certament.

Va somriure amb comprensió; amb molt més que simple comprensió. Era un d'aquests rars somriures que posseeixen una qualitat tranquil·litzadora i que en tota una vida només et topes quatre o cinc vegades. Un somriure que s'acarava —o semblava que s'acarés— a tot el món etern per un instant, i que després es concentrava en tu amb un irresistible prejudici en favor teu. Un somriure que et comprenia exactament fins al punt que desitjaves ésser comprès, que creia en tu tal com t'agradaria creure-hi tu mateix, i que t'assegurava que s'havia fet de tu justament

la idea que més desitjaves suscitar. I precisament en aquell punt el somriure s'esvaní, i em vaig trobar mirant un jove i elegant busca-raons, de trenta-un o trenta-dos anys, la manera de parlar del qual, complicadament formal, fregava l'absurd. Un moment abans que se'm presentés ell mateix vaig tenir la forta impressió que escollia les paraules amb gran cura.

Gairebé en el mateix moment en què Gatsby s'identificà, un majordom acudí corrents al seu costat i li comunicà que el demanaven per conferència des de Chicago. Gatsby es va excusar amb una petita inclinació adreçada a cada un de nosaltres per rigorós torn.

—Si vol alguna cosa, demani-ho, company —m'insistí—. Perdoni. Ja ens veurem després.

Quan fou fora, vaig girar-me immediatament cap a Jordan, desitjós de manifestar-li la meva sorpresa. Jo havia imaginat que Gatsby era un personatge cara-vermell i corpulent, de mitjana edat.

—Qui és? —vaig preguntar—. Ho saps, tu?

—No és sinó un home que es diu Gatsby.

—D'on procedeix, vull dir? I a què es dedica?

—Ja has caigut en el tema de tothom —contestà Jordan amb un somriure enfastidit—. Bé, una vegada em va dir que havia estat a Oxford.

Un vague teló de fons començà a perfilar-se darrere d'ell, però la següent observació de Jordan l'esvaní.

—Però no m'ho vaig creure.

—Per què no?

—No ho sé —insistí Jordan—. Simplement, no crec que hi hagi estat mai.

Un no sé què, en el to de la seva veu, em recordà l'«Em penso que va matar un home» de l'altra noia, i obrà l'efecte d'estimular la meva curiositat. Hauria acceptat sense posar-la en dubte la informació que Gatsby procedia dels aiguamolls de Louisiana o dels barris més baixos de Nova York. Això hauria estat comprensible. Però els joves —almenys en la meva inexperiència provinciana jo ho creia així— no sorgeixen fredament d'enlloc i es compren un palau a l'estret de Long Island.

—En tot cas, fa unes festes esplèndides —digué Jordan, canviant de tema, amb una cortesa aversió per les coses concretes—. I a mi m'agraden les festes esplèndides i concorregudes. Resulten tan íntimes! A les petites reunions no hi ha gens d'intimitat.

Un timbal greu sonà, cridant l'atenció dels convidats, i la veu del director de l'orquestra vibrà sobtadament per damunt el cafarnaüm de veus.

—Senyores i senyors —cridà—. A petició de Mr. Gatsby interpretarem per a vostès la darrera obra de Mr. Vladimir Tostoff, que el mes de maig passat cridà tant l'atenció al Carnegie Hall. Si llegiu els diaris, ja sabeu que produí una gran sensació. —Va somriure amb jovial condescendència i afegí—: I tanta sensació!

Tothom va riure.

—La peça és coneguda —acabà ràpidament— amb el títol d'*Història universal en jazz*, de Vladimir Tostoff.

Em vaig perdre la naturalesa de la composició de Mr. Tostoff, perquè acabava de començar quan els meus ulls van descobrir Gatsby, dret, tot sol, al capdamunt de l'escalinata de marbre, mirant d'un grup a l'altre amb expressió satisfeta. La pell bruna li tibava ben agradosament en el rostre, i portava els cabells molt curts, com si se'ls fes tallar cada dia. Jo no hi veia res de sinistre, en aquell home. Vaig pensar que potser el fet que no bevia ajudava a distanciar-lo dels seus convidats, perquè Gatsby es mostrava més correcte com més augmentava la hilaritat fraternal. Quan la *Història universal en jazz* acabà, les noies recolzaven el cap a les espatlles dels homes, amb una moixaineria de cadells, i d'altres es desmaiaven i es deixaven caure endarrere en braços d'altres homes, i fins i tot enmig dels grups, segures que algú deturaria les caigudes; però ningú no es desmaiava en braços de Gatsby, cap caparró amb els cabells a la *garçon* no tocava el muscle de Gatsby, ni cap grup íntim no comptava amb la testa de Gatsby com una de les anelles de la cadena.

—Perdó.

El majordom de Gatsby havia aparegut sobtadament al costat nostre.

—Miss Baker? —demanà—. Perdoni, però Mr. Gatsby voldria parlar amb vostè a soles.

—Amb mi? —exclamà Jordan, sorpresa.

—Sí, senyoreta.

Jordan s'aixecà lentament, em mirà amb les celles aixecades d'astorament, i seguí el majordom cap a la casa. Vaig observar que portava el vestit de nit —qualsevol vestit que portés— com un equip esportiu: en els seus moviments hi havia una lleugeresa que feia pensar que de petita havia après a caminar pels camps de golf, en l'aire pur i fresc dels matins.

Em vaig quedar sol. Eren prop de les dues. Feia una estona que sortien uns sons confusos i intrigants per les finestres d'un saló allargat que dominava la terrassa. Defugint l'estudiant de Jordan, que en aquell moment havia encetat una conversa obstètrica amb dues *chorus girls* i m'implorava que m'unís a ells, vaig entrar.

El vast saló era ple de gent. Una de les noies vestides de groc tocava el piano i al seu costat hi havia una dama jove, alta, amb els cabells roigs, que formava part d'un famós cor, i que havia engegat una cançó. La dama havia begut una certa quantitat de xampany, i durant el curs de la cançó havia decidit, erròniament, que tot era trist, molt trist, de manera que no solament cantava sinó que plorava, alhora. Cada vegada que hi havia uns compassos de pausa en la cançó, ella els omplia amb sospirs i sanglots ofegats, i després reprenia la cançó amb una veu tremolosa de soprano. Les llàgrimes rajaven cara avall, però no lliurement, perquè quan entraven en contacte amb les pestanyes carregades de rimmel de la cantant, agafaven un color com de tinta i continuaven el seu curs en forma de lents rierols negres. Quan un humorista suggerí

que la cantant escrivia en el seu rostre les notes que cantava, aixecà les mans al cel, es desplomà en una butaca i se submergí en un profund son vinós.

—Ha tingut una discussió amb un home que afirma que és el seu marit — explicava una noia darrere meu.

Vaig mirar al meu voltant. La majoria de les dones que quedaven discutien amb homes que es deia que eren els seus marits. Fins i tot el grup de Jordan, el quartet de l'East Egg, es trobava escindit per una profunda dissensió. Un dels homes parlava amb curiosa intensitat amb una actriu jove, i la seva dona, després d'intentar prendre's la situació en broma, havia perdut la serenitat i es dedicava a efectuar assalts pel flanc, apareixent a intervals, sobtadament, al seu costat, com una serp irritada, i xiuxiuejant-li a l'orella: «M'ho havies promès!».

La repugnància a tornar-se'n a casa no era exclusiva per part dels homes esgarriats. Ara la galeria era ocupada per dos homes deplorablement sobris i les seves indignadíssimes mullers. Aquestes es planyien l'una a l'altra amb la veu lleugerament elevada:

—Sempre que veu que em diverteixo, vol tornar a casa. —En ma vida he vist res de tan egoïsta.

—Sempre som els primers a retirar-nos.

—Nosaltres també.

—Bé, però aquesta nit som gairebé els darrers —digué un dels homes, mansoi com una ovella—. L'orquestra ja fa una hora que ha plegat.

A despit de la convicció compartida de les dues mullers que una malvolença com aquella era increïble, la discussió acabà amb una breu lluita, i ambdues dones foren aixecades a pes de braços i emportades, pernejant, en la nit.

Mentre esperava el meu barret, al vestíbul, s'obrí la porta de la biblioteca, i van sortir Jordan Baker i Gatsby, plegats. Gatsby li estava dient alguna cosa, però l'apassionament de la seva actitud es congelà en un posat formal quan diverses persones se li van atansar per acomiadar-se.

El grup de Jordan la cridava amb impaciència des del porxo, però ella es va entretenir uns instants per encaixar amb mi.

—Acabo de sentir la cosa més astoradora del món —xiuxiuejà—. Quanta estona hem estat aquí dins?

—Doncs, cosa d'una hora.

—Ha estat... simplement astorador —repetí, abstreta—. Però li he jurat que no ho diria a ningú, i ara l'estic sotmetent al suplici de Tàntal. —Badallà graciosament a la meva cara—. Vingui'm a veure, quan vulguis... A la llista de telèfons... A nom de Mrs. Sigourney Howard... La meva tia...

Tot parlant ja corria cap al seu grup; la seva mà bruna esbossà una ràpida salutació alhora que es confonia amb els seus amics a la porta.

Bastant avergonyit pel fet d'haver-me quedat fins tan tard en la meva primera visita a la casa, vaig reunir-me amb els darrers convidats de Gatsby, que s'havien

aplegat al seu voltant. Vaig intentar explicar-li que a primera hora de la nit havia preguntat per ell i l'havia cercat, i volia excusar-me també per no haver-lo reconegut al jardí.

—No val la pena —féu Gatsby, cordialment—. No hi pensi més, company. — Aquesta expressió tan familiar no resultava gens més autènticament familiar que la mà que em donava copets tranquil·litzadors a l'espatlla—. I no oblidi que demà sortirem en l'hidroavió, a les nou.

Després aparegué el majordom, i li digué, per darrere l'espatlla:

—Filadèlfia al telèfon, senyor.

—Molt bé, un moment. Digui'ls que hi vaig de seguida... Bona nit.

—Bona nit.

—Bona nit.

Gatsby va somriure; i tot d'una semblà que el fet d'haver-me quedat fins al darrer moment tingués una significació agradable; com si ell ho hagués desitjat tota l'estona:

—Bona nit, company... Bona nit.

Però en baixar l'escalinata vaig veure que la vetllada encara no era totalment acabada. A cinquanta metres de la porta, una dotzena de fanals d'automòbil il·luminaven una escena extravagant i tumultuosa. A la cuneta del costat de la carretera hi havia un cotxe nou, que dos minuts abans havia sortit de l'avinguda de can Gatsby. Una de les seves rodes havia estat arrencada totalment de l'eix, segurament pel sortint d'una paret que hi havia allà mateix. Una dotzena de xofers encuriosits contemplaven l'espectacle amb considerable atenció. Però com que els automòbils bloquejaven la carretera, ja feia estona que se sentien els clàxons irritats dels cotxes que havien hagut d'aturar-se més enllà, augmentant així la confusió ja prou violenta de l'escena.

Un home amb un guardapols molt llarg havia baixat del cotxe accidentat i ara es trobava dret enmig de la carretera, mirant alternativament el cotxe, la roda i els badocs, amb una expressió agradablement confusa.

—Mireu! —explicà—. S'ha ficat a la cuneta.

El fet semblava infinitament astorador als seus ulls; primer vaig identificar aquella insòlita capacitat de meravellament, i després l'home: era el mateix que havíem trobat a la biblioteca de Gatsby.

—Com ha estat?

L'home arronsà les espatlles.

—No hi entenc res, jo, en mecànica —digué, fermament.

—Però, com ha estat? Ha topat amb la paret?

—A mi no em preguntis res —digué Ulls-de-Mussol rentant-se les mans de l'afer—. Jo gairebé no sé conduir, es pot dir. Només sé que ha passat, i prou.

—Però si és tan mal xofer, no hauria d'intentar conduir de nit.

—Però si ni tan sols ho he intentat! —explicà, indignat—. Ni tan sols ho he intentat!

—Però, que es vol suïcidar, home de Déu?

Entre els badocs es féu un silenci atordidor.

—Encara ha tingut sort, que només ha estat una roda! Un mal xofer, i ni tan sols ho intentava!

—No m'enteneu —explicà l'acusat—. No conduïa jo. Hi ha un altre home al cotxe.

La sorpresa que seguí a aquesta declaració s'expressà en un perllongat: «Ahhhh!», alhora que la porta del cotxe s'obria lentament. La multitud —a aquelles altures ja era una multitud— reculà un pas involuntàriament, i quan la porta quedà oberta es féu una pausa fantasmal. Després, molt gradualment, per parts, un individu pàl·lid i desmanegat sortí de la desferra, temptejant el terreny amb una sabata de ball enorme, insegura.

Encegada per la resplendor dels fanals i confusa per l'estrèpit incessant de les botzines, l'aparició es quedà vacil·lant uns moments abans de veure l'home del guardapols.

—Què passa? —preguntà serenament—. Ens hem quedat sense benzina?

—Mireu!

Mitja dotzena de dits van assenyalar la roda amputada; l'home la mirà un moment, amb els ulls molt oberts, i després aixecà els ulls enlaire, com si sospités que havia caigut del cel.

—Heu perdut una roda —li explicà algú.

L'home assentí amb el cap.

—De primer no m'havia adonat que ja no corriem.

Una pausa. Després, agafant una bona alenada i quadrant les espatlles, demanà, amb veu decidida:

—Algú pot dir-me on hi ha una gasolinera?

Almenys una dotzena d'homes, alguns d'ells una mica més serens que ell, li van explicar que la roda i el cotxe ja no eren units per cap lligam físic.

—Recularem —suggerí al cap d'un moment—. Posarem marxa enrere.

—Però ha perdut una *roda*!

L'home vacil·là.

—No hi ha cap mal a provar-ho —digué.

Les eixordadores botzines havien assolit un crescendo, i jo vaig girar cua i vaig travessar la gespa, cap a casa. Em vaig girar una sola vegada. La lluna, com una hòstia, brillava damunt la casa de Gatsby, conservant la bellesa de la nit, sobrevivint a les rialles i els sons del seu jardí silenciós, il·luminat encara. Ara semblava que una sobtada buidor brollés de les finestres i de les grans portes, investint d'un isolament total la figura de l'amfitrió, que era dret al porxo, amb la mà aixecada en un gest formal de comiat.

Rellegint el que he escrit fins a aquest moment, veig que he donat la impressió que els esdeveniments de tres nits separades per diverses setmanes em van absorbir de manera exclusiva. Al contrari, foren esdeveniments simplement casuals en un estiu més que ple, atapeït, i que, fins molt més endavant, em van absorbir infinitament menys que els meus afers personals.

Passava treballant la major part del temps. A primera hora del matí el sol projectava la meva ombra cap a ponent, mentre corria pels blancs barrancs de Nova York cap a la meva banca. Coneixia els altres empleats i els joves corredors de borsa pels seus noms, i dinava amb ells en obscurs i atapeïts restaurants, a base de salsitxes, puré de patata i cafè. Fins i tot vaig tenir un breu afer amb una noia que vivia a Jersey City i treballava al departament de comptabilitat, però el seu germà començà a mirar-me de mal ull, i el mes de juliol, quan ell se'n va anar de vacances, ho vaig aprofitar per deixar-ho córrer. Generalment sopava al Yale Club —no sé ben bé per què, era l'esdeveniment més ombrívol de la meva jornada— i després pujava a la biblioteca i estudiava inversions i assegurances durant tota una hora de treball consciencios. Generalment corrien per allà uns quants amics de la gresca, però no entraven mai a la biblioteca, de manera que era un bon lloc per treballar-hi. Després, si feia bona nit, baixava tot passejant per Madison Avenue fins més enllà del vell Murray Hill Hotel, i me n'anava pel carrer 33 a l'Estació de Pennsilvània.

Començava a estimar Nova York, la sensació picant aventurera que produïa de nit, i la satisfacció que el papalloneig constant d'homes, dones i màquines constituïa per a l'ull inquiet. M'agradava passejar per la Cinquena Avinguda i triar dones romàntiques d'entre la multitud i imaginar-me que al cap de pocs minuts jo penetraria en les seves vides, i que ningú no ho sabia o ho desaprovaria. De vegades, mentalment, les seguia als seus apartaments a les cantonades de carrers amagats, i elles es giraven i em somreïen abans de desaparèixer a través d'una porta en la càlida fosca. En la penombra fetillera de la metròpoli de vegades assetjat per la solitud, i copsava la mateixa sensació en els altres —pobres empleats joves que romancejaven davant els aparadors esperant que fos l'hora d'anar a sopar en un restaurant solitari, joves empleats en la penombra, malversant els moments més punyents de la nit i de la vida.

A les vuit del vespre, quan els carrers foscos del districte dels Quaranta s'omplien, en rengles de cinc, de taxis palpitants que feien cap al districte dels espectacles, un altre cop experimentava aquella buidor en el cor. Formes humanes s'inclinaven les unes cap a les altres dins els taxis aturats davant els semàfors; se sentien veus musicals, i rialles provocades per acudits que jo no arribava a copsar, i es veïen cigarrets encesos que dibuixaven dins els vehicles cercles inintel·ligibles. Imaginant-me que també jo corria cap a l'alegria i compartia la seva íntima exaltació, els desitjava força sort.

Durant un quant temps vaig perdre de vista Jordan, però cap a mitjan estiu vaig tornar-la a trobar. De primer m'afalagava d'anar a tot arreu amb ella, perquè era una campiona de golf, i tothom la coneixia. Després fou alguna cosa més. No era ben bé amor, però jo sentia per ella una mena de tendra curiositat. Aquell rostre altívol i enfastidit amb què Jordan mirava el món amagava alguna cosa —la majoria d'afectacions dissimulen una cosa o altra, al capdavant, encara que no ho facin inicialment— i un dia vaig descobrir què era el que amagava. Havíem anat junts a una festa particular, a Warwick, i Jordan deixà un cotxe que li havien prestat sota la pluja, desencapotat, i després mentí a propòsit d'això; i tot d'una vaig recordar aquella història sobre Jordan que no havia aconseguit de recordar la nit del sopar a casa de Daisy. En el primer campionat de golf important en què havia participat s'havia produït una discussió que havia estat a punt de sortir als diaris: algú havia suggerit que Jordan, a les semifinals, havia canviat la posició de la seva pilota, que es trobava en un punt difícil. L'afer assolí unes proporcions gairebé escandaloses, però es dissipà. Un *caddy* es retractà de les seves declaracions, i l'altre únic testimoni del fet va reconèixer que podia haver-se equivocat. L'incident i el nom de Jordan havien quedat lligats en el meu esperit.

Jordan Baker, instintivament, evitava els homes intel·ligents i astuts, i ara jo comprenia que ho feia perquè se sentia més segura en els ambients on s'hauria considerat impossible qualsevol divergència d'un codi determinat. Jordan era (inguariblement) tramposa. No podia suportar de trobar-se en una situació desavantajosa, i suposo que per això havia començat a recórrer a subterfugis quan era molt jove per tal de continuar mostrant aquell somriure fred, insolent, al món, i poder alhora satisfer les exigències del seu cos dur i àgil.

Això no m'importava, certament. La manca d'honradesa en una dona no és mai profundament blasmada; em va saber una mica de greu, simplement, i no hi vaig pensar més. Fou en aquella mateixa festa de Warwick on vam tenir una curiosa conversa sobre l'art de conduir automòbils. La cosa començà perquè Jordan havia passat tan a prop d'uns obrers que el seu parafang havia fregat un botó de l'americana d'un d'aquells homes.

—Ets una pèssima conductora —vaig protestar—. O has de conduir amb més de compte, o has de deixar de conduir.

—Vaig amb molt de compte.

—No és veritat.

—Bé, doncs ja hi van els altres —féu, lleugerament.

—I què hi té a veure, això?

—Que prou que em deixen pas —insistí—. Perquè hi hagi un accident, han de ser dos.

—Suposa't que et trobes amb un altre tan poc primmirat com tu.

—Espero que no m'hi trobaré mai —contestà—. Odio les persones poc curoses. Per això m'agrades tu.

Els seus ulls grisos, fatigats pel sol, miraven fixament cap endavant, però Jordan havia canviat deliberadament el sentit de les nostres relacions, i, un moment, vaig pensar que l'estimava. Però jo sóc un tipus que pensa lentament, i estic carregat de normes interiors que actuen com a frens sobre els meus desitjos, i sabia que abans que tot havia de desfer-me totalment del mig compromís que tenia al meu poble. Fins llavors havia escrit cada setmana una carta que signava així: «Amb amor, Nick», i l'únic que recordava era com, quan una certa noia jugava a tennis, apareixia un tènue bigoti de suor damunt el seu llavi superior. No obstant això, hi havia una vaga entesa entre nosaltres que calia trencar amb tacte abans de sentir-me totalment lliure.

Tothom es considera en possessió d'almenys una de les virtuts cardinals, i aquesta és la meva: jo sóc una de les poques persones honrades que he conegut mai.

Els diumenges al matí, mentre les campanes de les esglésies repicaven als pobles de la costa, les parelles de l'alta societat tornaven a casa de Gatsby i rutilaven riallerament damunt la seva gespa.

—És un contrabandista de licors —deien les dames joves, agitant-se entre els còctels i les flors de Gatsby—. Una vegada matà un home que havia descobert que és nebot de Von Hindenburg i cosí llunyà del dimoni. Dóna'm una rosa, bufona, i posa'm una darrera gota en aquesta copa de cristall.

Una vegada vaig escriure a les pàgines en blanc d'un horari els noms dels qui aquell estiu van freqüentar la casa de Gatsby. Ara és un horari anul·lat, que s'estripa pels plecs, i encapçalat amb aquesta nota: «Caducat el 5 de juliol de 1922». Però encara puc llegir-hi els noms grisos, i estic segur que, millor que les meves generalitats, aquests noms us permetran de tenir una idea de les persones que acceptaven l'hospitalitat de Gatsby i li pagaven el tribut de no saber absolutament res d'ell.

De l'East Egg, doncs, venien els Chester Becker i els Leech, i un home que es deia Bunsen, que vaig conèixer a Yale, i el doctor Webster Civet, que l'estiu passat s'ofegà al Maine. I els Honrbeam, i els Willie Voltaire, i tot un clan que es deien Blackbuck, els quals s'aplegaven sempre en un racó i aixecaven el nas enlaire, com cabretes, a tothom qui s'hi atansava. I els Ismay i els Chrystie (o, més ben dit, Hubert Auerbach i la dona de Mr. Chrystie), i Edgar Beaver, del qual deien que els cabells se li havien tornat blancs com la neu una tarda d'hivern, sense cap motiu suficient.

Clarence Endive era de l'East Egg, si no recordo malament. Només va venir una vegada, amb pantalons de golf blancs, i es va barallar al jardí amb un tipus indesitjable que es deia Etty. De l'altre extrem de l'Illa venien els Cheadle i els O. P. R. Schraeder, i els Stonewall Jackson Abram de Georgia, i els Fishguard i els Ripley Snell. Snell hi fou tres dies abans d'ésser internat al penitenciar, tan borratxo enmig del passeig de grava que l'automòbil de Mrs. Ulysses Swett li trepitjà la mà dreta. També hi anaven els Dancie, i S. B. Whitebait, que tenia bastant més de seixanta anys, i Maurice A. Flink, i els Hammerhead, i Beluga, l'importador de tabac, i les noies de Beluga.

De West Egg venien els Pole i els Mulready i Cecil Roebuck i Cecil Schoen i Gulick, el senador de l'estat, i Newton Orchid, el primer accionista de Films Par Excellence, i Eckhaust i Clyde Cohen i Don S. Schwartz (fill) i Arthur McCarty, tots ells més o menys relacionats amb el cinema. I els Catlip i els Bemberg i G. Earl Muldoon, germà d'aquell Muldoon que més tard escanyà la seva dona. També hi venia Da Fontano, el promotor de negocis, i Ed Legros i James B. («Rot-Gut») Ferret i els De Jong i Ernest Lilly; aquests hi anaven per jugar diners, i quan Ferret rondava

pel jardí volia dir que l'havien deixat sense un clau, i que l'Associated Traction l'endemà hauria de sofrir fluctuacions compensadores.

També hi anava un tal Klipspringer, tan sovint i hi feia unes estades tan llargues que ja li deien «el Pensionista»; dubto que tingués altre domicili que aquell. De la gent de teatre hi havia Gus Waize i Horace O'Donovan i Lester Myer i George Duckweed i Francis Bull. També hi anaven, de Nova York, els Chrome i els Backhysson i els Dennicker i Russel Betty i els Corrigan i els Kelleher i els Dewar i els Scully i S. W. Belcher i els Smirke i els joves Quinn, ara divorciats, i Henry L. Palmetto, que se suïcidà llançant-se sota les rodes d'un metro a Times Square.

Benny McClenahan hi arribava sempre amb quatre noies. Mai no eren les mateixes, en persona física, però, eren tan idèntiques que inevitablement semblava que ja hi havien estat abans. He oblidat els seus noms —Jacqueline, em penso, o Consuelo, o Gloria o Judy o June—, i els seus cognoms eren o bé melodiosos noms de flors o de mesos de l'any, o els cognoms, més severs, dels grans capitalistes americans, dels quals, si s'hi insistia, acabaven confessant-se cosines.

A més de tots aquests, recordo que Faustina O'Brien hi va anar almenys una vegada i també les noies Baedeker i el jove Brewer, aquell al qual, al front, una bala li arrencà el nas, i Mr. Albrucksburger i Miss Haag, la seva promesa, i Ardita Fitz-Peters i Mr. P. Jewett, excap de la Legió Americana, i Miss Claudia Hip, amb un home que en teoria era el seu xofer, i un príncep de no sé què, al qual anomenàvem «el Duc», però el nom del qual, si vaig arribar a saber-lo, se m'ha esborrat completament.

Tota aquesta gent anava a casa de Gatsby, aquell estiu.

Un matí de les darreries de juliol, a les nou en punt, el sumptuós automòbil de Gatsby pujà sotraguejant pel camí rocós que conduïa a la meva porta i llançà un toc melòdic amb la seva botzina de tres notes. Era la primera vegada que Gatsby venia a casa meva, tot i que jo ja havia assistit a dues festes a casa d'ell, havia pujat en el seu hidroavió, i obeint les seves insistències, havia fet ús, sovint, de la seva platja particular.

—Bon dia, company. Avui dina amb mi, i he pensat que podríem anar junts a Nova York.

Gatsby es mantenia en equilibri a l'estrep del seu cotxe, amb aquesta facilitat de moviments tan peculiarment americana —que prové, suposo jo, del fet que de joves no hem hagut d'aixecar pesos, i, més encara, de la gràcia informe dels nostres esports nerviosos i esporàdics. Aquesta qualitat traspuava contínuament, a través de les seves maneres picapuntades, en forma d'una inquietud constant. Mai no estava absolutament immòbil; o bellugava un peu, o obria i tancava una mà amb impaciència; qualsevol cosa.

S'adonà que jo mirava amb admiració el seu automòbil.

—És bonic, oi, company? —En saltà, per deixar-me'l contemplar millor—. No l'havia vist, encara?

Jo no l'havia vist. Tothom l'havia vist. Era de color de crema intens, carregat de cromats, inflat ací i allà, en tota la seva monstruosa llargària, amb triomfals capses de barrets, maletes per queviures i maletes d'eines, i protegit amb un parabrisa laberíntic que reflectia una dotzena de sols. Asseguts darrere diverses capes de vidre, com dins una mena d'estoig de cuir verd, vam emprendre la marxa cap a la ciutat.

Durant el mes anterior jo havia parlat amb Gatsby, potser una dotzena de vegades, i havia descobert, amb decepció, que tenia molt poques coses a dir. Així doncs, la meva impressió que era una persona important, per bé que de manera indefinida, s'havia esvanit gradualment, i Gatsby havia esdevingut per a mi, simplement, el propietari d'una fonda de luxe que hi havia al costat de casa.

I llavors es produí aquell viatge desconcertant. Encara no havíem arribat al poble de West Egg quan Gatsby ja començà a deixar inacabades les seves elegants frases, i a donar-se copets amb la mà plana, indecís, al genoll del seu vestit de color de caramel.

—Escolti, company —esclatà tot d'una, agafant-me per sorpresa—. A veure, es pot saber què opina de mi?

Una mica aclaparat, vaig començar a recitar la mena de generalitzacions evasives que una pregunta com aquella mereixia.

—Bé, li explicaré una mica la meua vida —em va interrompre—. No vull que es faci una idea errònia de mi a través de les històries que circulen.

Així doncs, estava al corrent de les estranyes acusacions que animaven les converses en els seus salons.

—Li diré la bona veritat de Déu. —La seva mà dreta ordenà tot d'una a la justícia divina de posar-se al seu costat—. Jo sóc fill d'una gent molt rica del Middle West; tots han mort, ja. Vaig criar-me a Amèrica, però vaig ser educat a Oxford, perquè tots els meus avantpassats s'hi havien educat. És una tradició de família.

Em mirà de reüll; i llavors vaig comprendre per què Jordan Baker havia cregut que mentia, Gatsby pronuncià la frase «educat a Oxford» a corre-cuita, o se l'empassà, o s'hi escanyussà, com si ja hi hagués ensopegat altres vegades. I, amb aquest dubte, tota la resta de la seva explicació s'esfondrà, i vaig preguntar-me si, al capdavant, no hi havia alguna cosa sinistra en ell.

—De quina banda del Middle West? —li vaig preguntar amb aparent indiferència.

—De San Francisco.

—Ah.

—Tota la meua família morí, i jo vaig heretar una gran fortuna.

La seva veu era solemne, com si el record d'aquella sobtada extinció d'un clan l'obsessionés. Durant un moment vaig sospitar que intentava prendre'm el pèl, però una mirada que li vaig llançar em va convèncer del contrari.

—Després vaig viure com un jove rajà a totes les capitals d'Europa: París, Venècia, Roma, col·leccionant pedres precioses, especialment robins, dedicant-me a

la caça major, pintant una mica, en pla d'aficionat, només, i procurant oblidar una cosa molt trista que m'havia passat feia molt de temps.

Amb un esforç vaig aconseguir de reprimir una rialla d'incredulitat. Les mateixes frases que pronunciava eren tan suades que no evocaven altra imatge que la d'un «personatge» amb turbant que perdia serradures per tots els porus mentre perseguia un tigre pel Bois de Boulogne.

—Després esclatà la guerra, company. Va ser un gran alleujament per a mi, i vaig fer tot el possible per morir-hi, però la meva vida semblava embruixada. En començar la guerra vaig acceptar el grau de tinent. Al bosc d'Argonne vaig conduir les restes del meu batalló de metralladors tan endavant que hi havia un espai de prop d'un quilòmetre pels dos flancs nostres per on la infanteria no podia avançar. Allà vam passar dos dies i dues nits; érem cent trenta homes amb setze metralladores Lewis, i quan, finalment, la infanteria arribà, van trobar les insígnies de tres divisions alemanyes entre les piles de morts. Em van ascendir a major, i tots i cada un dels governs aliats em van condecorar; fins i tot Montenegro, el petit Montenegro, allà, a l'Adriàtic!

El petit Montenegro! Aixecà enlaire aquestes tres paraules i les saludà, amb el seu somriure. El somriure expressava la seva comprensió per l'agitada història de Montenegro i la seva simpatia per les coratjoses lluites del poble montenegrí. Copsava plenament l'encadenament de circumstàncies nacionals que havien arrencat aquell tribut del petit cor ardent de Montenegro. Ara la meva incredulitat era submergida per una mena de fascinació; era com fullejar ràpidament una dotzena de revistes il·lustrades.

Gatsby ficà la mà a la butxaca i posà al palmell de la meva un objecte metàl·lic penjat d'una cinta.

—Aquesta és la de Montenegro.

Amb gran sorpresa per part meva, la medalla semblava autèntica. «Orderi di Danilo», deia la llegenda circular, «Montenegro, Nicolas Rex».

—Miri al darrere.

—«Major Jay Gatsby», vaig llegir. «Pel seu Coratge Extraordinari».

—Aquí té una altra cosa que sempre porto a sobre. Un record dels temps d'Oxford. Ens la van fer a Trinity Quad... El meu veí de l'esquerra és l'actual comte de Doncaster.

Era una fotografia de mitja dotzena de joves amb *blazers*, pressa sota una arcada a través de la qual es veia un bosc de campanars. I entre aquells joves vaig veure Gatsby, una mica més jove que ara, no gaire més, amb un pal de criquet a la mà.

Llavors, tot era veritat. Vaig imaginar-me les pells de tigre decorant el seu palau del Gran Canal; vaig veure'l obrint un cofre ple de robins per tal d'assuaular, amb aquesta contemplació, el dolor del seu cor lacerat.

—Avui li haig de demanar un gran favor —digué, embutxacant-se els seus records tot satisfet—, i per això he pensat que valia més que sabés alguna cosa de mi.

No voldria que es pensés que sóc un no ningú. Sap?, generalment em sento foraster entre la gent i vaig d'ací d'allà intentant oblidar allò tan trist que em va passar. — Vacil·là—. Aquesta tarda ho sabrà.

—Mentre dinarem?

—No, aquesta tarda. Per casualitat he sabut que prendrà el te amb Miss Baker.

—Vol dir que està enamorat de Miss Baker, vostè?

—No, company, no. Però Miss Baker ha tingut l'amabilitat de consentir a parlar-li d'aquest afer.

Jo no tenia ni la més lleugera idea de quina mena d'«afer» es tractava, però em sentia més irritat que interessat. Jo no havia convidat Jordan a prendre el te per parlar amb ella sobre Jay Gatsby. Estava segur que el favor que em demanaria seria una cosa fantàstica, i, un moment, em vaig ben penedir d'haver posat mai els peus al jardí superpoblat de Gatsby.

Gatsby no va afegir ni una paraula més. La seva correcció pujà de grau a mesura que ens atansàvem a la ciutat. Vam passar per Port Roosevelt, on vaig copsar una ràpida visió de vaixells cenyits de vermell que feien cap a l'oceà, i vam travessar a tota velocitat un barri miserable, de carrers empedrats, entre cafès obscurs —però no abandonats— dels daurats —d'or renegrit— mil nou-cents. Després la vall de les cendres s'obrí a banda i banda de nosaltres, i vaig copsar una visió fugissera de Mrs. Wilson, la qual, quan nosaltres vam passar, estava fent funcionar la bomba del garatge amb panteixant vitalitat.

Amb els parafangs eixamplats com ales obertes vam escampar llum a través de mig Astoria; només mig, perquè quan serpentejàvem entre les columnes de l'elevat vaig sentir el familiar «suc-suc-escup!» d'una moto, i un policia frenètic sorgí al costat nostre.

—D'acord, company —cridà Gatsby.

Vam reduir la velocitat i vam parar. Es traié una targeta blanca de la cartera, Gatsby l'agità davant els ulls del policia.

—Perfecte —digué l'agent, tot tocant-se la gorra—. La pròxima vegada ja el coneixeré, Mr. Gatsby. Perdoni.

—Què era, això? —li vaig preguntar—. La fotografia d'Oxford?

—Una vegada vaig tenir ocasió de fer un favor al cap de policia, i m'envia una felicitació de Nadal cada any.

Vam passar pel gran pont. La llum del sol, passant entre les bigues, feia pampallugues constants damunt els cotxes en moviment. La ciutat es dreçava a l'altra banda del riu en munts blancs i terrosos de sucre, tot construït per un simple desig amb diners inodors. La ciutat, vista des del pont de Queensboro, és sempre la ciutat tal com la veus per primera vegada, amb la seva esbojarrada promesa de tot el misteri i la bellesa del món.

Passà pel costat nostre un mort en un cotxe funerari cobert de flors, seguit de dos cotxes amb les cortinetes tancades, i d'altres cotxes més alegres per als amics. Els

amics ens van mirar amb els ulls tràgics i els llavis superiors encongits dels europeus sud-orientals, i jo em vaig alegrar que la visió de l'esplèndid automòbil de Gatsby s'inclogués en el seu ombrívol dia de festa. Quan travessàvem de l'illa Blackwell, ens vam encreuar amb un cotxe conduït per un xofer blanc, ocupat per tres negres molt mudats, dos nois i una nena. Jo vaig riure en veu alta mentre ells giraven el blanc dels ulls en direcció a nosaltres, amb una rivalitat altiva.

«Ara que hem passat aquest pont, pot passar qualsevol cosa —vaig pensar—; qualsevol cosa...».

Fins i tot Gatsby podia passar, sense suscitar especial meravella.

Migdia bramador! En un soterrani ben ventilat del carrer 42 vaig trobar-me amb Gatsby per dinar. Parpellejant per deslliurar-me de la resplendor del carrer exterior, els meus ulls el van destriar obscurament en l'antesala, parlant amb un altre home.

—Mr. Carraway, li presento el meu amic Mr. Wolfshiem.

Un jueu baixet, de nas camús, aixecà el caparràs i em mirà, amb dues belles floracions de pèl que creixien esponeroses als dos narius. Al cap d'un moment vaig descobrir els seus ulls minúsculs en la penombra.

—... de manera que li vaig llançar una mirada —digué Mr. Wolfshiem, tot encaixant cordialment amb mi—, no sap què vaig fer?

—Què? —vaig preguntar, cortesament.

Era evident, però, que l'home no se m'adreçava a mi, perquè deixà caure la meva mà i apuntà a Gatsby el seu nas expressiu.

—Vaig allargar els diners a Katspaugh i li vaig dir: «Molt bé, Katspaugh, no li paguis ni un cèntim fins que no tanqui la boca». I la va tancar immediatament.

Gatsby ens agafà tots dos pel braç i ens va fer entrar al restaurant, amb la qual cosa Mr. Wolfshiem s'empassà una nova frase que havia començat i se submergí en una abstracció somnàmbula.

—*Highballs*? —preguntà el maître.

—És un bon restaurant, aquest —digué Mr. Wolfshiem, mirant les nimfes presbiterianes del sostre—. Però m'agrada més el de davant, a l'altra banda del carrer.

—Sí, *highballs* —digué Gatsby, i després, adreçant-se a Mr. Wolfshiem—: Hi fa massa calor, allà.

—Sí, i és petit —digué Mr. Wolfshiem—, però és ple de records.

—Quin restaurant és? —vaig preguntar.

—El vell Metropole.

—El vell Metropole —medità Mr. Wolfshiem, ombrívolament—. Ple de rostres morts, desapareguts. Ple d'amics que se n'han anat per sempre. Mentre viuré no podré oblidar mai la nit en què van matar a trets Rosy Rosenthal, allà. Érem sis a taula, i Rosy havia menjat i begut a pleret tota la nit. De matinada gairebé, el cambrer se li atansà, amb una expressió a la cara molt curiosa, va dir que algú volia parlar amb

ell, a fora. «Molt bé», diu Rosy, i començà a aixecar-se. Però jo l'obligo a tornar a seure. «Que entrin, aquests bergants, si et volen veure, Rosy. Però tu, valga'm Déu, no surtis d'aquí». Eren les quatre de la matinada, llavors, i si haguéssim obert les persianes hauríem vist que ja era clar.

—I sortí? —vaig preguntar, innocentment.

—Ja ho crec que sortí. —El nas de Mr. Wolfshiem se'm regirà, amb indignació—. A la porta, es girà i va dir: «Vigileu que el cambrer no se m'emporti el cafè!». Llavors sortí a la vorera, i li van disparar tres trets al ventre, de ple, i van fugir amb un cotxe.

—En van electrocutar quatre —vaig dir, recordant.

—Cinc, amb Becker. —Els seus narius es van girar cap a mi amb interès—. Tinc entès que cerca una *gonnegsió gomercial*.

La juxtaposició d'aquestes dues observacions resultava sorprenent. Gatsby contestà per mi:

—No, home —exclamà—. No és aquest.

—No?

Mr. Wolfshiem semblà decebut.

—Mr. Carraway només és un amic. Ja li he dit que, d'això, en parlariem un altre dia.

—Perdó —digué Mr. Wolfshiem—. M'he confós d'individu.

Arribà un *hash* suculent, i Mr. Wolfshiem, oblidant l'atmosfera més sentimental del vell Metropole, començà a menjar amb ferotge delicadesa. Els seus ulls, mentrestant, miraven lentament al voltant del menjador; completà l'arc girant-se per mirar les persones que teníem darrere. Sospito que si no hagués estat per la nostra presència, hauria llançat una ullada fins i tot sota la taula.

—Escolti, company —digué Gatsby, inclinant-se cap a mi—, tinc por que aquest matí, al cotxe, l'he irritat una mica.

Tornava a exhibir el seu famós somriure, però aquesta vegada el vaig resistir.

—No m'agraden els misteris —vaig contestar—, i no comprenc per què no em diu francament què vol de mi. Per què m'ho ha de fer dir a través de Miss Baker?

—Oh, no és cap joc brut, no tingui por —em tranquil·litzà—. Miss Baker és una gran esportista, sap?, no seria capaç de fer res que no fos correcte.

Tot d'una consultà el seu rellotge de polsera, es posà dret d'un salt, i sortí apressadament del menjador, deixant-me amb Mr. Wolfshiem a la taula.

—Ha de telefonar —digué Mr. Wolfshiem, seguint-lo amb la mirada—. Un gran individu, eh? Ben plantat que fa goig de mirar, i un perfecte cavaller.

—Sí.

—Ha estudiat a *Oggsford*.

—Ah!

—Estudià a la universitat d'*Oggsford*, d'Anglaterra. La coneix, la universitat d'*Oggsford*?

—L'he sentida anomenar.

—És una de les universitats més famoses del món.

—Fa molt de temps que coneix Gatsby? —vaig preguntar.

—Uns quants anys —contestà, tot cofoi—. Vaig tenir el gust de conèixer-lo immediatament després de la guerra. Però després d’haver-hi parlat una hora ja estava segur que havia descobert un home ben educat, i em vaig dir: «Vet aquí la mena d’home que t’agradaria presentar a la teva mare i la teva germana». —Féu una pausa—. Veig que mira els botons que porto als punys.

No els mirava pas, però llavors vaig fer-ho. Eren fets d’unes peces de marfil que m’eren vagament familiars.

—Els més bells exemplars de molars humans —m’explicà.

—Caram! —Els vaig examinar—. Una cosa molt interessant.

—Pse. —I s’amagà els punys de la camisa dins les mànigues—. Pse, Gatsby és un home molt circumspecte, amb les dones. No seria capaç ni de mirar la dona d’un amic.

Quan el subjecte d’aquella confiança instintiva tornà a la taula i es va asseure, Mr. Wolfshiem s’acabà el cafè d’un glop i s’aixecà.

—He dinat amb molt de gust —digué—, però ara us deixaré, joves, per no abusar de la vostra hospitalitat.

—No cal que corri, Meyer —digué Gatsby, sense cap entusiasme.

Mr. Wolfshiem aixecà una mà a tall de benedicció.

—Molt amable, però jo pertanyo a una altra generació —declarà solemnement—. Valdrà més que us quedeu aquí sols i parleu d’esports, i de les vostres amigues i dels vostres... —Suplí un tercer tema de conversa imaginari amb un gest de la mà—. Quant a mi, ja tinc cinquanta anys, i no vull imposar-vos la meva presència per més temps.

Mentre encaixàvem i es girava per anar-se’n, vaig veure que li tremolava el nas, i vaig preguntar-me si li havia dit alguna cosa ofensiva.

—De vegades es posa molt sentimental —explicà Gatsby—. I avui tenia el dia sentimental. És tot un personatge, a Nova York; un habitual de Broadway.

—I què és, actor, potser?

—No.

—Dentista?

—Meyer Wolfshiem? No, és jugador professional. —Gatsby vacil·là, i després afegí, fredament—: És l’home que trucà el Campionat Mundial de beisbol el 1919.

—Que trucà el Campionat Mundial? —vaig repetir.

La idea em deixà astorat. Jo recordava perfectament, és clar, que el Campionat Mundial del 1919 havia estat trucat, però si alguna vegada hi havia pensat m’ho havia imaginat simplement com una cosa que *havia passat*, la darrera baula d’una mena de cadena inevitable. Mai no se m’havia acudit que un home concret, un sol home, podia posar-se a jugar amb la bona fe de cinquanta milions de persones, amb la simplicitat de disseny d’un lladre que espanya una caixa forta.

—I com se li va acudir de fer-ho? —vaig preguntar, al cap d'un minut.

—Simplement, va veure l'oportunitat que se li oferia.

—I com és que no és a la presó?

—No el poden pescar, company. És un tipus molt eixerit.

Vaig insistir a pagar la nota jo. Mentre el cambrer em tornava el canvi vaig veure Tom Buchanan a l'altre extrem del menjador ple de gent.

—Vingui amb mi un instant —vaig dir—; haig d'anar a saludar un amic.

Quan ens va veure, Tom es posà dret d'un salt i féu mitja dotzena de passos en direcció nostra.

—Què se n'ha fet, de tu? —em demanà, amb interès—. Daisy està furiosa perquè no has tornat a casa.

—Et presento Mr. Gatsby. Tom Buchanan.

Van encaixar ràpidament, i una expressió de torbació, tensa, insòlita, aparegué al rostre de Gatsby.

—I bé, com estàs, tanmateix? —em preguntà Tom—. Com és que has vingut tan lluny a dinar?

—He dinat amb Mr. Gatsby.

Em vaig girar cap a Gatsby, però ja no hi era.

—Un dia d'octubre de 1917 —deia Jordan Baker aquella tarda, asseguda molt encarcarada en una cadira igualment encarcarada del jardí de te de l'Hotel Plaza— jo anava d'un lloc a un altre, caminant a estones per la vorera i a estones per damunt de la gespa. M'agradava més de caminar per la gespa, perquè portava sabates angleses amb sola de goma, que s'arrapaven d'allò més bé en la terra flonja. També portava unes faldilles noves que el vent feia voleiar una mica, i cada vegada que això passava les banderes de colors vermell, blau i blanc que hi havia a les façanes de totes les cases s'encarcaraven i feien «tut-tut-tut» en to de blasme.

»La bandera més grossa i el prat de gespa més extens pertanyien a la casa de Daisy Fay. Daisy només tenia divuit anys, dos més que jo, i era, de molt, la noia més popular de Louisville. Anava vestida de blanc, tenia un dues places blanc, i tot el dia el telèfon de casa seva sonava i els joves oficials del Campament Taylor li demanaven el privilegi de monopolitzar-la aquella nit, "almenys una hora".

»Quan vaig passar per davant de casa seva, aquell matí, el seu dues places era aparcat a tocar de la vorera, i ella hi era dins, amb un tinent que jo no coneixia. Estaven tan absorts l'un amb l'altre que Daisy no em va veure fins que vaig ser a dos metres. "Hola, Jordan —em digué, inesperadament—. Vine, vols?"

»Jo em vaig sentir tota afalagada que volgués parlar-me, perquè de totes les noies grans era la que jo admirava més. Em preguntà si anava a la Creu Roja a fer benes. Hi anava. Llavors, em faria res de dir-los que ella no hi aniria, aquell dia? L'oficial mirava Daisy, mentre aquesta parlava, i la mirava com a totes les noies els agradaria

de ser mirades alguna vegada, i jo ho vaig trobar tan romàntic que per això he recordat l'incident sempre més. L'oficial es deia Jay Gatsby, i no vaig tornar a veure'l fins al cap de més de quatre anys; i encara, després de trobar-lo a Long Island, vaig trigar a comprendre que es tractava de la mateixa persona.

»Allò va ser el 1917. L'any següent jo ja tenia alguns pretendents i havia començat a prendre part en campionats, de manera que amb Daisy no ens vèiem gaire sovint. Ella sortia amb un grup que eren una mica més grans... quan sortia. Circulaven rumors estranys a l'entorn d'ella. Deien que una nit d'hivern la seva mare l'havia trobada fent la maleta per anar-se'n a Nova York a acomiadar un soldat que anava a ultramar. El viatge fou impedit, però Daisy passà unes quantes setmanes sense dir paraula als seus. Des de llavors deixà de sortir amb soldats; només sortia amb nois curts de vista o peus-plans que no podien ser incorporats a l'exèrcit.

»La tardor següent Daisy tornava a estar contenta, alegre com sempre. Després de l'armistici fou presentada en societat i es va dir que estava a punt de prometre's amb un jove de Nova Orleans. El mes de juny es casà amb Tom Buchanan, amb una pompa sense precedents a Louisville. Tom arribà amb un centenar de persones, en quatre autocars, i llogà tota una planta de l'Hotel Muhlbach, i la vigília del casament regalà a Daisy un collaret de perles valorat en tres-cents cinquanta mil dòlars.

»Jo era dama d'honor de la núvia. Vaig entrar a la seva cambra mitja hora abans del sopar de noces i la vaig trobar ajaguda al seu llit, bella com la nit de juny, en el seu vestit florit, i beguda com una sopa. Tenia una ampolla de Sauterne en una mà i una carta a l'altra. «Felicita'm —murmurà—. En ma vida no havia begut mai res, i no saps com m'agrada!» «Què et passa, Daisy?»

»Jo estava ben alarmada, li ho asseguro; mai no havia vist una noia en aquell estat. «Té, bufona. —Furgà a la paperera que tenia damunt el llit, amb ella, i en va treure el collaret de perles—. Porta'l a baix, i torna'l a qui li pertany. Digue's a tothom que Daisy ha canviat de parer, Així mateix. Daisy ha canviat de parer!»

»Es posà a plorar, i no parava. Vaig sortir corrents i vaig trobar la cambra de la seva mare. Vam tancar la porta amb clau i li vam fer prendre un bany d'aigua freda. No volia deixar anar la carta i es ficà a la banyera amb el paper a la mà, i en va fer una bola xopa. I no em va permetre que la deixés a la sabonera fins que va veure que es feia bocins, com borrallons de neu.

»Però no va dir ni una paraula més. Li vam administrar amoníac i li vam posar glaç al front, i vam tornar a enfundar-la al seu vestit. Mitja hora més tard, quan vam sortir de la cambra, portava posat el collaret, i l'incident era passat. L'endemà a les cinc de la tarda es casà amb Tom Buchanan sense ni parpellejar, i va emprendre amb ell un viatge de tres mesos pels mars del Sud.

»Quan van tornar, els vaig veure a Santa Bàrbara, i vaig pensar que no havia vist mai una noia tan enamorada del seu marit. Quan ell sortia de la cambra, ni que fos un minut, Daisy ja mirava al seu voltant, inquieta, i deia: «On deu haver anat, Tom?», i el seu rostre es cobria d'una expressió abstreta fins que el veia tornar a entrar. Solia

seure a la sorra, amb el cap d'ell a la falda, acariciant-li les parpelles i mirant-lo amb un amor insondable. Era entenedidor de veure'ls junts; feia riure, però en veu baixa, com sota un poder fetiller. Això era el mes d'agost. Una setmana després de la meva estada a Santa Bàrbara, Tom topà amb un carro, a la carretera de Ventura, una nit, i s'arrencà una roda de davant de l'automòbil. I la noia que anava amb ell sortí als diaris, també, perquè es trencà un braç: era una de les cambreres de l'Hotel Santa Bàrbara.

»El mes d'abril següent, Daisy va tenir una nena, i llavors van anar a passar un any a França. Una primavera els vaig veure a Cannes i més tard a Deauville, i després van tornar a Chicago per instal·lar-s'hi. Daisy era molt popular a Chicago, vostè ja ho sap. Es movien dins un cercle de gent jove, rica i folla, però Daisy en sortí amb una reputació immaculada. Potser perquè no beu. És un gran avantatge, això de no beure, entre gent que beu fort. Pots controlar el que dius, i pots dissimular qualsevol petita irregularitat pròpia, de manera que tothom estigui tan cec que no ho vegi o no se n'ocupi. Potser a Daisy no li ha interessat mai, l'amor... encara que hi ha un no sé què en la seva veu...

»Bé, fa sis setmanes, Daisy sentí per primera vegada el nom de Gatsby des de feia anys. Va ser quan jo li vaig preguntar, recorda?, si coneixia Gatsby, al West Egg. Quan vostè va ser fora, Daisy entrà a la meva cambra i em despertà i va dir: "Quin Gatsby és?", i quan l'hi vaig descriure —jo estava mig adormida— va dir, en una veu molt estranya, que devia ser el mateix que ella havia conegut. Fins a aquell moment no vaig relacionar Gatsby amb l'oficial que jo havia vist amb ella en el seu cotxe blanc.

Quan Jordan Baker va haver acabat d'explicar-me tot això, ja feia mitja hora que havíem sortit del Plaza i passejàvem amb una victòria pel Central Park. El sol havia baixat fins a amagar-se darrere els alts apartaments dels artistes de cinema dels carrers 50 Oest, i les veus clares dels infants, aplegats com grills en l'herba, ascendien en la càlida claror del capvespre:

*Jo sóc el xeic de l'Aràbia
i el teu amor em pertany.
A la nit, quan dormis sola,
vindré a la tenda amb afany...*

—Va ser una estranya coincidència —vaig dir.

—No va ser cap coincidència, en absolut.

—No?

—Gatsby comprà aquella casa per estar ben a prop de Daisy. Separat d'ella només per la badia.

Llavors, no era solament les estrelles allò que Gatsby contemplava aquella nit de juny. Això me'l va fer vivent, sorgit tot d'una de les entranyes de la seva esplendor sense objecte.

—Gatsby vol saber —continuà Jordan— si vostè estaria disposat a convidar Daisy a casa seva, una tarda, i a deixar que ell també s’hi presentés.

La modèstia de la petició em sorprengué. Gatsby havia esperat cinc anys i havia comprat un palau on ofería generosament la llum de les estrelles a les casuals papallones nocturnes, només per poder anar una tarda al jardí d’un desconegut.

—I calia que jo sabés tot això abans que em pogués demanar un favor tan petit?

—Gatsby té por. Ha esperat tant de temps! Tenia por d’ofendre’l. Sap?, en el fons és un rústic, sota les seves aparences.

Una cosa em preocupava.

—I per què no li ha demanat a vostè que li facilités una entrevista amb Daisy?

—Vol que Daisy vegi la seva mansió —explicà Jordan—. I vostè viu al costat mateix de casa seva.

—Ja.

—Jo sospito que Gatsby tenia mitges esperances que Daisy assistiria a alguna de les seves festes —continuà Jordan—. Però no hi ha anat mai. Després començà a preguntar a la gent, a l’atzar, si la coneixia, i jo vaig ser la primera coneguda de Daisy que trobà. Va ser aquella nit que envià a cercar-me al jardí. Hauria d’haver vist les voltes que arribà a fer per arribar a la qüestió que li interessava. Jo vaig suggerir immediatament un dinar a Nova York, naturalment; però ell es posà com foll: «No vull res que sigui incorrecte!», repetí mil vegades. «Vull veure-la al costat de casa mateix!».

Ja era fosc, llavors, i alhora que penetràvem sota un petit pont vaig passar un braç per les daurades espatlles de Jordan i la vaig atreure cap a mi i la vaig convidar a sopar. Tot d’una, oblidant Daisy i Gatsby i tota la resta, no vaig pensar sinó en aquella persona neta, dura, limitada, que trafiquejava en escepticisme universal i es recolzava gentilment dins el cercle del meu braç. Una frase començà a batre en les meves orelles amb una mena d’exaltació tossuda: «Només hi ha els perseguits i els perseguidors, els enfeïnats i els cansats».

—A més, a Daisy li convindria tenir alguna cosa en la vida —em murmurà Jordan.

—Saps si Daisy vol tornar a veure Gatsby? —vaig preguntar, tutejant-la tot d’una.

—Daisy no en sap res, d’això, Gatsby no vol que ho sàpiga. Es tracta, simplement, que la convidis a prendre el te.

Vam passar per davant d’un rengle d’arbres obscurs; després, la façana del carrer 59, un bloc de llum pàl·lida i delicada, irradià en el parc. A diferència de Gatsby i de Tom Buchanan, jo no tenia cap noia que amb un rostre sense cos surés al llarg de les fosques cornises i entre els anuncis lluminosos; i així és que, estrenyent els braços, vaig atreure cap a mi la noia que tenia al costat. Els seus llavis desdenyosos, mofetes, van somriure, i per això la vaig estrènyer més encara, aquesta vegada cap al meu rostre.

Aquella nit, quan vaig tornar al West Egg, vaig tenir por, un moment, que s'hagués declarat un incendi a casa meva. Eren les dues de la matinada, i tota la punta de la península flamejava d'una viva claror que semblava irreal en els matolls veïns i produïa reflexos allargats en els fils telegràfics del costat de la carretera. En tombar el darrer revolt, vaig veure que era la casa de Gatsby, il·luminada des del soterrani fins a la torre.

De primer vaig pensar que es tractava d'una altra festa, d'alguna folga endiastrada que havia acabat en un joc de fet i amagar en el qual s'hi valia a córrer per tota la casa. Però no se sentia res en absolut. Només la brisa en els arbres, que agitava els fils telegràfics i feia que els llums s'encenguessin i s'apaguessin alternativament, com si la casa parpellejés en la fosca. Mentre el meu taxi s'allunyava roncant, vaig veure Gatsby que em sortia a rebre a través del seu jardí.

—A casa seva sembla la Fira Mundial —vaig dir.

—Sí? —Es girà a mirar-la, abstret—. He anat a donar una ullada a unes quantes sales. Anem a Coney Island, company. Amb el meu cotxe.

—És massa tard.

—Doncs banyem-nos a la piscina. En tot l'estiu no m'hi he llançat.

—Me n'haig d'anar al llit.

—Molt bé.

Gatsby esperà, mirant-me amb expectació reprimida.

—He parlat amb Miss Baker —vaig dir, al cap d'un moment—. Demà telefonaré a Daisy i la convidaré a venir a prendre el te.

—Oh, perfectament —digué Gatsby, com si tant li fes—. No voldria causar-li cap molèstia.

—Quin dia li aniria bé?

—Quin dia li aniria bé, *a vostè*? —em corregí immediatament—. Ja li he dit que no voldria causar-li cap molèstia.

—Què li semblaria demà passat?

S'ho rumià un moment. Després, a contracor:

—Voldria fer retallar la gespa —digué.

Tots dos vam mirar l'herba. Hi havia una frontera claríssima entre la meva gespa, que creixia de mala manera, i la seva, impecable. Vaig sospitar que es referia a la meva.

—Hi ha un altre petit detall —digué, insegur; i vacil·là.

—Vol que ho ajornem per uns quants dies? —vaig preguntar.

—Oh no, no és pas per això... Almenys... —No trobava l'arrencada—. Bé, jo pensava... Miri, escolti, company... Oi que no guanya gaires diners?

—No gaires.

Això semblà que el tranquil·litzava, i continuà, més confiadament:

—Ja m’ho pensava, i perdoni... Veurà, jo tinc un petit negociet, una cosa totalment auxiliar, sap? I pensava que si no guanya gaire... Es dedica a vendre accions, oi, company?

—Ho intento.

—Bé, doncs això li interessaria. No li robaria gaire temps i podria guanyar bastant. Es tracta d’una mena de cosa una mica... confidencial.

Ara m’adono que, en circumstàncies diferents, aquesta conversa hauria pogut determinar l’inici d’una nova etapa en la meva vida. Però com que el seu oferiment m’era fet, evidentment, sense cap mena de tacte, a canvi del favor que jo li feia, no tenia altre remei que parar-li els peus immediatament.

—Tinc el temps totalment ocupat —vaig dir—. Li ho agraeixo molt, però no puc acceptar cap altra feina.

—No hauria de treballar amb Wolfshiem.

Evidentment, sospità que jo no volia saber res de la *gonnegsió* esmentada en aquell dinar, però li vaig assegurar que s’equivocava. Esperà encara un moment, amb l’esperança que jo encetés una conversa, però jo estava massa abstret per poder fer-ho, i llavors, a contracor, se’n tornà a casa seva.

La vetllada havia estat feliç per a mi. Em penso que tot just vaig entrar a casa ja vaig adormir-me. Per això ignoro si Gatsby arribà a anar a Coney Island o durant quantes hores continuà «donant una ullada a les cambres» amb tots els llums encesos. L’endemà al matí vaig telefonar a Daisy des del despatx, i la vaig convidar a venir a prendre el te a casa.

—No portis Tom —la vaig avisar.

—Com?

—No portis Tom.

—Qui és «Tom»? —preguntà, innocentment.

El dia convingut plovia a bots i barrals. A les onze del matí un home amb impermeable, que arrossegava una segadora de gespa, trucà a la meva porta i va dir que Mr. Gatsby l’havia enviat a retallar la meva herba. Això em recordà que havia oblidat de dir a la meva finlandesa que tornés, de manera que vaig haver d’anar al poble de West Egg a cercar-la entre carrerons emblanquinats, i a comprar tasses, llimones i flors.

Les flors eren innecessàries, perquè a les dues arribà tot un jardí botànic de casa de Gatsby, amb innombrables receptacles per contenir-lo. Una hora més tard la porta s’obrí nerviosament, i Gatsby entrà d’una revolada, amb un vestit de franel·la blanc, camisa argentada i corbata color d’or. Estava pàl·lid i les ulleres que apareixien sota els seus ulls revelaven que havia passat la nit anterior sense dormir.

—Tot és a punt? —preguntà immediatament.

—L’herba fa molt de goig, si és això el que vol dir.

—Quina herba? —preguntà, astorat—. Ah, l’herba del jardí.

Hi donà una ullada per la finestra, però, per l'expressió del seu rostre, jo asseguraria que no veia res.

—Té bon aspecte —va dir, vagament—. Un dels diaris d'avui diu que la pluja cessarà d'aquí a una hora, aproximadament. Em penso que és *The Journal*. Té tot el que cal, per al te?

El vaig fer passar a la cuina, on llançà una mirada de retret a la finlandesa. Tots dos junts vam examinar els dotze pastissos de llimona que jo havia comprat.

—Li sembla bé? —vaig preguntar.

—Perfecte, perfecte! —i afegí, amb la veu buida—: Perfecte, company...

Cap a dos quarts de quatre, la pluja es convertí en una boira humida, enmig de la qual, de tant en tant, roinejava una mica. Gatsby tenia els ulls fits, abstrets, en un exemplar de l'*Economia* de Clay. Les petjades de la finlandesa, que feien tremolar el terra de la cuina, el sobresaltaven. De tant en tant mirava cap a les finestres entelades com si una sèrie d'esdeveniments invisibles, però alarmants, es produïssin a fora. Finalment s'aixecà i em comunicà, amb veu insegura, que se'n tornava a casa.

—Però, per què?

—No vindrà ningú a prendre el te. És massa tard! —Mirà el seu rellotge com si alguna cosa el cridés urgentment fora d'allà—. No puc esperar tot el dia.

—No sigui beneit; són les quatre menys dos minuts, tot just.

Tornà a seure, desolat, com si jo li hagués donat una empenta, i simultàniament se sentí el soroll d'un motor que s'atansava. Tots dos ens vam posar drets d'un salt i, una mica nerviosos també jo, vaig sortir al jardí.

Sota els lilàs nus i regalimosos pujava pel camí un automòbil enorme. Es deturà. El rostre de Daisy, sota un tricorni color blau d'espígol, aparegué a la finestra i em mirà amb un somriure radiant, estàtic.

—És realment aquí, on vius, estimadíssim?

El to divertit de la seva veu, veí de la rialla, produí un efecte tònic en la pluja. Un moment, vaig haver de seguir-ne el so, que pujava i baixava, només amb l'orella, abans que pogués copsar-ne les paraules. Un ble de cabells humits li pintava de blau una galta, i la seva mà era humida de gotes brillants quan la vaig ajudar a baixar del cotxe.

—És que estàs enamorat de mi? —digué en veu baixa, a la meva orella—. Si no, per què has volgut que vingués sola?

—Ah, això és un secret, noia. Digues al teu xofer que se'n vagi ben lluny i no torni fins d'aquí una hora.

—Torni d'aquí a una hora, Ferdie. —Després, en un murmuri greu—: Es diu Ferdie.

—No li afecta el nas, la gasolina?

—Em penso que no —féu Daisy, amb innocència—. Per què?

Vam entrar. Amb gran sorpresa per part meva, la sala era deserta.

—Home, això sí que és curiós —vaig exclamar.

—Què és curiós?

Daisy girà el cap en sentir un truc lleuger, digne, a la porta principal. Vaig sortir i vaig obrir jo mateix. Gatsby, pà·lid com un mort, amb les mans pesadament enfonyades a les butxaques de l'americana, estava plantat enmig d'un bassal d'aigua, mirant-me tràgicament als ulls.

Amb les mans encara a les butxaques de l'americana, entrà al vestíbul, passant pel meu costat, girà bruscament, com caminant per damunt d'un filferro tens, i desaparegué dins la sala. La cosa no era gens divertida. Conscient dels batecs accelerats del meu propi cor, vaig tancar la porta contra la pluja, que augmentava d'intensitat.

Durant mig minut no se sentí res. Després m'arribà de la sala una mena de murmuri ofegat i part d'una rialla, seguits de la veu de Daisy, que deia, en un to clar i artificial:

—De debò que m'alegro molt de tornar-te a veure!

Una pausa, que durà terriblement. Jo no tenia cap motiu per quedar-me al rebedor, de manera que vaig entrar a la sala.

Gatsby, encara amb les mans a les butxaques, estava estintolat en la lleixa de la llar de foc, en una actitud que volia suggerir la màxima tranquil·litat, gairebé l'avorriment. Tenia el cap tan tirat endarrere que tocava el vell rellotge de damunt la lleixa, i des d'aquella posició els seus ulls adolorits miraven Daisy, la qual, espantada però plena de gràcia, seia al cantell d'una cadira.

—Ja ens coneixíem —murmurà Gatsby.

Els seus ulls em van mirar, un moment, i els seus llavis es van separar en un intent avortat de rialla. Sortosament el rellotge escollí aquell moment per inclinar-se perillosament cap a un costat, sota la pressió del seu cap; llavors Gatsby es girà i amb les mans tremoloses el tornà a posar a lloc. Després va seure, rígidament, el colze en el braç del sofà, i la barbeta a la mà.

—Perdoni per això del rellotge —digué.

Jo tenia la cara vermella com un perdigot. Em sentia incapaç de dir ni una de les mil vulgaritats que em passaven pel cap.

—És un rellotge vell —vaig dir estúpidaament.

Sospito que, un moment, tots tres vam creure que el rellotge s'havia fet a trossos a terra.

—Feia molts anys que no ens vèiem —digué Daisy, procurant adoptar un to natural.

—Farà cinc anys el novembre que ve.

La qualitat maquinal de la resposta de Gatsby ens deixà altra vegada sense paraula durant un minut llarg. Ja havia aconseguit fer-los aixecar tots dos amb la suggerència desesperada que m'ajudessin a preparar el te a la cuina, quan la demoníaca finlandesa l'entrà en una safata.

Enmig de la providencial confusió de tasses i pastissets s'establí una certa harmonia física, Gatsby es retirà en l'ombra mentre Daisy i jo enraonàvem, i no deixà de mirar-nos ara l'un ara l'altre amb ulls tensos, adolorits. No obstant això, tenint en compte que la calma no era un fi en ella mateixa, de seguida que vaig poder vaig excusar-me i em vaig aixecar.

—On va? —em preguntà Gatsby, immediatament alarmat.

—Torno de seguida.

—Li haig de dir una cosa abans que se'n vagi.

Em seguí, com foll, a la cuina, tancà la porta, i xiuxiuejà:

—Déu meu!

Estava desolat.

—Què passa?

—Ha estat un terrible error —digué, brandant el cap—, un error terrible, terrible.

—Està violent, torbat, i prou, vet aquí. —I, sortosament, vaig afegir—: I ella també, també està torbada.

—Està torbada? —repetí Gatsby, incrèdulament.

—Tant com vostè mateix.

—No cridi tant.

—S'està comportant com una criatura —vaig esclatar, impacient—. I com un mal educat. L'ha deixada allà, tota sola.

Gatsby aixecà la mà per interrompre'm, em mirà amb expressió de retret i, obrint la porta cautelosament, tornà a la sala.

Jo vaig sortir per darrere —exactament com Gatsby havia fet el tomb a la casa, nerviosament, mitja hora abans— i vaig córrer a refugiar-me sota un arbre enorme, les fulles del qual em protegien de la pluja. Altra vegada plovia a bots i barrals, i la meva gespa irregular, afaitada pel jardiner de Gatsby, abundava en petits tolls fangosos i aiguamolls prehistòrics. Des de sota l'arbre no es podia mirar en altra direcció que en la de l'enorme mansió de Gatsby; i això és el que jo vaig fer, com Kant mirava el seu campanar, durant mitja hora. Un cerveser l'havia feta edificar, en el «període» dels capricis, deu anys endarrere, i es deia que havia proposat als propietaris de les cases veïnes que els pagaria els impostos durant cinc anys si es feien cobrir les teulades de palla. Potser la seva negativa el féu desistir del seu pla de Fundar una Família; el cas és que entrà immediatament en decadència. Els seus fills es van vendre la casa quan la corona mortuòria encara era penjada a la porta. Els americans, que estan disposats fins i tot de bona gana a ser serfs, sempre s'han negat obstinadament a ser camperols.

Al cap de mitja hora sortí el sol altra vegada i el cotxe de l'adroguer pujà pel camí de can Gatsby amb les primeres matèries per al sopar del servei; perquè jo estava segur que Gatsby no tastaria res. Una cambrera començà a obrir les finestres de dalt de la casa, aparegué momentàniament en cada una d'elles, i, traient el cap per l'ampli finestral del mig, escopí reflexiosament al jardí. Ja era hora de tornar a entrar. Mentre

plovia, la pluja havia semblat el murmuri de les seves veus, oscil·lant d'acord amb la intensitat de les seves emocions. Ara, en el nou silenci instaurat, em semblà que també dins la casa s'havia fet el silenci.

Vaig entrar a la sala —després de fer tota mena de sorolls a la cuina, llevat d'arrossegar els fogons—, però em penso que no van sentir res de res. Eren asseguts un a cada extrem del sofà, mirant-se com si entre ells s'hagués formulat una pregunta, o fos en l'aire, i tot vestigi de torbació hi havia desaparegut. El rostre de Daisy era moll de llàgrimes, i quan jo vaig entrar, s'aixecà d'un salt i començà a eixugar-se-les amb un mocador, davant un mirall. Però en Gatsby s'havia produït un canvi simplement astorador. Estava literalment radiant; sense que digués ni un mot ni fes un sol gest d'exultació, tot ell irradiava un benestar que omplia la petita sala.

—Ah, hola, company —digué, com si fes anys que no em veia.

Un moment, vaig pensar que encaixaria amb mi i tot.

—Ja no plou.

—No?

Quan Gatsby va entendre de què li parlava i s'adonà que el sol entrava a la sala, va somriure com un meteoròleg, com un estàtic client de la llum que torna, i repetí la nova a Daisy:

—Què et sembla? Ja no plou!

—Me n'alegro molt, Jay.

La gola de Daisy, plena de bellesa dolorosa, apesurada, no expressava sinó la seva joia inesperada.

—Vull que Daisy i vostè vingueu a casa —digué Gatsby—. M'agradaria d'ensenyar-la-hi.

—Està segur que vol que jo vingui?

—Absolutament segur, company.

Daisy pujà a rentar-se la cara —quan vaig pensar, amb humiliació, en les meves tovalloles, ja era massa tard—, mentre Gatsby i jo l'esperàvem a la gespa.

—Té bon aspecte, la meva casa, oi? —em preguntà—. Miri com rep la claror la façana.

Vaig reconèixer que era esplèndida.

—Sí.

Els seus ulls la repassaven, porta per porta, finestra per finestra, sense oblidar la torre quadrada.

—Amb tres anys vaig guanyar els diners necessaris per comprar-la.

—Em pensava que els havia heretat, els diners.

—I els vaig heretar, company —digué Gatsby maquinalment—. Però la major part els vaig perdre en el gran pànic; el pànic de la guerra.

Sospito que amb prou feines sabia què es deia, perquè quan li vaig preguntar a quin negoci es dedicava em contestà:

—Això és cosa meva.

Era evident que no s'adonava que no era la resposta adequada; però de seguida es corregí i explicà:

—Oh, m'he dedicat a diverses coses. Primer als productes farmacèutics i després al petroli. Però ara no faig cap de les dues coses. —Em mirà amb més atenció—. Que potser ha tornat a pensar en allò que li vaig proposar l'altre dia?

Abans que jo pogués contestar, Daisy sortí de la casa, i dos rengles de botons de llautó que portava al vestit van brillar al sol.

—Aquella casa tan gran? —exclamà, assenyalant.

—T'agrada?

—Moltíssim, però no comprenc com pots viure-hi tan sol, en un lloc així.

—Jo sempre tinc la casa plena de gent interessant, dia i nit. Gent que fa coses interessants. Personatges cèlebres.

En lloc d'agafar la drecera que passava al llarg de l'Estret, vam baixar a la carretera per entrar pel portal gran. Amb murmuris encisadors Daisy admirava els diversos aspectes de la silueta feudal que es retallava sobre el fons del cel, admirava els jardins, l'olor pessigollejant dels jonquills, l'olor escumosa de l'arç i el cirerer, l'olor or pàl·lid de la mareselva. Feia un efecte estrany d'arribar a l'escalinata de marbre i no veure els moviments de vestits llampants entrant i sortint per la porta, i no sentir cap altre so que les veus dels ocells en els arbres.

I dins la casa, mentre passàvem a través de sales de música d'estil Maria Antonieta i salons d'estil Restauració, vaig tenir la impressió que darrere cada sofà i cada taula hi havia convidats que havien rebut l'ordre de romandre silenciosos, muts, fins que no haguéssim passat nosaltres. Quan Gatsby tancà darrere nostre la porta de la «Biblioteca del College Merton», hauria jurat que sentia una riallada fantasmal de l'home dels ulls de mussol.

Vam pujar a dalt i vam travessar una sèrie de dormitoris d'estil, entapissats de seda rosa i blau espígol, tots amb flors del dia, vestidors, sales de billar, banys amb la banyera collada a terra; fins i tot vam entrar en un cambra on un individu desmanegat, en pijama, estava fent exercicis per al fetge, a terra. Era Mr. Klipspringer, «el Pensionista». Aquell mateix matí jo l'havia vist passejant, famolenc, per la platja. Finalment vam entrar a les habitacions de Gatsby: un dormitori i un bany, i un despatx d'estil Adam, on vam seure i vam prendre una copa d'una mena de chartreuse que va treure d'un armari encastat.

Gatsby no havia deixat de mirar Daisy ni un moment, i sospito que avaluava de cap i de nou totes les coses de la seva casa d'acord amb el grau d'admiració que l'legia en els ulls de la seva estimada. De vegades, també, Gatsby mirava al seu voltant, les seves possessions, com enlluernat, com si en la presència real i astoradora de Daisy tot hagués perdut realitat. Una vegada va anar ben de prim que no cau per un tram d'escala.

El seu dormitori era la cambra més senzilla de la casa, a banda que al tocador hi havia un joc d'or massís, mat. Daisy agafà el raspall amb delícia, i se'l passà pels

cabells, davant la qual cosa Gatsby es deixà caure en una cadira, es tapà els ulls amb les mans i començà a riure.

—És la cosa més divertida, company —digué, rient—. No puc... Per més que intenti...

Visiblement, Gatsby havia passat per dos estats d'esperit successius i iniciava el tercer. Després de la seva torbació i de la seva joia irreflexiva, ara el consumia el meravellament davant la presència de Daisy. Aquella idea l'havia omplert tot ell des de feia tants anys! Ho havia somiat tantes vegades, tot allò! Ho havia esperat amb tanta passió, amb tanta intensitat! Ara, en la seva reacció, es disparava com un rellotge amb massa corda.

Recobrant-se en un minut, obrí per a nosaltres dos enormes armaris que contenien els seus innombrables vestits, bates i corbates, i les seves camises, amuntegades com maons en piles d'una dotzena cadascú.

—Tinc un individu a Anglaterra que em compra la roba. M'envia una selecció de coses al començament de cada temporada, primavera i tardor.

Va treure una pila de camises i començà a llençar-les, una per una, davant nostre, camises de batista fina, de seda gruixuda, de franel·la exquisida, que perdien llurs plecs en caure i cobrien la taula d'un desordre de mil colors. Mentre les admiràvem en va treure més, i la pila flonja i rica es féu més alta: camises de ratlles, de quadres, de color coral, verd poma, blau espígol i taronja clar, amb inicials de blau indi. Tot d'una, amb un so tens, Daisy enterrà la cara entre les camises i començà a plorar tempestuosament.

—Són unes camises tan boniques! —sanglotava, amb la veu ofegada entre la roba—. Em poso trista perquè mai no havia vist... unes camises tan boniques!

Després de la casa havíem d'anar a veure el jardí i la piscina, i l'hidroavió i les flors de mig estiu; però darrere les finestres de Gatsby començà a ploure altra vegada, de manera que ens vam quedar en rengle, mirant la superfície ondulada de l'Estret.

—Si no fos per la boira, veuríem la teva casa, a l'altra banda de la badia —digué Gatsby—. Sempre teniu un llum verd que crema tota la nit a l'extrem del vostre moll.

Daisy recolzà el seu braç en el d'ell, tot d'una, però Gatsby semblava absorbt en allò que acabava de dir. Possiblement se li havia acudit que la significació colossal d'aquell llum verd s'havia esvanit per sempre més. Per comparació amb la gran distància que l'havia separat de Daisy, aquell llum li havia semblat molt a prop d'ella, gairebé a tocar. Li havia semblat tan a prop com un estrell de la lluna. Ara tornava a ésser un llum verd en un moll. El seu compte d'objectes encisats havia minvat en una unitat.

Vaig començar a passejar per la cambra, examinant diversos objectes indefinits en la mitja penombra. Una gran fotografia d'un home d'edat en vestit de *yachtman*, penjat a la paret, damunt l'escriptori, em cridà l'atenció.

—Qui és?

—Aquest? És Mr. Dan Cody, company.

El nom em sonava vagament familiar.

—Ja és mort. Anys endarrere havia estat el meu millor amic.

També hi havia una petita fotografia de Gatsby, amb el mateix uniforme, damunt l'escriptori —Gatsby amb el cap tirat endarrere en actitud de desafiament—, presa, semblava, quan tenia divuit anys.

—Oh, és adorable! —exclamà Daisy—. Quin floc de cabells! No m'ho havies dit mai que de jovenet tenies aquests cabells, ni un iot!

—Mira —féu Gatsby ràpidament—. Aquí hi ha un feix de retalls de diari... que parlen de tu.

Estaven de costat, mirant els retalls de diari. Quan jo anava a demanar que m'ensenyés els robins, sonà el telèfon, i Gatsby s'hi posà.

—Sí... Bé, ara no puc dir res... No puc dir res, company... Jo vaig dir una ciutat *petita*... Hauria de saber què vol dir, una ciutat petita... Bé, no ens pot ser útil per res si Detroit és la idea que té d'una ciutat petita...

Penjà.

—Vine, aquí, *corre!* —crijà Daisy, des de la finestra.

Encara plovia, però ponent s'havia aclarit una mica i damunt el mar s'amuntegaven uns núvols rosats.

—Mira —murmurà Daisy; i afegí, al cap d'un moment—: M'agradaria agafar un núvol d'aquests, posar-t'hi tu damunt i empènyer-te cel enllà.

En aquell moment vaig intentar anar-me'n, però no m'ho van pas consentir; potser la meva presència els feia sentir-se més satisfactòriament sols.

—Ja sé què podem fer —digué Gatsby—. Farem tocar el piano a Klipspringer.

Sortí de la cambra cridant: «Ewing!», i tornà al cap de pocs minuts acompanyat d'un jove confús, lleugerament tronat, que gastava ulleres de carei i tenia els cabells rossos i esclarissats. Ara anava correctament vestit amb una camisa esportiva, de coll obert, sabatilles i uns pantalons de roba aspra, d'un color nebulós.

—Hem interromput els vostres exercicis? —preguntà Daisy, amb cortesia.

—Estava dormint —exclamà Mr. Klipspringer, en un espasme de torbació—. Més ben dit, *havia* estat dormint. Llavors m'he llevat...

—Klipspringer toca el piano —digué Gatsby, interrompent-lo—. Oi, Ewing, company?

—No toco gens bé. Es pot dir que... no toco gens. Fa temps que no practi...

—Baixem, baixem —tornà a interrompre'l Gatsby.

Girà un interruptor. Les finestres grises van desaparèixer en inundar-se de llum l'interior.

A la sala de música, Gatsby va encendre només un llumet, al costat del piano. Va encendre el cigarret de Daisy amb un encenedor tremolós, i es va asseure amb ella en

un divan, a l'altre extrem de la sala, on no hi havia gens de claror a banda d'aquella que el terra encerat reflectia del vestíbul.

Quan Klipspringer acabà de tocar *El niu d'amor*, es girà en el tamboret i cercà Gatsby en la tenebra, amb expressió malencònica.

—No estic en forma, ja ho veieu. Ja us he dit que no podia tocar. Fa molt de temps que no practi...

—No enraoni tant, company! —li ordenà Gatsby—. Toqui!

*Cada matí,
i cada nit,
ens divertim...*

A fora bufava un vent fort, i se sentia rodolar els trons al llarg de l'Estret. Al West Egg ara s'havien encès tots els llums; els trens elèctrics, carregats d'homes, tornaven de Nova York sota la pluja. Era l'hora d'un canvi profund en l'home, i una mena d'excitació es generava en l'aire.

*Una sola cosa és certa i més que certa:
que el ric té cada vegada més diners
i el pobre té cada vegada més... fills.
Mentrestant,
tot esperant...*

Quan vaig atansar-me a la parella per acomiadar-me'n, vaig veure que l'expressió d'astorament havia reaparegut en el rostre de Gatsby, com si se li hagués acudit un lleuger dubte sobre la qualitat de la seva felicitat actual. Gairebé cinc anys! Per força degué haver-hi moments, fins i tot aquell vespre, en què Daisy no quedà a l'altura dels somnis de Gatsby, i no pas per culpa d'ella, sinó per causa de la colossal vitalitat de la il·lusió d'ell. Una il·lusió que havia anat més enllà d'ella, més enllà de tot. Gatsby s'hi havia llançat amb passió creadora, augmentant-la constantment, adornant-la amb totes les plomes brillants que trobava al seu pas. Cap volum de foc o de frescor no pot competir amb el que un home pot arribar a emmagatzemar en el seu cor fantasmal.

Mentre jo el mirava, es dominà una mica, visiblement. La seva mà agafà la d'ella, i quan Daisy li digué alguna cosa a l'orella, Gatsby es girà cap a ella en un impuls d'emoció. Sospito que aquella veu el seduïa més que cap altra cosa, perquè la seva calidesa fluctuant, febrosa, no podia ésser superada en somnis; aquella veu era una cançó immortal. M'havien oblidat, però Daisy em llançà una mirada i m'allargà la mà; Gatsby ja ni em coneixia. Vaig mirar-los un cop més, i ells em van mirar, remotament, posseïts per un vida intensa. Llavors vaig sortir de la sala i vaig baixar l'escala de marbre, sota la pluja, deixant-los sols.

6

Per aquella mateixa època, un jove i ambiciós periodista de Nova York arribà un matí a la porta de Gatsby i li preguntà si tenia res a dir.

—Res a dir sobre què? —preguntà Gatsby, polidament.

—Oh, qualsevol declaració que vulgui fer.

Al cap de cinc minuts confusos s'aclarí que l'home havia sentit el nom de Gatsby a la redacció del seu diari, amb relació a alguna cosa que no volia revelar o que no havia acabat d'entendre. Aquell dia tenia festa i, amb lloable iniciativa, havia «vingut a veure què».

Era un tret a l'atzar, i tanmateix, l'instint del periodista no s'equivocava. La notorietat de Gatsby, escampada pels centenars de persones que havien acceptat la seva hospitalitat i així havien esdevingut autoritats sobre el seu passat, havia augmentat tot l'estiu, fins al punt que Gatsby gairebé podia ésser considerat «notícia». Llegendes contemporànies com la de «la conducció subterrània per portar alcohol al Canadà» li eren atribuïdes i, segons una teoria persistent, Gatsby no vivia pas en una casa, sinó en un vaixell que semblava exactament una casa i que, en secret, canviava de lloc al llarg de la costa de Long Island. Ara, per què aquesta mena d'invencions constituïen una font de satisfacció per a James Gatz, de North Dakota, això fa de mal dir.

James Gatz; aquest era realment, o almenys legalment, el seu nom. Se l'havia canviat a l'edat de disset anys i en el moment concret que havia estat testimoni del començament de la seva carrera: quan va veure el iot de Dan Cody que ancorava en el baix més traïdor del llac Superior. Era James Gatz el minyó que vagarejava per la platja, aquella tarda, amb un jersei gris estripat i uns pantalons de pescador, però ja era Jay Gatsby el qui, agafant un canot d'altri, s'arribà fins on era el «Tuolomee», i comunicà a Cody que podia aixecar-se vent i fer-lo naufragar en mitja hora.

Suposo que a aquelles altures ja feia molt de temps que tenia rumiat aquell nom. Els seus pares eren uns pagesos fracassats, als quals la seva imaginació mai no havia acceptat realment com a pares. La veritat era que Jay Gatsby, de West Egg, Long Island, sorgí de la seva concepció platònica d'ell mateix. Era un fill de Déu —una frase que, si alguna cosa vol dir, és justament això— i havia d'ocupar-se dels afers del Seu Pare, el servei d'una bellesa vasta, vulgar i mercenària. Així doncs, inventà exactament la mena de Jay Gatsby que era lògic que inventés un minyó de disset anys, i fou fidel a aquesta concepció fins a la fi.

Feia més d'un any que viatjava al llarg de la riba meridional del llac Superior, pescant petxines o salmons o dedicant-se a qualsevol altra activitat que li proporcionés menjar i llit. El seu cos morè, endurit, vivia naturalment enmig de les tasques, tan aviat dures com agradables, d'aquells dies de lluita. Va conèixer les dones molt aviat, i com que les dones l'aviciaven, aviat les menyspreà: les joves

verges perquè eren ignorants, i les altres perquè es mostraven histèriques a propòsit de certes coses que ell, en el seu egoisme aclaparador, donava per fetes.

Però el seu cor es trobava en una constant i turbulenta revolució. Les imaginacions més grotesques i fantàstiques el turmentaven, de nit, quan jeia al llit. Un univers d'oripells inefables sorgia del seu cervell mentre el rellotge feia tic-tac damunt el rentamans i la lluna xopava de llum humida la seva roba amuntegada a terra. Cada nit afegia noves coses a l'edifici de les seves fantasies, fins que la somnolència cloïa amb una abraçada oblidadora alguna escena vívida. Durant una temporada, aquests somnis constituïren un desfogament per a la seva imaginació; eren un indicatiu satisfactori de la irrealitat de la realitat, una promesa que la roca del món es recolzava, segura, damunt l'ala d'una fada.

L'instint de la seva glòria futura l'havia portat, pocs mesos abans, al petit col·legi luterà de Sant Olaf, al sud de Minnesota. Allà passà dues setmanes, desencisat davant la ferotge indiferència del col·legi enfront dels tambors del seu destí i del mateix destí, i menyspreant la feina de criat amb què havia de pagar els seus estudis. Després tornà al llac Superior, i encara cercava alguna cosa en què ocupar-se el dia que el iot de Dan Cody ancorà als baixos de la costa.

Cody, llavors, tenia cinquanta anys, i era un producte de les mines de plata de Nevada, del Yukon, de totes les febres de metall que s'havien produït des de l'any 75. Les transaccions amb el coure de Montana que l'havien fet diverses vegades milionari el van trobar físicament robust, però al llindar de l'estovament sentimental, sospitant-ho així mateix un nombre infinit de dones intentaven separar-lo dels seus diners. Les ramificacions no massa de bon gust per mitjà de les quals Ella Kaye, la periodista, havia fet el paper de Madame de Maintenon prop de la seva feblesa, i l'havien obligat a fer-se a la mar en un iot, eren propietat comuna del túrgid periodisme de 1902. Feia cinc anys que Cody navegava per les costes massa hospitalàries quan aparegué a la badia de Little Girl per esdevenir el destí de James Gatz.

Per al jove Gatz, situat a la seva barqueta i mirant la coberta amb baranes, el iot representava tota la bellesa i el luxe del món. Suposo que va somriure a Cody — probablement havia descobert que quan somreia es feia simpàtic a la gent. En tot cas, Cody li va fer unes quantes preguntes (una de les quals li arrencà aquell nom, nou de trinca) i descobrí que era un jove eixerit i amb una ambició fora de mida. Pocs dies més tard el portà a Duluth i li comprà una jaqueta blava, sis pantalons i una gorra de mariner. I quan el «Tuolomee» salpà cap a les Índies Occidentals i la costa de Barbaria, Gatsby salpà amb ell.

El seu càrrec era eminentment personal; mentre acompanyà Cody fou successivament majordom de bord, segon de bord, secretari i fins i tot carceller, perquè Dan Cody, quan estava serè, sabia de quines prodigalitats podia ésser capaç Dan Cody begut, i es preparava per aquelles contingències confiant-se cada vegada més a Gatsby. L'acord entre ells durà cinc anys, durant els quals el iot féu la volta tres

vegades al continent. Hauria pogut durar indefinidament sinó que Ella Kaye pujà a bord una sola nit, a Boston, i, una setmana més tard, Dan Cody posava fi a la seva hospitalitat morint.

Recordo el retrat de Dan Cody que vaig veure al dormitori de Gatsby: un home de cabells grisos, de pell colrada, amb un rostre dur, buit: el pioner disbauxat que, durant una fase de la vida americana, havia portat a la costa oriental la salvatge violència del bordell i la taverna fronterers. Indirectament, es devia a Cody el fet que Gatsby begués tan poc. De vegades, en el curs d'alegres festes, les dones li rentaven els cabells amb xampany; per la seva banda, havia adquirit l'hàbit de no tastar els licors.

I era de Cody de qui havia heretat diners: un llegat de vint-i-cinc mil dòlars. Mai no arribà a posseir-los. I mai no acabà d'entendre quin truc legal havien emprat contra ell; però el cas fou que tot el que restava dels milions anà a parar intacte a Ella Kaye. L'únic que li quedà fou la seva educació singularment apropiada; el vague perfil de Jay Gatsby s'havia omplert amb la substància d'un home.

Ell mateix m'explicà tot això molt més tard, però jo ho he posat aquí amb el propòsit de desacreditar els folls rumors que circulaven a l'entorn dels seus antecedents, i que no eren certs, ni de lluny. Més encara: Gatsby m'ho explicà en un moment de gran confusió, quan jo havia arribat a un punt en què m'ho creia tot i no creia res sobre ell. Així, aprofito aquesta pausa, mentre Gatsby, per dir-ho així, recobra l'alè, per esvanir totes aquestes idees errònies.

Hi hagué també una pausa en la meva intervenció en els seus afers. Durant setmanes no el vaig veure ni el vaig sentir per telèfon —jo em trobava gairebé sempre a Nova York, fent l'aleta a Jordan i intentant congraciar-me la seva senil tia—, però finalment vaig anar a casa d'ell, un dissabte a la tarda. No feia ni dos minuts que hi era quan algú es presentà amb Tom Buchanan, a beure alguna cosa. Em vaig sobresaltar, naturalment, però el que era realment sorprenent era que això no s'hagués produït abans. Eren un grup de tres persones que anaven a cavall: Tom i un tal Sloane, i una dona força bonica, amb un vestit de muntar marró, que ja havien estat allà altres vegades.

—Encantat de veure-us —digué Gatsby, dret al seu porxo—. Encantat que us hàgiu deixat caure per aquí.

Com si als nouvinguts els importés gens ni mica!

—Seieu, seieu. Fumeu un cigarret, o un havà. —Gatsby anava d'ací d'allà, per la cambra, tot agitat, tocant timbres—. Ara mateix us faré portar alguna cosa per beure.

Gatsby estava profundament afectat per la presència de Tom. Però de tota manera estaria inquiet fins que els hagués donat alguna cosa, com si compregués vagament que era justament per allò que havien anat a casa seva. Mr. Sloane no volia res. «Una llimonada?». «No, gràcies». «Una mica de xampany?». «No, no, res, gràcies... Ho sento...».

—Heu fet una bona passejada?

—Les carreteres són molt bones per aquí.

—Suposo que els automòbils...

—Sí, és clar...

Mogut per un impuls irresistible, Gatsby s'adreçà a Tom, que s'havia deixat presentar com un desconegut.

—Em penso que ja ens coneixíem, Mr. Buchanan.

—Oh, sí —féu Tom, cortesament, però aspre; era evident que no recordava res—. Sí, és veritat. Ho recordo molt bé.

—Fa cosa d'un parell de setmanes.

—És veritat. Vostè anava amb Nick.

—Conec la seva dona —continuà Gatsby, gairebé agressivament.

—Ah, sí?

Tom em mirà.

—Tu vius prop d'aquí, oi, Nick?

—Al costat mateix.

—Ah, sí?

Mr. Sloane no participava a la conversa; es mantenia altivament distanciat; la seva dona tampoc no deia res, fins que, inesperadament, després de dos *highballs*, esdevingué cordial.

—Pensem assistir a la seva pròxima festa, Mr. Gatsby —suggerí—. Què hi diu?

—Certament, estaria encantat de rebre-us.

—Molt amable —digué Mr. Sloane, no gens agrait—. Bé, em penso que hauríem de tornar a casa.

—No tingueu tanta pressa —els demanà Gatsby.

Ja havia recobrat el domini d'ell mateix, i tenia ganes de conèixer Tom més bé.

—Per què no us quedeu a sopar? No m'estranyaria que vingués gent de Nova York.

—Valdrà més que vingui a sopar vostè a casa —digué la dama entusiasmada—. Tots dos.

En les darreres paraules m'incloïa a mi. Mr. Sloane es posà dret.

—Anem —digué.

Però només a ella.

—Insisteixo —continuà la dama—. M'agradaria molt que vinguéssiu. Hi ha lloc de sobres.

Gatsby em mirà interrogativament. Ell tenia ganes d'anar-hi, i no s'adonava que Mr. Sloane havia decidit que no hi anés.

—Em temo que jo no podré pas —vaig dir.

—Bé, vindrà vostè, doncs —insistí la dama, concentrant-se en Gatsby.

Mr. Sloane murmurà alguna cosa a l'orella de la seva dona.

—Si marxem ara no farem pas tard —insistí, en veu alta, la dama.

—No tinc cavall —digué Gatsby—. A l'exèrcit muntava, però no m'he comprat mai cap cavall. Hauré de seguir-vos amb el meu automòbil. Perdoneu un instant, si us

plau.

Els altres vam sortir al porxo, on Sloane i la dama van encetar una discussió apassionada, a part.

—Valga'm Déu! Aquest home ve! —digué Tom—. Però, que no ho veu que ella no desitja que hi vagi?

—Doncs bé diu que sí, que ho desitja.

—Justament avui dóna un sopar de gala, i aquest home no coneixerà ningú, allà. —Arrufà les celles—. Em pregunto on dimonis es devien conèixer, amb Daisy. Valga'm Déu, potser sí que sóc una mica antiquat, però jo trobo que les dones ronden massa, actualment. I ensopeguen amb tota mena d'ocells.

Tot d'una, Mr. Sloane i la dama van baixar l'escalinata i van pujar a les seves montures.

—Vingui —digué Mr. Sloane a Tom—, s'està fent tard. Hem d'anar-nos-en. —I després, a mi—: Digui-li que no hem pogut esperar-lo, si us plau.

Tom i jo vam encaixar, la resta ens vam adreçar un cop de cap glacial, i el petit grup s'allunyà al trot. En el moment en què desapareixien darrere el fullatge d'agost, Gatsby, amb el barret a la mà i un abric lleuger al braç sortia per la porta principal.

Tom devia sentir-se realment preocupat pel fet que Daisy «rondés sola pel món», perquè el dissabte següent, a la nit, l'acompanyà a la festa de Gatsby. Potser fou la seva presència allò que donà a la vetllada aquell aire d'opressió que li fou peculiar; el cas és que la festa d'aquella nit destaca en la meva memòria d'entre les altres d'aquell estiu. Hi havia els mateixos convidats, o almenys la mateixa mena de gent, la mateixa profusió de xampany, el mateix aldarull de colors i de sons, però jo copsava en l'aire una mena de cosa desavinent, una aspresa que mai no hi havia sentit. O potser, simplement, jo m'havia avesat a tot allò, jo havia arribat a acceptar el West Egg com un món complet en ell mateix, amb les seves pròpies mesures de valor i les seves pròpies grans figures, un món que no tenia superior ja que no en reconeixia cap, i ara tornava a mirar-lo, a través dels ulls de Daisy. Inevitablement resulta entristidor de mirar a través d'uns ulls nous les coses en les quals ja hem esmerçat la nostra capacitat d'ajustament.

Van arribar al crepuscle, i mentre passàvem per entre els centenars de brillants convidats, la veu de Daisy executava murmuriósos encanteris a la seva gola.

—Oh, com m'exciten, a mi, aquestes coses! —xiuxiuejà—. Si durant la vetllada et venien ganes de besar-me, Nick, fes-m'ho saber i t'ho arranjaré d'una manera o altra. Bastarà que esmentis el meu nom. O que exhibeixis una targeta verda. Avui reparteixo targetes...

—Mira, mira al teu voltant —suggerí Gatsby.

—Ho estic fent. Estic simplement meravellada de...

—Estic segur que deus veure moltes persones de les quals has sentit parlar.

Els ulls arrogants de Tom van recórrer la multitud.

—Nosaltres no sortim gaire —digué—; de fet, justament estava pensant que no conec ni una ànima, aquí.

—Potser coneix aquesta dama —indicà Gatsby.

I assenyalà una dona esplèndida, una orquídia gairebé inhumana, asseguda sota un cirerer blanc. Tom i Daisy la van mirar amb aquesta sensació peculiarment irreal que acompanya la identificació d'un personatge famós del cinema, vist per primera vegada en carn i ossos.

—És adorable —digué Daisy.

—L'home que s'inclina cap a ella és el seu director.

Gatsby els portà cerimoniosament de grup en grup:

—Mrs. Buchanan... i Mr. Buchanan... —Després d'una breu vacil·lació, afegia —: El jugador de polo.

—Oh, no —objectava Tom immediatament—, no sóc pas jo...

Però, evidentment, allò li sonava bé, a Gatsby, perquè Tom no deixà de ser «el jugador de polo» en tota la nit.

—Mai no havia conegut tantes persones cèlebres —exclamà Daisy—. M'ha agradat aquell home... com es diu?... aquell que té aquella mena de nas blau.

Gatsby l'identificà, i li explicà que era un productor poc important.

—Tanmateix, m'agrada.

—Per la meua banda, jo m'estimaria més de no ser el jugador de polo —digué Tom, amablement—. M'agradaria més poder mirar tota aquesta gent famosa... d'incògnit.

Daisy i Gatsby van ballar. Recordo que em va sorprendre el foxtrot graciós, conservador, de Gatsby; no l'havia vist ballar mai. Després es van esmunyir fins a casa meua i van seure a l'escala exterior, durant mitja hora, mentre jo, a petició de Daisy, rondava pel jardí, vigilant.

—Per si es produïa un incendi o una inundació —explicà ella mateixa— o qualsevol altre risc catastròfic.

Tom sortí del seu oblit quan ens assèiem per sopar plegats.

—No us farà res que sopi amb un grup que hi ha allà? —digué—. Hi ha un individu molt graciós, que en diu de molt bones.

—Fes, fes —contestà Daisy, tota animada—, i si vols anotar alguna adreça, aquí tens el meu llibret d'or.

... Al cap d'un moment Daisy mirà al voltant i em va dir que la noia era «ordinària, però bufona», i jo vaig comprendre que, a banda de la mitja hora que havia passat sola amb Gatsby, no es divertia gens.

Sèiem en una taula de gent particularment beguda. La culpa fou meua; havien demanat Gatsby al telèfon, i jo m'ho havia passat molt bé amb aquelles mateixes persones, dues setmanes endarrere. Però el que llavors m'havia divertit ara es corrompia en l'aire.

—Com es troba, Miss Baedeker?

La noia que responia a aquest cognom intentava, sense èxit, d'esfondrar-se damunt la meva espatlla. En resposta a la meva pregunta, s'incorporà i obrí els ulls.

—Com?

Una dona massissa i letàrgica, que no havia parat de demanar a Daisy que anés a jugar al golf amb ella l'endemà, al club local, parlà en defensa de Miss Baedeker:

—Oh, ara està perfectament. Quan s'ha pres cinc o sis còctels, sempre comença a plorar així. No em canso de dir-li que no hauria de beure tant.

—Si ja no bec! —declarà l'acusada.

—T'hem sentit cridar, i li he dit al doctor Civet, aquí present: «Vet aquí algú que el necessita, doctor».

—I ella li ho agraeix molt, n'estic segur —digué un altre amic, sense gens de gratitud—, només que li heu mullat el vestit en ficar-li el cap dins aquell bací.

—Si hi ha una cosa que odio és que em fiquin el cap dins un bací —barbotejà Miss Baedeker—. Una vegada, a Nova Jersey, per poc no m'ofeguen.

—Raó de més perquè deixi la beguda —féu el doctor Civet.

—Qui parla! —cridà Miss Baedeker, amb violència—. La mà li tremola. No em deixaria pas operar per vostè!

Així anava el sopar. Gairebé la darrera cosa que recordo fou que jo estava dret amb Daisy, contemplant el director de cinema i la seva estrella. Encara eren sota el cirerer blanc, i els rostres es tocaven, separats només per un pà·lid raig de lluna. Vaig pensar que l'home havia estat ben lent en el seu moviment d'inclinació cap a ella, per haver arribat a aquell límit després de tota una nit; però mentre els mirava, vaig veure'l que s'inclinava un xic més, finalment, i la besava a la galta.

—M'agrada, aquesta noia —digué Daisy—. La trobo adorable.

Però els altres l'ofenien; i era inútil de discutir-hi, perquè no es tractava d'una actitud sinó d'una emoció. Se sentia aterrida pel West Egg, aquell «lloc» sense precedents que Broadway havia infantat en un poble de pescadors de Long Island, aterrida pel seu vigor brutal, que roncava sota els vells eufemismes, i pel fat excessivament inoportú que empenyia els seus habitants per una drecera que conduïa del no-res al no-res. Daisy trobava horrible aquella mateixa simplicitat que no podia comprendre.

Vaig seure amb ells a l'escalinata, mentre esperaven el cotxe. Era fosc, allà; només la porta il·luminada projectava tres metres quadrats de llum en la suau matinada negra. De vegades una ombra es movia contra la persiana d'un tocador, a dalt, cedia el lloc a una altra ombra, a una indefinida processó d'ombres, que s'empolvoraven i es pintaven davant un mirall invisible.

—Bé, però, qui és aquest Gatsby? —preguntà Tom, tot d'una—. Un contrabandista d'alcohol a l'engròs?

—Qui t'ho ha dit, això? —vaig fer.

—No m'ho ha dit ningú. M'ho he imaginat. La majoria d'aquests nou rics no són sinó contrabandistes, ja ho saps.

—Però Gatsby no —vaig fer, secament.

Tom callà uns instants. La grava del jardí cruixí sota els seus peus.

—Bé, deu haver fet un gran esforç per arribar a aplegar aquest zoològic.

L'oratjol agità la boira grisa del coll de pell de Daisy.

—Almenys són més interessants que els nostres coneguts —digué, amb un esforç.

—No hi semblaves gaire interessada.

—Doncs n'estava.

Tom va riure i se m'adreçà:

—T'has fixat la cara que ha fet Daisy quan aquella noia li ha demanat que la posés sota una dutxa freda?

Daisy començà a cantussejar amb la música, en un murmuri ronc, rítmic, donant a cada mot un significat que mai no havia tingut ni tornaria a tenir mai. Quan la melodia pujava, la seva veu es trencava dolçament, seguint-la, com ho fan les veus de contralt, i cada canvi escampava una mica de la seva càlida màgia humana en l'aire.

—Aquí ve molta gent que no ha estat convidada —digué Daisy, tot d'una—. Aquesta noia no estava convidada. Simplement es presenten aquí i Gatsby és massa ben educat per foragitar-los.

—M'agradaria saber qui és i què fa —insistí Tom—. I em penso que em dedicaré a esbrinar-ho.

—Ja t'ho diré jo ara mateix, si vols —contestà Daisy—. Era propietari d'una sèrie de *drug-stores*. Tot s'ho va fer ell mateix.

El cotxe, finalment, s'atansà.

—Bona nit, Nick —digué Daisy.

Em mirà un instant, i després mirà cap a dalt l'escalinata, cap a la claror de dins, on *Les tres de la matinada*, un valset malencònic d'aquella temporada, emergia per la porta oberta. Després de tot, en la naturalesa fortuïta de la festa de Gatsby hi havia possibilitats romàntiques totalment absents del seu món. Què hi havia, en aquella cançó, que semblava que la cridés cap a dins altra vegada? Què passaria, ara, en les hores obscures, inimaginables? Potser arribaria algun convidat increïble, una persona infinitament rara, meravellosa, alguna noia autènticament radiant que amb una sola mirada a Gatsby, en un sol moment màgic, esborraria aquells cinc anys de devoció inalterable.

Aquella nit vaig quedar-me fins molt tard. Gatsby m'havia demanat que m'esperés fins que ell quedés lliure, i jo vaig romancejar pel jardí fins que l'inevitable grup de nedadors tornà, glaçat i exaltat, de la platja negra, i fins que es van apagar els llums a les cambres dels hostes, a dalt. Quan Gatsby baixà, finalment, la pell colrada del seu rostre apareixia insòlitàment tensa, i els seus ulls, brillants i cansats.

—No li ha agradat —digué immediatament.

—És clar que sí.

—No li ha agradat —insistí—. No s'ha divertit.

Callà, i jo vaig mesurar tota la fondària de la seva depressió.

—Em sento molt lluny d'ella —digué—. És difícil de fer-li-ho entendre.

—Voleu dir el ball?

—El ball? —Féu petar els dits, com per anul·lar d'un sol cop tots els balls que havia donat—. Company, el ball no té cap importància.

Gatsby no volia de Daisy sinó que anés i digués a Tom: «No t'he estimat mai». Quan hagués esborrat quatre anys amb aquesta sola frase, ells dos podrien decidir les mesures pràctiques que caldria adoptar. Una d'elles era que, quan Daisy fos lliure, havien de tornar a Louisville i casar-s'hi, fent sortir la núvia de casa dels seus pares, com ho haurien fet cinc anys endarrere.

—I ella no ho entén —digué—. Abans m'entenia. Passàvem hores i hores...

Es va interrompre i començà a passejar amunt i avall pel passeig desolat, cobert de pells de fruita i de flors trepitjades.

—Jo de vostè no li demanaria massa —vaig arriscar-me a dir—. El passat no es pot repetir.

—Que no es pot repetir? —crijà, incrèdulament—. I tant, que es pot repetir!

Mirà al seu voltant, enfurit, com si el passat el sotgés des de la fosca de la casa, allà mateix, a l'abast de la mà.

—Faré que tot torni a ser exactament tal com era llavors —digué, amb decisió—. Ja ho veurà.

Parlà llargament del passat, i jo vaig deduir que Gatsby volia recobrar alguna cosa, una certa idea d'ell mateix, potser, absorbida en el seu amor per Daisy. La seva vida havia estat confusa i desordenada des de llavors, però si podia tornar en un determinat punt de partida i refer lentament el mateix camí, podria descobrir de què es tractava...

... Una nit de tardor, cinc anys endarrere, Gatsby i Daisy passejaven carrer avall, mentre les fulles seques queien dels arbres, i van arribar a un lloc on no hi havia arbres i la vorera era inundada de llum de lluna. Allà es van aturar i es van mirar. Era una nit freda, plena d'aquella misteriosa exaltació que es produeix en els dos canvis d'estació de l'any. Els llums silenciosos de les cases zumzejaven en la fosca i entre les estrelles hi havia una mena d'estremiment neguitós. De reüll, Gatsby va veure que els panots de les voreres formaven realment una escala que pujava fins a un lloc secret, més amunt dels arbres; ell podia pujar aquella escala, si la pujava tot sol, i un cop allà podria espremer la polpa de la vida, i beure la llet incomparable de la meravella.

Els batecs del seu cor s'acceleraven mentre el rostre blanc de Daisy s'atansava cada vegada més al seu. Gatsby sabia que quan besés aquella noia, maridant per sempre les seves visions inefables amb l'alè moridor d'ella, el seu esperit no tornaria a esbargir-se mai més com l'esperit de Déu. Esperà, doncs, parant l'orella, un instant més, al diapasó que acabava de sonar en una estrella. Després la besà. Al contacte dels seus llavis, Daisy s'obrí per a ell com una flor, i l'encarnació fou completa.

Tot el que Gatsby deia, malgrat el seu espantós sentimentalisme, em recordava alguna cosa: un ritme fugisser, un fragment de paraules perdudes, que jo havia sentit en algun lloc feia molt de temps. Un instant, una frase intentà prendre forma en la meva boca, i els meus llavis es van obrir com els d'un mut, com si entre ells es debatés alguna cosa més que un alè d'aire estremit. Però no sorgí cap so, i allò que havia estat a punt de recordar restà inefable per sempre més.

Fou justament quan la curiositat a l'entorn de Gatsby havia assolit el punt més alt que els llums de la seva mansió van deixar d'encendre's un dissabte a la nit; tan obscurament com havia començat, la seva carrera de Trimalció acabà. No fou sinó d'una manera gradual que vaig començar a adonar-me que els automòbils que havien entrat amb expectació pel caminal del seu jardí només romanien allà un minut, i se'n tornaven, a contracor. Pensant que potser Gatsby estava malalt vaig anar a esbrinar-ho. Un majordom desconegut, amb cara de mala persona, em mirà amb suspicàcia des de la porta.

—Que està malalt, Mr. Gatsby?

—Que va. —Després d'una pausa, l'home afegí: «Senyor», de mala gana.

—Com que no l'he vist per aquí, estava preocupat per ell. Digui-li que ha vingut Mr. Carraway.

—Qui? —preguntà, bruscament.

—Carraway.

—Carraway. Molt bé. Ja li ho diré.

I em clavà la porta pels nassos.

La meva finlandesa em comunicà que Gatsby havia acomiadat tot el servei feia una setmana, i l'havia substituït per mitja dotzena de persones que no baixaven mai al poble de West Egg per deixar-se subornar pels botiguers, sinó que encarregaven els queviures —modestos— per telèfon. El noi de l'adroguer informà que la cuina semblava una cort de porcs, i l'opinió general, al poble, era que aquells individus no eren servents en absolut.

L'endemà Gatsby em telefonà.

—Es muda? —vaig preguntar.

—No, company.

—M'han dit que ha acomiadat tots els servents.

—Per evitar les murmuracions. Daisy ve a casa molt sovint... a les tardes.

Així doncs, el gran hotel gratuït s'havia esfondrat com un castell de cartes, a una sola mirada de desaprovació dels ulls de Daisy.

—Hi ha unes quantes persones per a les quals Wolfshiem volia fer alguna cosa. Són tots germans i germanes. Abans dirigien un petit hotel.

—Comprenc.

Gatsby em telefonava de part de Daisy, per demanar-me que anés a dinar a casa d'ella, l'endemà. Miss Baker també hi seria. Mitja hora més tard, em telefonà la mateixa Daisy. Quan li vaig dir que hi aniria semblà alleujada. Hi havia alguna cosa en marxa. I, tanmateix, jo no podia creure que escollissin aquella ocasió per fer una escena, sobretot l'escena més aviat penosa que Gatsby m'havia esbossat al jardí.

L'endemà fou un dia ardent, gairebé el darrer, certament el més calorós, de l'estiu. Quan el meu tren emergí del túnel a la llum del sol, només les càlides sirenes de la National Biscuit Company torbaven el silenci tens del migdia. Els seients de palla del vagó eren a punt d'inflamar-se; la dona que seia al costat meu transpirà delicadament, una estona, dins la seva brusa blanca; després, mentre el diari que tenia als dits s'humitejava, es deixà caure desesperadament al fons de la calor, amb un clam desolat, i el portamonedes li va caure a terra.

—Oh, Déu meu! —panteixà.

Jo vaig collir el portamonedes, ajupint-me lànguidament i l'hi vaig allargar, amb el braç ben estirat i agafant l'objecte amb les puntes dels dits, per indicar que no portava cap mala intenció respecte al portamonedes; però tots els presents, inclosa la dona, van sospitar igualment de mi.

—Fa calor! —deia el revisor als passatgers coneguts—. Quin temps!... Calor!... Calor!... Calor!... No trobeu que fa prou calor?... Quina calor, oi? Calor...

Em tornà el bitllet amb una taca fosca de suor. I pensar que amb aquella calor podia haver-hi algú que es preocupés dels llavis ardents que besava, o de qui era el cap que li humitejava la butxaca del pijama, sobre el cor!

... Pel vestíbul de la casa dels Buchanan passava una mica d'aire que portà el so del timbre del telèfon fins a Gatsby i a mi, mentre esperàvem a la porta.

«El cadàver del senyor? —bramulà el majordom, per telèfon—. Ho sento molt, senyora, però no podem portar-lo; fa massa calor per a tocar-lo, aquest migdia!».

En realitat el que va dir fou:

—Sí... Sí... Un moment.

Deixà el receptor i s'atansà a nosaltres, lleugerament enlluït, per treure'ns de les mans els encarcerats barrets de palla.

—La senyora us espera al saló! —crijà, assenyalant innecessàriament la direcció.

Amb aquella calor qualsevol gest excessiu era un afront a les reserves de vida habituals.

La sala, ben ombrejada pels porticons, era fosca i fresca. Daisy i Jordan jeien damunt un sofà enorme, com ídols de plata pesant damunt els seus vestits blancs per evitar que la brisa cantussejadora dels ventiladors se'ls emportés.

—No ens podem moure —van dir totes dues alhora.

La mà de Jordan, empolvorada de blanc damunt la pell bruna, reposà un instant en la seva.

—I Mr. Thomas Buchanan, l'atleta? —vaig preguntar.

Simultàniament li vaig sentir la veu, ofegada, ronca, malhumorada, al telèfon del vestíbul.

Gatsby es quedà palplantat enmig de la catifa rosada, mirant al seu voltant amb ulls fascinats. Daisy el contemplava, rient, amb la seva rialla dolça i excitant; un nuvolet de pólvores s'aixecà del seu pit.

—Corren rumors —xiuxiuejà Jordan— que Tom està parlant per telèfon amb la seva amiga.

Vam callar. La veu, al vestíbul, pujà de to, irritada:

—Molt bé, doncs no l’hi vendré, el cotxe... No hi tinc cap obligació, al capdavant... I no permetré que em destorbi amb aquest afer a l’hora de dinar!

—Ho diu amb el receptor tapat —féu Daisy, cínicament.

—No, no és veritat —vaig fer jo—. És un afer autèntic. Per casualitat n’estic al corrent.

Tom obrí la porta d’una batzegada, l’ocupà un moment amb la seva còrpora, i entrà apressadament a la sala.

—Mr. Gatsby!

Allargà la mà ampla i plana, amb un ben dissimulat disgust.

—M’alegro de veure’l... Nick...

—Prepara’ns alguna cosa fresca —crijà Daisy.

Quan Tom sortí, Daisy s’aixecà, s’atansà a Gatsby, l’obligà a abaixar el cap i el besà als llavis.

—Ja saps que t’estimo —murmurà.

—Oblides que estàs en presència d’una dama —digué Jordan.

Daisy mirà al seu voltant, dubtosa.

—Tu també beses Nick.

—Oh, quina noia més ordinària i vulgar!

—Tant me fa! —exclamà Daisy.

I insinuà uns passos de *claqué*. Però de seguida recordà que feia calor i va seure, amb actitud culpable, al divan, en el mateix moment en què una mainadera acabada de planxar entrava a la sala, portant de la mà una nena.

—Ai la me-va pre-cio-si-tat! —cantussejà Daisy, obrint els braços—. Vine amb la teva marona que tant t’estima!

La nena, a la qual la mainadera amollà, arrencà a córrer a través de la sala i s’aclofà tímidament contra el vestit de la seva mare.

—La meva pre-cio-si-tat! Que t’ha posat pols als cabells rossos, la marona? Au, aixeca’t, ara, i digues: «Com estan?».

Gatsby i jo, l’un darrere l’altre, ens vam acotar per estrènyer la maneta poc disposada a encaixar. Gatsby, després, continuà mirant la criatura amb sorpresa. Em penso que fins a aquell moment no havia cregut que tingués existència real.

—M’han mudat abans de dinar —digué la nena, girant-se cap a Daisy.

—Perquè la teva marona volia ensenyar-te. —Acotà el rostre devers l’única arruga del collet blanc—. Ets un somni. Un petit somni, de bo de bo.

—Sí —va reconèixer la nena, sense immutar-se—. La tia Jordan també porta un vestit blanc.

—I què? T’agraden els amics de la marona? —Daisy l’obligà a girar-se perquè mirés Gatsby—. Els trobes bufons?

—On és el papà?

—No s'assembla gens al seu pare —explicà Daisy—. Se m'assembla a mi. Té els meus cabells i la mateixa forma de la cara.

Daisy tornà a asseure's al divan. La mainadera avançà un pas i allargà la mà.

—Anem, Pammy.

—Adéu, dolçor!

Mirant endarrere, a contracor, la disciplinada criatura s'aferrà a la mà de la mainadera i fou arrossegada fora de la sala, al mateix temps que tornava a entrar Tom, precedit per quatre *gin-rickeys* on dringaven els bocins de glaç.

Gatsby agafà el seu got.

—Sembla fresc, certament —digué, amb visible tensió.

Vam beure en llargues i afanyoses tirades.

—No sé on he llegit que el sol cada any escalfa més —digué Tom, animadament—. Sembla que molt aviat la Terra caurà dins el sol... O, espereu, al revés, al revés... Diuen que el sol es refreda una mica més cada any. Surti a fora —suggerí a Gatsby—. M'agradaria d'ensenyar-li tot això.

Vaig sortir amb ells a la galeria. A les aigües verdes de l'Estret, estancades sota la calor, una sola vela s'arrossegava lentament cap al mar més fresc. Els ulls de Gatsby la van seguir un instant; aixecà una mà, i assenyalà a l'altra banda de la badia.

—Jo estic ben bé a l'altra banda.

—Efectivament.

Els nostres ulls es van aixecar per damunt dels roserars i la gespa ardent i les algues seques acumulades a la platja pels dies de mal temps. Lentament, les ales blanques de la barca es movien sobre el fons blau, fresc, de l'horitzó. Enllà, s'estenia l'oceà cobert de randa i les innombrables illes.

—Això és esport —digué Tom, amb un cop de cap en direcció a la barca—. M'agradaria passar una horeta amb ell, allà.

Vam dinar al menjador, també entenebrit contra la calor, abeurant-nos de nerviosa alegria juntament amb la cervesa freda que ens serviren.

—Què podem fer, aquesta tarda? —exclamà Daisy—. I demà? I durant els pròxims trenta anys?

—No siguis morbosa —digué Jordan—. La vida recomença quan torna a fer fresca, a la tardor.

—És que fa tanta calor! —insistí Daisy, a punt de plorar—. I tot és tan confús! Anem a la ciutat, tots plegats!

La seva veu lluitava a través de la calor, a cops, intentant donar forma a la seva manca de sentit.

—He sentit parlar de persones que han convertit un estable en garatge —deia Tom a Gatsby—, però jo sóc el primer que he transformat un garatge en un estable.

—Qui vol anar a la ciutat? —preguntà Daisy, amb insistència. Els ulls de Gatsby van surar cap a ella—. Ah! —exclamà Daisy—. Quin aspecte més fred que tens!

Els seus ulls van coincidir, i es van mirar un instant, sols en l'espai. Amb un esforç, Daisy aconseguí d'abaixar els ulls i fitar-los en la taula.

—Se't veu sempre tan fred! —repetí.

Li havia dit que l'estimava, i Tom Buchanan ho va comprendre. Estava astorat. Obrí una mica la boca i mirà Gatsby, i després Daisy, com si acabés de reconèixer en aquesta una persona a la qual havia conegut molt de temps enrere.

—Sembles aquell anunci de l'home —continuà Daisy, amb innocència—. Saps aquell anunci de l'home...?

—D'acord —s'apressà a interrompre-la Tom—, estic perfectament disposat a anar a la ciutat. Veniu; anirem tots a la ciutat.

S'aixecà, i els seus ulls no paraven d'assagetar Gatsby i la seva dona. No es va moure ningú.

—Vinga! —Estava a punt de perdre la paciència—. Què passa, ara? Si hem d'anar a la ciutat, anem-hi d'una vegada!

La seva mà, tremolosa de l'esforç que feia per dominar-se, atansà als llavis la resta del seu got de cervesa. La veu de Daisy ens obligà tots a aixecar-nos i a sortir al caminal ardent, cobert de grava.

—I ara mateix ens n'hem d'anar? —protestà Daisy—. Així? Sense temps ni per fumar un cigarret?

—Tothom ha fumat durant tot el dinar.

—Oh, divertim-nos una mica! —implorà Daisy al seu marit—. Fa massa calor per moure's.

Tom no contestà.

—Com vulguis, doncs —digué Daisy—. Anem, Jordan.

Les dues noies van pujar per agençar-se mentre els tres homes ens quedàvem al jardí, remenant les pedres calentes amb els peus. Un tall platejat de lluna ja havia aparegut al cel de ponent. Gatsby anava a dir alguna cosa i canvià de parer, però no abans que Tom es girés cap a ell, esperant.

—Els teniu aquí mateix, els estables? —preguntà Gatsby, fent un esforç.

—A quatre-cents metres, carretera avall.

—Ah.

Un silenci.

—No hi veig la gràcia, en això d'anar a la ciutat —esclatà Tom, irritat—. Les dones tenen cada pensada...

—Ens emportarem alguna cosa per beure? —cridà Daisy, des de la finestra de dalt.

—Jo portaré whisky —contestà Tom.

I entrà a la casa.

Gatsby es girà cap a mi, tot encarcerat:

—Jo no puc dir res en aquesta casa, company.

—Daisy té una veu indiscreta —vaig observar jo—. Plena de...

Vaig vacil·lar.

—Té una veu plena de diners —digué Gatsby tot d'una.

Era això mateix. Mai no ho havia comprès fins llavors. Era una veu plena de diners; aquest era l'encís inexhaurible d'aquella veu que pujava i baixava, el seu dring, el so de címbals que s'hi copsava... Dalt de tot del palau blanc, la filla del rei, la noia daurada...

Tom sortí de la casa amb una ampolla embolicada amb un tovalló, seguit de Daisy i Jordan, que portaven uns petits capells de roba metàl·lica i unes capes lleugeres al braç.

—Hi anirem amb el meu cotxe? —suggerí Gatsby. Palpà el cuir verd, calent, del seient—. Hauria d'haver-lo deixat a l'ombra.

—Té les marxés normals? —preguntà Tom.

—Sí.

—Doncs agafi el meu i jo portaré el seu.

La suggerència va desplaure Gatsby.

—Em penso que no porto gaire benzina —objectà.

—De sobres —digué Tom, tot decidit. Consultà l'indicador—. I si se'ns acaba em puc aturar en un *drugstore*. Ara s'hi pot comprar de tot, en un *drugstore*.

Un silenci seguí aquesta observació aparentment innocent. Daisy mirà Tom tot arrufant les celles, i una expressió indefinible, alhora insòlita i vagament identificable, com si només l'hagués sentida descriure amb paraules, passà pel rostre de Gatsby.

—Vine, Daisy —féu Tom, invitant-la a pujar, amb un gest de la mà, al cotxe de Gatsby—. Jo et portaré en aquesta conductora de circ eqüestre.

Obrí la porta, però Daisy s'esmunyí del cercle del seu braç.

—Emporta't Nick i Jordan. Nosaltres et seguirem amb el teu cotxe.

Daisy s'atansà a Gatsby, i li tocà l'americana amb una mà. Jordan, Tom i jo vam pujar al seient de davant del cotxe de Gatsby. Tom provà les marxés, que no li eren familiars, i vam arrencar sota la calor opressiva, deixant-los endarrere, fins a perdre'ls de vista.

—Ho heu vist? —preguntà Tom.

—Si hem vist què?

Em mirà amb penetració, comprenent que Jordan i jo ja devia fer temps que ho sabíem.

—Us penseu que sóc un babau, oi? —suggerí—. Potser sí, que ho sóc. Però tinc un... una mena d'intuïció, de vegades, que em diu què haig de fer. Potser vosaltres no hi creieu, però científicament...

Es va interrompre. La contingència immediata l'acaparava, i el féu recular del caire de l'abisme teòric.

—He fet una petita investigació sobre aquest individu —continuà—. Però hauria arribat més enllà si arribo a saber...

—Vols dir que has consultat un mèdium? —preguntà Jordan, en broma.

—Com? —Confús, mirà com rèiem—. Un mèdium?

—A propòsit de Gatsby.

—A propòsit de Gatsby? No; he fet una petita investigació sobre el passat d'aquest home.

—I has descobert que havia estudiat a Oxford —digué Jordan, per ajudar-lo.

—A Oxford? —Tom es mostrava incrèdul—. M'estranya! Un home que porta un vestit rosa!

—No obstant això, ha estat a Oxford.

—Sí, a Oxford de Nou Mèxic, en tot cas —féu Tom, despectivament—, o qualsevol cosa per l'estil.

—Escolta, Tom. Si tan primmirat ets, per què l'has convidat a dinar? —preguntà Jordan irritada.

—L'ha convidat Daisy; Daisy ja el coneixia d'abans que ens caséssim... Qui sap d'on!

Tots ens sentíem irritables, ara que els efectes de la cervesa s'havien esvanit, i comprenent-ho així vam continuar el viatge en silenci. Després, quan els ulls descolorits del doctor T. J. Eckleburg van aparèixer a la vista, carretera enllà, vaig recordar l'advertiment de Gatsby a propòsit de la gasolina.

—En tenim prou per arribar a la ciutat —digué Tom.

—Però hi ha un garatge aquí mateix —protestà Jordan—. No vull quedar-me amb pana de pobre sota aquest sol de justícia.

Tom frenà violentament, irritat, i l'automòbil es deturà bruscament, entre un núvol de pols, sota el rètol de Wilson. Al cap d'un moment el propietari emergí de l'interior del seu establiment i contemplà el cotxe amb ulls buits d'expressió.

—A veure si ens posa una mica de gasolina! —crijà Tom, asprament—. Per què es pensa que ens hem aturat, si no? Per admirar el paisatge, potser?

—Estic malalt —digué Wilson, sense moure's—. Tot el dia que em trobo malament.

—Què li passa?

—Estic desfet.

—Bé, me la poso jo mateix, doncs? —preguntà Tom—. Per telèfon semblava ben sa i bo.

Fent un esforç, Wilson abandonà l'ombra i el suport del llindar, i, panteixant, descargolà el tap del dipòsit. A la claror del sol se li veia la cara verda.

—No tenia la intenció d'interrompre el seu dinar —digué—. Però necessito diners amb urgència, i em preguntava què pensava fer amb el seu cotxe vell.

—Què li sembla, aquest? —preguntà Tom—. El vaig comprar la setmana passada.

—Bon cotxe —féu Wilson, tot fent funcionar la bomba.

—Li agradaria comprar-lo?

—No seria fàcil —féu Wilson, somrient feblement—. No, però amb l'altre podria fer algú dineró.

—I per què vol diners, així de sobte?

—Ja fa massa temps que sóc aquí i vull anar-me'n. La meva dona i jo volem anar a l'Oest.

—La seva dona? —exclamà Tom, sorprès.

—S'ha passat deu anys parlant-ne. —Reposà un moment, estintolat contra la bomba, protegint-se els ulls amb una mà—. I ara se n'anirà amb mi, de grat o per força. Me l'emportaré.

El cotxe de Tom passà com un llampec pel costat nostre entre un núvol de pols. Una mà ens va fer adéu.

—Quant li dec? —preguntà Tom, asprament.

—Aquests dos darrers dies he descobert una cosa divertida —digué Wilson—. Per això vull anar-me'n. Per això li he donat la llauna amb això del cotxe.

—Quant li dec?

—Un dòlar, vint centaus.

La calor implacable començava a estordir-me, i vaig passar una mala estona, allà, abans de comprendre que, fins a aquell moment, les sospites de Wilson no havien recaigut encara en Tom. Havia descobert que Myrtle tenia una vida secreta en un altre món, i la sorpresa l'havia emmalaltit físicament. El vaig mirar, i després vaig mirar Tom, que havia fet un descobriment paral·lel feia menys d'una hora; i se m'acudí de pensar que no hi ha cap diferència tan profunda entre els homes, ni d'intel·ligència ni de raça, com la diferència entre els malalts i els sans. Wilson estava tan malalt que semblava culpable, imperdonablement culpable, com si hagués fet una criatura a una pobra noia.

—Li vendré el cotxe —digué Tom—. L'hi enviaré demà passat a la tarda.

Aquella localitat resultava sempre vagament inquietant, fins i tot a ple i lluminós migdia, i en aquell moment jo vaig girar el cap com si alguna cosa situada darrere meu em cridés. Per damunt de les piles de cendra els ulls gegantins del doctor T. J. Eckleburg continuaven sotjant, però al cap d'un moment vaig adonar-me que uns altres ulls ens miraven amb peculiar intensitat, des de menys de sis metres de distància.

En una de les finestres de sobre el garatge, la cortina havia estat lleugerament enretirada, i Myrtle Wilson mirava el cotxe. Tan abstreta estava que no tenia consciència que era observada. En el seu rostre les emocions apareixien l'una darrere l'altra succeint-se com les imatges en un film projectat lentament. La seva expressió era curiosament familiar: era una expressió que jo havia vist sovint en el rostre de les dones, però que en el de Myrtle Wilson semblava injustificada i inexplicable fins que vaig comprendre que tenia els ulls fits, amb un terror gelós, no pas en Tom, sinó en Jordan Baker, de la qual s'havia imaginat que era la seva dona.

No hi ha confusió comparable a la confusió que es produeix en un esperit simple, i, mentre ens allunyàvem del garatge de Wilson, Tom se sentia fuetejat pel pànic. La seva dona i la seva amiga, una hora abans segures i inviolades, s'escapaven precipitadament del seu control. L'instint l'induí a pitjar amb força l'accelerador, amb el doble propòsit d'assolir Daisy i de deixar endarrere Wilson, i ara corríem cap a Astòria a vuitanta per hora, fins que, entre la teranyina de bigues del pas elevat, vam veure el cotxe blau de Tom, que corria a una marxa serena i regular.

—Aquests cinemes grans dels voltants del carrer 50 són molts frescos —suggerí Jordan—. Adoro Nova York les tardes d'estiu, quan tothom n'és fora. Té una cosa sensual, llavors, la ciutat, i et fa l'efecte que està madura, de manera que tota mena de fruites curioses et cauran a les mans d'un moment a l'altre.

El mot «sensual» acabà d'inquietar Tom, però abans que pogués formular una protesta, el cotxe blau s'aturà, i Daisy ens féu senyal que ens aturéssim al costat.

—On anem? —cridà.

—I si anem al cinema?

—Fa tanta calor! —es lamentà—. Aneu-hi, si voleu. Nosaltres farem un tomb i ja ens trobarem després. —Amb un esforç, esmolà una mica l'enginy—. Ens trobarem a qualsevol cantonada. Jo seré l'home que fuma dos cigarrets.

—No podem discutir-ho aquí, això —digué Tom, impacient, mentre un camió tocava la botzina, indignat, darrere nostre—. Seguiu-me al costat sud del Central Park, davant el Plaza.

Diverses vegades Tom girà el cap mirant si veia el seu cotxe; si el trànsit obligava Gatsby a aturar-se, ell alentia la marxa fins que els tornava a veure. Sospito que temia que trenquessin bruscamment per un carrer lateral i no els veiés mai més.

Però no ho van fer. I tots plegats vam cometre l'inexplicable error de llogar el saló d'un dels apartaments de l'Hotel Plaza.

He oblidat ja la prolongada i tumultuosa discussió que acabà amb la nostra entrada a aquell saló, però recordo perfectament que durant aquella discussió la roba interior se m'enganxava com una serp humida a les cames i gotes intermitents de suor em lliscaven, fredes, esquena avall. La idea sorgí de la manera següent: Daisy suggerí que lloguéssim cinc banys per prendre-hi un bany fred cadascú; després es passà a suggerir que lloguéssim un «lloc on poder prendre un refresc amb menta». Tots i cadascun de nosaltres vam repetir mil vegades que era una «idea folla», parlant tots alhora a un pobre recepcionista perplex, i pensant-nos, o fent veure que ens pensàvem, que érem d'allò més graciosos...

El saló era gran i asfixiant. I, tot i que ja eren les quatre de la tarda, quan vam obrir les finestres només vam aconseguir que entrés una bafarada calenta dels arbustos del parc. Daisy s'atansà al mirall i se'ns girà d'esquena, tot arrançant-se els cabells.

—És un apartament molt bufó —xiuxiuejà Jordan, respectuosament.

Tots vam riure.

—Obriu una altra finestra —ordenà Daisy, sense girar-se.

—No n’hi ha cap més.

—Doncs valdrà més que telefoneu que ens portin una destral...

—El que hem de fer és no pensar-hi més, en la calor —digué Tom, impacient—.

A còpia de parlar-ne només aconseguies que la sentim deu vegades més.

Desembolicà l’ampolla de whisky i la posà damunt la taula.

—Per què no deixa en pau la seva dona, company? —remarcà Gatsby—. Al capdavant, ha estat vostè el qui s’ha entestat a fer-nos venir a la ciutat.

Es féu un silenci. La guia telefònica es va desprendre del clau d’on penjava i va caure a terra amb un patac. Jordan xiuxiuejà: «Perdó», però aquesta vegada no va riure ningú.

—Jo la colliré —em vaig oferir.

—Ja la tinc jo. —Gatsby examinà el cordill trencat, murmurà «Hemmm!», tot interessat, i llançà la guia damunt una cadira.

—Té molta afecció, a dir això, oi? —digué Tom, asprament.

—A dir què?

—Això de «company», que repeteix a cada moment. On ho va aprendre?

—Escolta, Tom —digué Daisy, girant-se del mirall—, si comences a fer observacions personals no em quedo aquí ni un minut més. Truca i demana gel per al refresc de menta.

Mentre Tom despenjava el telèfon, la calor comprimida esclatà en sons i ens vam trobar escoltant els meravellosos acords de la *Marxa nupcial* de Mendelssohn, que procedien de la sala de ball que hi havia sota nostre.

—Us ho imagineu, casar-se, amb aquesta calor? —exclamà Jordan, lúgubrement.

—I tanmateix, jo em vaig casar a mitjan juny —recordà Daisy—. A Louisville, a ple juny! Hi va haver una persona que es desmaià, Tom?

—Biloxi —contestà Tom, secament.

—Un home que es deia Biloxi. «Blocks» Biloxi, i era fabricant de caps, de debò. Ah, i era de Biloxi, de Tennessee.

—El van portar a casa meva —afegí Jordan pel seu compte—, perquè vivíem a dues portes de l’església. I s’hi passà tres setmanes, fins que el papà el va treure. L’endemà del dia que se’n va anar, el papà es va morir. —Després d’una pausa, afegí—: Però una cosa no va tenir res a veure amb l’altra.

—Jo coneixia un tal Bill Biloxi, de Memphis —vaig dir jo.

—Era cosí d’ell. Quan se’n va anar de casa, jo ja coneixia tota la història de la seva família. Em regalà el *putter* d’alumini que encara faig servir ara.

La música havia cessat en començar la cerimònia, i ara se sentien grans aplaudiments per la finestra, seguits de crits intermitents de «Visca! Visca!». Finalment, començà una música de jazz, en iniciar-se el ball.

—Ens fem vells —digué Daisy—. Si fóssim joves, ens aixecaríem i ballaríem.

—Recorda Biloxi —li advertí Jordan—. On l’havies conegut, Tom?

—Biloxi? —Tom féu un esforç per concentrar-se—. Jo no el coneixia pas. Era amic de Daisy.

—Que no —negà aquesta—. El dia del casament el vaig veure per primera vegada. Va venir en un dels autocars.

—Bé, doncs ell em va dir que et coneixia. Va dir que s’havia criat a Louisville. Asa Bird el portà, en el darrer minut, i demanà si hi havia lloc per a ell.

Jordan va somriure.

—Probablement era un tipus que volia que el portessin a casa de franc. A mi em va dir que era president de la vostra classe, a Yale.

Tom i jo ens vam mirar, bocabadats.

—*Biloxi?*

—Per començar, no en teníem, de president...

El peu de Gatsby repicà breument a terra, inquiet, i Tom el mirà tot d’una.

—A propòsit, Mr. Gatsby; tinc entès que va estudiar a Oxford.

—Sí i no.

—Sí, sí, tinc entès que va anar a Oxford.

—Sí, vaig anar-hi, és veritat.

Una pausa. Llavors la veu de Tom sorgí, incrèdula i insultant:

—Segurament devia anar-hi la mateixa època que Biloxi va ser a New Haven.

Una altra pausa. Un cambrer trucà i entrà amb la menta i el gel, però el silenci persistí a través del seu «gràcies» i de la suau remor de la porta en tancar-se. A la fi anava a aclarir-se aquell detall transcendental.

—Ja li he dit que vaig anar-hi —digué Gatsby.

—I jo l’he sentit, però m’agradaria saber quan.

—L’any 1919. Només vaig passar-hi cinc mesos. Per això no puc dir, pròpiament, que he fet els meus estudis a Oxford.

Tom mirà al seu voltant, per comprovar si compartíem la seva incredulitat. Però tots miràvem Gatsby.

—Va ser una oportunitat que van donar a alguns oficials, després de l’armistici —continuà Gatsby—. Podíem triar qualsevol universitat d’Anglaterra o de França.

Jo hauria volgut aixecar-me i donar-li un copet a l’esquena. En aquell moment sentia un d’aquells ressorgiments de fe absoluta en ell que ja havia experimentat anteriorment.

Daisy s’aixecà, somrient feblement, i s’atansà a la taula.

—Destapa el whisky, Tom —ordenà—, i et prepararé el refresc de menta. Així tu mateix no et trobaràs tan estúpid... Vigila la menta!

—Un moment —replicà Tom—. Vull fer una altra pregunta a Mr. Gatsby.

—Endavant —féu Gatsby, correctament.

—Quina mena d’embull pretén provocar a casa meva, si es pot saber?

Finalment s’havien tret la careta. Gatsby estava satisfet.

—Jay no provoca cap embull. —Daisy mirava desesperadament de l'un a l'altre—. Ets tu que ho emboliques tot. Fes-me el favor de dominar-te una mica.

—Dominar-me! —repetí Tom, en to mofeta—. Suposo que el darrer crit de la moda és quedar-se ben assegut i permetre que el senyor Ningú d'Enlloc faci l'amor a la teva dona. Bé, si es tracta d'això, no comteu amb mi... Actualment la gent comença a mofar-se de la vida de família i de les institucions familiars, i demà ho llançaran tot per la borda i començaran els casaments entre blancs i negres.

Arrossegat per la seva ardorositat, Tom s'imaginava ell mateix lluitant tot sol a la darrera barricada de la civilització.

—Aquí tots som blancs —murmurà Jordan.

—Ja sé que no sóc gaire popular. Jo no celebren grans festes. Suposo que ha hagut de convertir casa seva en una cort de porcs per poder tenir alguns amics... en el món modern.

Irritat com jo estava —com tots, d'altra banda—, em moria de ganes d'esclatar a riure cada vegada que Tom obria els llavis. La seva transició de llibertí a moralista havia estat tan completa!

—Li haig de dir una cosa, company... —començà Gatsby.

Però Daisy li endevinà la intenció.

—Oh, no, per favor! —el va interrompre, desesperada—. Per favor, anem a casa, tots! Per què no ens n'anem a casa?

—És una bona idea. —Em vaig aixecar—. Anem, Tom. Ningú no vol beure res.

—Vull saber què m'ha de dir Mr. Gatsby.

—La seva dona no l'estima —digué Gatsby—. No l'estima —digué Gatsby—. No l'ha estimat mai. M'estima a mi.

—Vostè és boig! —exclamà Tom, automàticament.

Gatsby es posà dret d'un salt, ple d'exaltació.

—No l'ha estimat mai, ho sent? —cridà—. Només es casà amb vostè perquè jo era pobre i es cansà d'esperar-me. Va ser un terrible error, però en el fons del seu cor mai no estimà ningú sinó a mi!

En arribar en aquest punt, Jordan i jo vam intentar retirar-nos, però Tom i Gatsby van insistir, amb igual fermesa, a fer-nos quedar, com si cap dels dos no tingués res a amagar i fos un privilegi per a nosaltres compartir les seves emocions.

—Seu, Daisy. —La veu de Tom temptejà, en va, cercant un to paternal—. Què ha passat? Vull saber-ho tot.

—Ja li ho he dit, el que ha passat —digué Gatsby—. Fa cinc anys que està passant. I vostè no en sabia res!

Tom es girà cap a Daisy, bruscament.

—Fa cinc anys que et veus amb aquest individu?

—No, no ens vèiem —digué Gatsby—. No ens vèiem, però tots dos ens estimàvem, durant tot aquest temps, company, i vostè no en sabia res. De vegades em

feia riure —però als seus ulls no hi havia ni ombra de rialles— quan pensava que no en sabia res!

—Ah, això és tot...

Tom posà les dues mans juntes, tocant-se les puntes dels dits, com un reverend, i es recolzà al respatllet de la cadira.

—És boig! —esclatà tot d'una—. No puc dir res del que passà fa cinc anys, perquè llavors jo no coneixia Daisy, encara; i que em pengin si veig com pot haver-se acostat a un quilòmetre de Daisy si no és que li portava la compra de l'adroguer per la porta de servei. Però tota la resta és mentida, mentida podrida! Daisy m'estimava, quan es casà amb mi, i encara m'estima.

—No —digué Gatsby, bellugant el cap.

—Sí, m'estima. El mal és que de vegades se li fiquen al cap idees ximples i no sap el que es fa. —Bellugà el cap assenyadament—. I més encara: jo també estimo Daisy. De tant en tant li faig el salt, com un ximplet que sóc, però sempre torno a ella, i en el fons del meu cor no deixo mai d'estimar-la.

—Ets repugnant —digué Daisy. Es girà cap a mi, i la seva veu, baixant tota una escala, omplí la sala d'un to de mofa despectiva que feia estremir—. Saps per què ens en vam anar a Chicago? Em sorprèn que no t'hagi explicat la petita història de quan em va fer... el salt, allà.

Gatsby s'atansà a Daisy i es plantà al seu costat.

—Daisy, tot això ja ha passat —digué, apassionadament—. Ja no importa. Digues-li la veritat, només: que no l'has estimat mai, i tot quedarà esborrat per sempre.

Daisy el mirà, cegament.

—Però... com podria estimar-lo?

—No l'has estimat mai.

Daisy vacil·là. Mirà Jordan i a mi amb una mena de crida muda, com si finalment compregués què estava fent, i com si mai, ni un sol moment, no s'hagués proposat de fer res en absolut. Però llavors ja estava fet. Era massa tard.

—No l'he estimat mai —digué, amb evident repugnància.

—Ni a Kapiolani? —preguntà Tom, tot d'una.

—No.

De la sala de ball de sota, càlides onades d'aire ens portaven acords ofegats i asfixiants.

—¿Ni aquell dia que et vaig baixar a coll del Punch Bowl perquè no et mullessis les sabates, Daisy...?

En la veu de Tom hi havia una tendresa ronca.

—Oh, no, per favor!

La veu de Daisy era freda, però la rancúnia ja n'era absent. Mirà Gatsby:

—Jay, foc, si us plau —digué.

Però en intentar encendre el cigarret, la mà li tremolava. Tot d'una, Daisy llançà el cigarret i l'encenedor encès a la catifa.

—Oh, demanes massa! —crijà a Gatsby—. T'estimo, ara. No en tens prou? Jo no puc esborrar el passat! —Començà a sanglotar desesperadament—. A ell el vaig estimar altre temps... però també t'estimava a tu.

Gatsby obrí i tancà els ulls.

—M'estimaves, *també*? —repetí.

—També això és mentida —digué Tom, enfurit—. Daisy ni sabia que existia. Hi ha... hi ha coses entre Daisy i jo que vostè no sabrà mai, coses que ni ella ni jo no podrem oblidar mai.

Semblà que aquelles paraules mossegaven físicament Gatsby en la carn viva.

—Vull parlar a soles amb Daisy —insistí—. Ara està excitada...

—Ni a soles no puc dir-te que no he estimat mai Tom —confessà Daisy, amb una veueta lamentable—. No seria veritat.

—És clar que no —l'ajudà Tom.

Daisy s'adreçà al seu marit.

—Com si això t'importés gens, a tu —digué.

—És clar que m'importa. D'ara endavant tindrè més cura de tu.

—No ho ha entès —digué Gatsby, amb un matís de pànic a la veu—. Ja no en tindrà cura mai més, de Daisy.

—No? —Tom esbatanà els ulls i esclatà en una riallada. Ara es podia permetre el luxe de dominar-se—. I això?

—Daisy l'abandona.

—Ximpleries.

—És veritat, Tom —digué Daisy, fent un visible esforç.

—No m'abandonarà! —Tot d'una, les paraules de Tom van pesar amb força sobre Gatsby—. No m'abandonarà pas per un vulgar estafador que hauria de robar l'anell per posar-l'hi al dit!

—No ho resistiré més, això! —crijà Daisy—. Oh, per favor, anem-nos-en!

—Qui és vostè, al capdavant? —esclatà Tom—. És un de la colla de Meyer Wolfshiem, que jo sàpiga. He investigat una mica els seus afers. I demà penso continuar investigant.

—Per mi faci el que vulgui, company —digué Gatsby, serenament.

—He descobert en què consistien els seus *drugstores*. —Es girà cap a nosaltres, parlant ràpidament—. Ell i aquest Wolfshiem van comprar una sèrie de *drugstores* de segona categoria aquí i a Chicago i hi venien alcohol de fusta per sota el taulell. Vet aquí un dels seus petits trucs. La primera vegada que el vaig veure vaig dir que era un contrabandista d'alcohol. I no em vaig errar de gaire.

—Bé, i què? —digué Gatsby, cortesament—. Observi que el seu amic Walter Chase no va tenir inconvenient a participar en l'empresa.

—I el va deixar a l'estacada, oi? El va deixar que anés a la presó, més d'un mes, a Nova Jersey. Valga'm Déu! Hauria de sentir Walter, com parla de vostè!

—Quan ens va venir a trobar estava totalment arruïnat. Ben content que va estar de poder fer algun diner, company.

—No em digui «company»! —crià Tom. Gastby no va dir res—. Walter hauria pogut denunciar-lo també per violació de la llei contra el joc, però Wolfshiem li ha fet por, i ha callat.

Aquella expressió insòlita, i no obstant això identificable, havia tornat a aparèixer en el rostre de Gatsby.

—Aquest afer dels *drugstores* no va ser res, però —continuà Tom, lentament—. Ara teniu entre mans un altre afer, del qual Walter no gosa ni parlar-me.

Vaig llançar una ullada a Daisy, la qual mirava aterrida Gatsby i el seu marit, alternativament; quant a Jordan, havia començat a aguantar en equilibri a la punta de la barbata un objecte invisible però absorbent. Després vaig tornar a mirar Gatsby, i la seva expressió em sobresaltà. Feia ben bé la cara —i dic això amb tot el menyspreu possible pels calumniadors del seu jardí— «d'haver matat un home». Un moment, la disposició de les seves faccions no hauria pogut ésser descrita sinó d'aquesta fantàstica manera.

L'expressió s'esvaní de seguida i Gatsby començà a parlar excitadament a Daisy, negant-ho tot, defensant el seu nom contra acusacions que no havien estat formulades. Però, com més parlava, Daisy més es recloïa en ella mateixa, de manera que Gatsby acabà per renunciar. Només el vell somni continuà debatent-se, mentre la tarda moria, intentant tocar allò que ja no era tangible, forcejant tristament, desesperadament, envers aquella veu perduda a l'altre extrem de la sala.

La veu tornà a demanar per anar-se'n.

—*Per favor*, Tom! No puc suportar-ho més!

Els ulls esverats de Daisy revelaven que fos quin fos el coratge i les intencions que hagués tingut, ja l'havien abandonat.

—Comenceu a passar vosaltres dos, Daisy, cap a casa —digué Tom—. Amb el cotxe de Mr. Gatsby.

Daisy mirà Tom, alarmada ara, però aquest insistí, amb magnànim menyspreu.

—Aneu. No et molestarà. Em penso que ja ha comprès que el seu presumtuós flirteig està ben llest.

Se'n van anar, sense dir paraula, volatilitzats, esdevinguts accidentals, isolats, com fantasmes, aïllats fins i tot de la nostra compassió.

Al cap d'un moment Tom s'aixecà i començà a embolicar l'ampolla de whisky, encara per obrir.

—En voleu? Jordan? Nick?

Jo no vaig contestar.

—Nick? —tornà a preguntar.

—Què?

—En vols?

—No... Acabo de recordar que avui faig anys.

Trenta anys. Davant meu s'obria la ruta misteriosa, amenaçadora, d'una nova dècada.

Eren les set quan vam pujar al cotxe de Tom, amb ell, i vam emprendre la marxa cap a Long Island. Tom enraonava sense parar, exultant, rient, però la seva veu era tan remota de Jordan i de mi mateix com les veus desconegudes a la vorera o el tumult del pas elevat damunt els nostres caps. La simpatia, la compassió humana, tenen els seus límits, i Jordan i jo ens alegràvem de deixar que la seva tràgica discussió s'esvanís amb els llums de la ciutat darrere nostre. Trenta anys —la promesa d'una dècada de solitud, una llista cada vegada més reduïda d'amics solters, una capacitat d'entusiasme cada vegada més reduïda, i una cabellera més reduïda també. Però jo tenia al meu costat Jordan, i Jordan, a diferència de Daisy, era massa assenyada per arrossegat somnis, ben oblidats, d'una època a una altra. Quan passàvem pel pont fosc, el seu rostre cansat es deixà caure, mandrosament, damunt la meva espatlla i l'empenta formidable dels meus trenta anys es va esvanir a la pressió tranquil·litzadora de la seva mà.

I així corriem cap a la mort, en el capvespre que ja refrescava.

Michaelis, el minyó grec que treballava al cafè instal·lat al costat dels munts de cendra, fou el principal testimoni dels fets. Aquell dia de calor asfixiant havia dormit fins més tard de les cinc; llavors s'arribà al garatge i trobà George Wilson malalt al seu despatx, realment malalt, pàl·lid com els seus cabells i tremolant tot ell. Michaelis li aconsellà que es fiqués al llit, però Wilson s'hi negà, al·legant que si ho feia perdria clients.

Mentre el seu veí intentava convèncer-lo esclatà a dalt un terrible escàndol.

—He tancat la meua dona al pis —explicà Wilson, serenament—. La tindrè tancada amb clau fins demà passat; llavors ens en anirem d'aquí.

Michaelis estava astorat; feia quatre anys que eren veïns, i Wilson mai no havia semblat capaç, ni de lluny, d'una decisió com aquella. Generalment es comportava com un home acabat, sense esma: quan no treballava, s'asseia en una cadira, a la porta, i mirava la gent i els cotxes que passaven per la carretera. Quan algú li adreçava la paraula, invariablement reia d'una manera amable i insípida. Era ben bé el marit de la seva dona, sense personalitat pròpia.

Per això Michaelis intentà esbrinar què havia passat, però Wilson es negà a dir-ne ni mitja paraula; al contrari, començà a llançar curioses mirades de sospita al seu visitant i a preguntar-li què havia fet en determinades hores de certs dies. Justament quan Michaelis començava a posar-se nerviós, va veure que passaven uns obrers en direcció al cafè, i aprofità l'oportunitat per anar-se'n amb el propòsit de tornar més tard. Però no ho va fer. Suposava que se n'havia oblidat, ve-t'ho aquí. Quan tornà a sortir, poc després de les set, recordà la conversa sostinguda amb Wilson perquè sentí la veu de Mrs. Wilson, irada, violenta, a la planta baixa del garatge.

—Pega'm! —sentí que cridava—. Tira'm a terra i pega'm, gallina, porc, covard!

Un moment després, Mrs. Wilson sortí corrent, en la penombra del capvespre, agitant les mans i cridant; i abans que Michaelis pogués moure's de la porta ja havia passat tot.

El «cotxe de la mort», com l'anomenaven els diaris, no es deturà; sorgí de la fosca cada vegada més densa, va fer una tràgica giragonsa, un instant, i després va desaparèixer pel primer revolt. Mavromichaelis no estava segur ni del color del vehicle; va dir al primer policia que era verd clar. L'altre cotxe, el que anava cap a Nova York, es detingué un centenar de metres més enllà, i el seu conductor va córrer fins on era Myrtle Wilson, morta ja, arrupida a la carretera, barrejant amb la pols la seva sang obscura.

Michaelis i aquell home foren els primers d'arribar al seu costat, però quan li van esquinçar la brusa, humida encara de suor, van veure que el pit esquerre li penjava, com una solapa, i que no calia escoltar si el cor li bategava encara. Myrtle tenia la boca ben oberta i una mica esquinçada en els angles, com si s'hagués escanyat en amollar la tremenda vitalitat que havia emmagatzemat durant tant de temps.

Ja d'un tros lluny vam veure els tres o quatre automòbils i la gent aplegada.

—Una topada! —digué Tom—. Va bé. Wilson tindrà una mica de feina, a l'últim.

Reduí la marxa, però sense intenció de parar, encara, fins que, en atansar-nos-hi més, els rostres greus de la gent aturada a la porta del garatge el van induir automàticament a frenar.

—Donarem una ullada a això —digué, dubtós—. Una ullada i prou.

Llavors vaig sentir una mena de clam, una mena de gemec que brollava, incessant, del garatge, un so que, quan vam baixar del cotxe i ens vam atansar a la porta, es va resoldre en els mots: «Oh, Déu meu!», repetits una i altra vegada en un gemec dolorós.

—Es veu que ha passat alguna cosa —digué Tom, tot excitat.

Posant-se de puntetes, mirà per damunt d'un cercle de caps, a l'interior del garatge, il·luminat només per una bombeta groga penjada al sostre, dins una cistella metàl·lica. Llavors s'escapà una mena de gemec ronc dels seus llavis, i amb un moviment violent d'ambdós braços s'obrí pas entre els badocs.

El cercle es tornà a cloure amb un lleuger murmuri de protesta, i no em deixà veure res. Després va arribar més gent i, sobtadament, Jordan i jo fórem empesos cap a l'interior del garatge.

El cadàver de Myrtle, embolicat en una flassada, i encara amb una altra flassada, com si tingués fred en aquella nit càlida, jeia damunt un banc de treball, arrambat a la paret, i Tom, d'esquena a nosaltres, romania immòbil, inclinat damunt el cadàver. Al costat d'ell hi havia un policia motoritzat que anotava els noms en un carnet, suant desesperadament, però amb una gran correcció. De primer no em fou possible de

descobrir d'on sortien aquells mots dolorosos que ressonaven en les parets nues del garatge; després vaig veure Wilson dret al graó d'entrada del seu despatx, balancejant-se cap endavant i cap endarrere i aferrant-se als brancals de la porta amb ambdues mans. Un home li parlava en veu baixa, de tant en tant, intentava posar-li una mà a l'espatlla, però Wilson no sentia ni veia res. Els seus ulls baixaven lentament de la bombeta fins al taulell arrambat a la paret, i després saltaven altra vegada cap al llum, i durant tota l'estona no parava de clamar, amb veu terriblement aguda:

—Oh, Déu meu! Oh, Déu meu! Oh, Déu meu! Oh, Déu meu!

Llavors Tom aixecà el cap, amb un moviment bruscat, després de mirar al seu voltant, amb els ulls velats, adreçà un murmur incoherent al policia.

—M-a-v —deia el policia— o...

—No, erra —corregí l'home—. M-a-v-r-o...

—Escolteu —murmurà Tom, irritat.

—g...

—g...

El policia aixecà els ulls i mirà Tom quan la pesada mà d'aquest es posà en la seva espatlla.

—Què voleu, mestre?

—Què ha passat? Això és el que vull saber.

—Un auto l'ha aixafada. Ha mort instantàniament.

—Instantàniament —repetí Tom, amb els ulls esbatanats.

—Ha sortit corrent a la carretera. I el bèstia ni tan sols no s'ha aturat.

—Hi havia dos cotxes —digué Michaelis—, l'un que venia i l'altre que anava, compreneu?

—Que anava cap a on? —preguntà el policia, interessat.

—Un en cada direcció. Bé, ella... —aixecà la mà en direcció a les flassades, però es deturà a mig camí i la deixà caure— la dona ha sortit corrent, i el que venia de Nova York l'ha investida de ple, i anava a cinquanta o seixanta per hora.

—Com se'n diu, d'aquest lloc? —preguntà el policia.

—No té cap nom, això.

Un negre pà·lid, ben vestit, s'atansà.

—Era un cotxe groc —digué—. Un cotxe groc i molt gros. Nou.

—Ha presencià l'accident? —preguntà el policia.

—No, però el cotxe m'ha passat pel costat, a més de seixanta. A setanta o vuitanta, potser.

—Vinga, doni'm el seu nom. I ara, escolti. Vull el nom d'ell.

Part d'aquesta conversa devia haver arribat a les orelles de Wilson mentre es balancejava en la porta del seu despatx, perquè tot d'una sorgí un nou tema enmig dels seus clams:

—No cal que em digueu com era, el cotxe! Ja ho sé, com era! Ja ho sé!

Mirant Tom, vaig veure que els poderosos músculs de l'esquena se li tensaven sota l'americana. S'atansà ràpidament a Wilson, i, plantant-se davant seu, l'aferrà amb força pels braços.

—Serenitat! Serenitat! —li ordenà, amb certa aspresa.

Els ulls de Wilson es van fixar en Tom; es posà de puntetes, i immediatament després s'hauria desplomat de genolls si Tom no l'hagués sostingut.

—Escolti —digué Tom, sacsejant-lo una mica—, acabo d'arribar fa un minut de Nova York. Us portava el cotxe de què havíem parlat. Aquell cotxe groc que conduïa aquesta tarda no era meu, ho sent? No l'he vist en tota la tarda.

Només el negre i jo érem prou a prop per sentir el que deia, però el policia copsà quelcom de sospitós en el to, i ens mirà amb expressió truculenta.

—Què passa, aquí? —preguntà.

—Sóc amic d'ell. —Tom girà el cap però continuà aferrant Wilson amb força—. Diu que sap quin cotxe ha estat... Diu que era un cotxe groc.

Un vague impuls induí el policia a mirar Tom amb sospita.

—I de quin color és el vostre cotxe?

—Blau.

—Venim directament de Nova York —vaig dir jo.

Algú que amb el seu cotxe havia arribat darrere nostre ho confirmà, i el policia abandonà la pesquissa.

—I ara, a veure si em deixeu prendre nota d'aquest nom, altra vegada, correctament.

Engrapant Wilson com un ninot, Tom l'entrà al despatx, el va asseure en una cadira i sortí a la porta.

—Que entri algú amb ell i li faci companyia —ordenà, amb autoritat.

Mirà com els dos homes que eren més a prop del despatx es miraven, i hi entraven a contracor. Llavors Tom tancà la porta darrere d'ells i baixà el graó, evitant de mirar cap al banc de treball. En passar pel meu costat xiuxiuejà:

—Anem.

Amb gran seguretat ens obrí pas amb els seus braços forçuts, i vam sortir per entre la multitud, que creixia constantment, encreuant-nos amb un metge que arribava corrent, amb el seu maletí, i que havia estat enviat a cercar mitja hora abans.

Tom conduí lentament fins que fórem més enllà del revolt; llavors pitjà l'accelerador amb força i el cotxe es llançà a tota velocitat a través de la nit. Al cap d'una estona vaig sentir un mena de sanglot ronc, i vaig veure que les llàgrimes li lliscaven per les galtes.

—Maleït covard! —somiuejà—. Ni tan sols no s'ha aturat!

La casa dels Buchanan surà sobtadament cap a nosaltres a través dels arbres obscurs i murmuriosos. Tom parà al costat del porxo i mirà cap al pis, on dues finestres

apareixien il·luminades entre les plantes enfiladisses.

—Daisy és a casa —digué.

En baixar del cotxe em mirà i arrufà lleugerament les celles.

—Hauria d’haver-te portat a West Egg, Nick. Aquesta nit no podem fer res més.

S’havia produït un canvi en ell, i parlava greument, i amb decisió. Tot travessant la grava enllunada, cap al porxo, va resoldre la situació en poques paraules tallants.

—Telefonaré demanant un taxi perquè et porti a casa, i mentre l’esperem valdrà més que Jordan i tu entreu a la cuina i demaneu sopar... si voleu sopar, és clar. — Obrí la porta—. Entreu.

—No, gràcies. Però t’agrairé que em demanis un taxi. L’esperaré aquí fora.

Jordan em posà una mà al braç.

—No vols entrar, Nick?

—No, gràcies.

Em sentia una mica marejat, i m’estimava més d’estar sol. Però Jordan encara es quedà un moment.

—Només són dos quarts de deu —digué.

No hauria entrat per res del món; estava tip de tots ells, tot d’una, de Jordan i tot. Jordan m’ho devia llegir a la cara, perquè es girà brusquement i pujà corrent els graons del porxo, cap a la casa. Jo vaig seure uns minuts amb el cap entre les mans, fins que vaig sentir que algú despenjava el telèfon, a dins, i que el majordom demanava un taxi. Llavors vaig baixar lentament pel caminal, allunyant-me de la casa, amb la intenció d’esperar el cotxe a la reixa d’entrada.

No havia caminat ni vint metres quan vaig sentir el meu nom, i Gatsby sorgí d’entre els arbustos del costat del camí. Jo devia trobar-me en un estat d’esperit ben estrany, perquè en aquell moment no se m’acudí de pensar en altra cosa que en la lluminositat del seu vestit rosa a la llum de la lluna.

—Què hi fa, aquí? —vaig preguntar.

—No res, company, sóc aquí, simplement...

L’explicació em semblà insuficient. Pel que jo sabia, era molt possible que es disposés a assaltar la casa d’un moment a l’altre; no m’hauria sorprès de veure uns rostres sinistres, els rostres de «la gent de Wolfshiem», darrere seu, en l’ombra dels arbustos.

—Ha vist algun accident, per la carretera? —em preguntà, al cap d’un minut.

—Sí.

Gatsby vacil·là.

—Morta?

—Sí.

—Ja m’ho pensava; i li ho he dit, a Daisy. Valia més preparar-la. Ho ha aguantat molt bé.

Parlava com si la reacció de Daisy fos l’única cosa important.

—He anat a West Egg per una carretera secundària —continuà— i he deixat el cotxe al garatge. No crec que ens hagi vist ningú, però mai no se'n pot estar segur.

A aquelles altures Gatsby m'inspirava tant de fàstic que no em semblà necessari de dir-li que s'equivocava.

—Qui era, la dona? —preguntà.

—Es deia Wilson. El seu marit és l'amo del garatge. Com dimonis ha estat?

—Bé, jo he intentat desviar el volant...

Es va interrompre, i, tot d'una, vaig endevinar la veritat.

—Conduïa Daisy?

—Sí —digué Gatsby, al cap d'un moment—, però, naturalment, diré que conduïa jo. Sap?, quan hem sortit de Nova York Daisy estava molt nerviosa i ha pensat que conduint es relaxaria... i aquesta dona se'ns ha llançat sota les rodes en el mateix moment en què ens encreuàvem amb un altre cotxe que venia en direcció contrària. Tot ha passat en un minut, però a mi m'ha semblat que la dona volia parlar-nos; potser s'ha pensat que ens coneixia. Bé, de primer Daisy ha girat per esquivar la dona, cap a l'altre cotxe, però després ha perdut la serenitat i ha tornat a girar. En el mateix moment en què jo tocava el volant he sentit el cop; deu haver mort instantàniament.

—Ha quedat oberta de...

—No m'ho expliqui, company. —S'estremí—. En tot cas... Daisy ha continuat accelerant. Jo he intentat fer-la parar, però no podia. Llavors he frenat amb el fre de mà. Daisy se m'ha desplomat als genolls, i a partir d'aquell moment he conduït jo.

Es féu un silenci.

—Demà ja estarà bé —digué després—. Jo m'he esperat una mica per aquí, per veure si aquest home intenta molestar-la a propòsit d'això d'aquesta tarda. Daisy s'ha tancat amb clau a la seva cambra, i si el seu marit intenta qualsevol brutalitat, apagarà i encendrà el llum altra vegada.

—Tom no la tocarà —vaig dir—. No pensa en ella, en aquests moments.

—No me'n fio, company.

—I quanta estona pensa esperar?

—Tota la nit, si cal. Almenys fins que tothom sigui al llit.

Tot d'una se m'acudí un nou punt de vista. I si Tom descobria que havia conduït Daisy? A la millor hi veia una relació... Qui sap què podia pensar. Vaig mirar cap a la casa; a baix hi havia dues o tres finestres il·luminades; i a dalt, la de la cambra de Daisy.

—Esperi aquí —vaig dir—. Aniré a mirar si es veu cap senyal de tempesta.

Vaig recular pel caminal, vaig travessar la grava a poc a poc i vaig pujar els graons del porxo de puntetes. Les cortines del saló eren obertes, i vaig poder veure que era desert. Vaig travessar el porxo on havíem sopat aquella nit de juny, tres mesos endarrere, vaig arribar a un petit rectangle de llum que vaig sospitar que era la finestra de la cuina. La cortina era tirada, però vaig trobar-hi una esclatxa.

Daisy i Tom eren asseguts l'un davant l'altre a la taula de la cuina, amb una plàtera de pollastre fred entre ells i dues ampolles de cervesa, Tom parlava animadament a Daisy i, en la seva animació, havia posat una mà damunt la d'ella. De tant en tant ella aixecava els ulls per mirar-lo i feia que sí amb el cap.

No eren feliços, i cap dels dos no havia tastat el pollastre ni la cervesa; però tampoc no eren dissortats. Hi havia en l'escena un aire inconfusible d'intimitat natural, i qualsevol hauria dit que estaven conspirant de mutu acord.

Mentre m'allunyava del porxo, caminant de puntetes, vaig sentir que el taxi s'atansava a la casa. Gatsby m'esperava al caminal, al mateix punt on l'havia deixat.

—No hi ha res de nou? —preguntà, ansiosament.

—No, tot és en calma. —Vaig vacil·lar—. Valdrà més que vagi a casa a dormir una estona.

Gatsby va fer que no amb el cap.

—Vull esperar fins que Daisy sigui al llit. Bona nit, company.

Es ficà les mans a les butxaques de l'americana i tornà a consagrar-se a la vigilància de la casa, com si la meua presència violés el caràcter sagrat de la seva vetlla. Així doncs, em vaig allunyar d'allà, deixant-lo dret a la llum de la lluna... vigilant...

No vaig poder dormir en tota la nit; una sirena contra la boira es lamentava constantment en l'Estret, i jo em regirava al llit, debatent-me entre una realitat grotesca i uns somnis espantosos. Cap a la matinada vaig sentir un taxi que pujava pel camí de la casa de Gatsby, i immediatament vaig saltar del llit i vaig començar a vestir-me... Sentia que havia de dir-li alguna cosa que havia de prevenir-lo contra alguna cosa, i que si esperava al matí ja seria massa tard.

Vaig travessar la seva gespa i vaig veure que la porta principal encara era oberta, i que Gatsby estava estintolat contra una taula del vestíbul, rendit per la son i abatut.

—No ha passat res —em digué, amb aire las—. He esperat, i cap a les quatre Daisy s'ha atansat a la finestra, s'hi ha quedat un minut, i després ha apagat el llum.

La casa de Gatsby no m'havia semblat mai tan enorme com m'ho semblà aquella nit, mentre escorcollàvem els vastos salons en cerca de tabac. Enretiràvem cortines que eren com pavellons, i palpàvem metres i metres de paret fosca en cerca dels interruptors elèctrics; una vegada vaig ensopegar, amb un patac, amb les tecles d'un piano fantasma. Hi havia un gruix de pols inexplicable, arreu, i les cambres eren humides, com si fes molts dies que no les haguessin airejades. Vaig trobar la capsa del tabac damunt una taula que no m'era familiar, amb dos cigarrets rancis, secs, a dins. Obrint els finestrals del saló, vam seure en la fosca, fumant.

—Haurà d'anar-se'n lluny —vaig dir—. És gairebé segur que trobaran la pista del seu cotxe.

—Anar-me'n, company? *Ara?*

—Sí, a Atlantic City, per una setmana, o a Montreal.

No va voler escoltar-me. Li era impossible allunyar-se de Daisy abans de saber què pensava fer. Gatsby s'aferrava a una darrera esperança i jo no tenia coratge per arrabassar-la-hi.

Aquella nit m'explicà l'estranya història de la seva joventut amb Dan Cody. M'ho va explicar perquè «Jay Gatsby» s'havia fet bocins, com una copa de vidre, contra la dura malícia de Tom, i el llarg misteri extravagant era acabat. Sospito que en aquell moment m'hauria confessat qualsevol cosa, sense cap reserva, però Gatsby volia parlar de Daisy.

Daisy era la primera «noia distingida» que havia conegut. En diverses funcions que no em revelà, ja anteriorment havia estat en contacte amb persones d'aquella mena, però sempre amb una filferrada indiscernible entremig. Gatsby la trobà terriblement desitjable. Va anar a casa d'ella, primer amb altres oficials del campament Taylor, després sol. Es quedà astorat: mai no havia estat en una casa tan bonica. Però el que donava a aquella casa la seva intensitat enlluernadora era el fet que Daisy hi vivia; per a ella era una cosa tan natural com ho era la tenda del campament per a ell. Hi havia un profund misteri en tot plegat, una sospita de

dormitoris, a dalt, més bells i fresquívols que cap altre dormitori, d'alegres i radiants activitats que tenien lloc a través dels corredors de la casa, i d'aventures d'amor que no eren mústigues i desades ja en calaixos, amb espígol, sinó vives i alenants i plenes d'automòbils brillants d'última moda, i de balls, les flors dels quals amb prou feines havien tingut temps de pansir-se. També l'estimulava el fet que molts homes ja havien estimat Daisy; això n'augmentava la vàlua als seus ulls. Gatsby sentia la seva presència en tota la casa, envaint els aires d'ombres i ecos d'emocions que encara vibraven.

Però Gatsby sabia que es trobava a casa de Daisy en virtut d'un accident colossal. Per gloriós que pogués ser el seu esdevenidor com a Jay Gatsby, en aquells moments no era sinó un minyó sense ni un ral, sense passat, i en qualsevol moment la capa invisible del seu uniforme podia relliscar-li de les espatlles. Per això aprofità el temps tant com va poder. Va fer seu tot el que trobà al seu abast, amb avidesa, sense escrúpols; fins i tot va fer seva Daisy, una bella nit d'octubre, i la va fer seva justament perquè sabia que no tenia dret a tocar-li la mà.

Hauria hagut de menystenir-se ell mateix, perquè, certament, l'havia fet seva amb engany. No vull pas dir que especulés amb els seus milions fantasmes, però sí que deliberadament inspirà a Daisy una sensació de seguretat; li va fer creure que era una persona de la mateixa classe social que ella; que era perfectament capaç de tenir cura d'ella. En realitat, no posseïa res d'això: no tenia el coixí d'una família benestant, i es trobava a la mercè del caprici d'un govern impersonal que podia engegar-lo a qualsevol racó de món.

Però Gatsby no es menystingué per això, i, al capdavall, res no resultà tal com s'havia imaginat. Probablement ell s'havia proposat aprofitar-se tant com pogués, i després fer-se escàpol; però aviat descobrí que s'havia entestat en la recerca i la persecució d'un Graal. Sabia que Daisy era extraordinària, però no sabia fins a quin punt podia ser extraordinària una «noia bé». Daisy desaparegué dins la seva casa de rics, dins la seva vida rica, plena, deixant a Gatsby... no res. I ell se sentia casat amb ella, ve-t'ho aquí.

Quan es van tornar a veure, al cap de dos dies, Gatsby se sentí desalenat i, en certa manera, traït. El porxo de la casa de Daisy era brillant del luxe comprat de la claror dels estels; el vímet del sofà cruixia amb elegància mentre ella es girava cap a ell, i ell la besava als llavis curiosos i adorables. Daisy estava refredada, i això feia la seva veu més ronca i més encisadora que mai, i Gatsby fou aclaparadorament conscient de la joventut i el misteri que la riquesa enclou i preserva, de la frescor de molts vestits, i de Daisy, brillant com la plata, segura i orgullosa per damunt de la càlida lluita dels pobres.

«No sabia com explicar-vos la meva sorpresa quan vaig descobrir que l'estimava, company. Fins i tot, durant una temporada, vaig confiar que ella em rebutjaria, però

no va fer-ho, perquè també ella m'estimava. Daisy es pensava que jo sabia moltes coses, perquè les que jo sabia eren diferents de les que sabia ella... Bé, així estava jo, ben lluny encara de les meves ambicions, i cada vegada més enamorat, i, tot d'una, tant em va fer tot. Què en trauria, de fer grans coses, si podia ser més feliç explicant-li a ella tot el que pensava fer?».

La tarda de la vigília de la marxa de Gatsby al front, aquest la va tenir als braços llarga estona, en silenci. Era un dia fred de tardor; la llar de foc era encesa i ella tenia les galtes ardents. De tant en tant Daisy es movia i ell canviava una mica la posició del braç, i una vegada la besà als cabells negres i llustrosos. Aquella tarda els asserenà una estona, com per donar-los un record profund per a la llarga separació que havia de començar l'endemà. Mai no havien estat tan a prop l'un de l'altre en tot aquell mes que s'estimaven, ni s'havien comunicat més profundament l'un amb l'altre, com quan ella li refregava els llavis, en silenci, per l'espatlla, o quan ell li acariciava les puntes dels dits, molt suaument, com si estigués adormida.

A la guerra, Gatsby prosperà extraordinàriament. Abans d'anar al front ja era capità, i després dels combats d'Argonne ascendí a major i li fou confiat el comandament de les metralladores de la divisió. Després de l'armistici intentà frenèticament de tornar a la pàtria, però una complicació o un malentès el va enviar a Oxford. En aquella època, Gatsby estava preocupat; a les cartes de Daisy endevinava una nerviosa desesperació. Daisy no entenia per què no tornava. Daisy sentia la pressió del món exterior, i volia veure'l i sentir la seva presència al seu costat i que la convencés que, al capdavant, feia el que havia de fer.

Perquè Daisy era jove i el seu món artificial era ple d'orquídiess i d'un esnobisme agradable i alegre, i d'orquestrs que imposaven el ritme de l'any, resumint la tristesa i la suggestió de la vida en noves melodies. Tota la nit els saxofons comentaven desesperadament, planyívolament, els «Beale Street Blues», mentre cent parells de sabates d'or i plata trepitjaven la pols radiant. A l'hora grisa del te hi havia sempre salons on bategava incessantment aquella febre baixa i dolça, mentre nous rostres suraven ací i allà com pètals de rosa que els tristos corns feien volar per terra.

En recomençar la temporada, Daisy tornà a moure's dins aquell univers crepuscular; tot d'una tornà a acudir a mitja dotzena de cites diàries amb mitja dotzena d'homes, i a caure morta de son a la matinada, amb les perles i el vellut d'un vestit de nit amuntegats a terra, al costat del llit, amb unes orquídiess moribundes. I mentrestant, constantment, dintre seu alguna cosa li exigia una decisió, a crits. Daisy volia que la seva vida adquirís forma ara mateix, immediatament; i la decisió havia de ser provocada per alguna força —d'amor, de diners, de conveniència indiscutible— que fos a l'abast de la mà.

Aquella força adquirí forma concreta a mitjan primavera amb l'arribada de Tom Buchanan. La seva persona i la seva posició tenien un volum convincent, i Daisy se sentí afalagada. Indubtablement es produí en ella un cert debat i un cert alleujament. La seva lletra arribà a Gatsby quan aquest encara era a Oxford.

Ara llostrejava, a Long Island, i Gatsby i jo vam dedicar-nos a obrir la resta de les finestres de la planta baixa, omplint la casa de llum grisosa i daurada. L'ombra d'un arbre es projectà bruscament sobre la rosada i uns ocells fantasmals van començar a cantar entre les fulles blaves. Hi havia un moviment lent, plaent, en l'aire, una brisa a penes, que prometia un dia fresc, adorable.

—Jo no crec que Daisy arribés a estimar-lo mai.

Gatsby, que mirava per una finestra, cap a fora, es girà i em mirà desafiadorament.

—Recordi-ho, company: ahir a la tarda Daisy estava molt excitada. El seu marit li va explicar tot allò d'una manera que la va alarmar, pintant-me com si jo fos una mena de saltamarges. I per això Daisy acabà que amb prou feines sabia què es deia.

Gatsby es va asseure, ombrívol.

—Naturalment, potser sí que l'estimà, un minut, quan es van casar... i després encara m'estimà més a mi, comprèn?

Tot d'una, deixà anar una curiosa observació:

—En tot cas —va dir—, era una cosa purament personal.

Com s'havia d'interpretar, això, sinó sospitant que en la seva concepció de l'afer hi havia una intensitat que no podia ser mesurada?

Gatsby tornà de França quan Tom i Daisy encara eren de viatge de nuvis, i va fer una anada trista, però indefugible, a Louisville, amb els darrers diners que li quedaven de la paga de l'exèrcit. Hi passà una setmana, passejant pels carrers on les seves petjades havien ressonat juntes en les nits de novembre, i visitant els llocs apartats on havien anat en el cotxe blanc de Daisy. De la mateixa manera que la casa de Daisy li havia semblat sempre més misteriosa i alegre que les altres cases, la idea que tenia de la ciutat, encara que ella ja no hi vivia, era envaïda d'una bellesa malencònica.

Se n'anà de Louisville amb la impressió que si hagués cercat més intensament l'hauria trobada; que la deixava endarrere. Al vagó de tercera —no li quedava ni un ral—, hi feia calor. Sortí a la plataforma oberta i es va asseure en una cadira plegable, i l'estació lliscà, allunyant-se, i va veure passar els darreres de tot de cases desconegudes. Després el tren sortí a camp obert, on competí amb ell, una estona, un cotxe groc ocupat per persones que potser havien vist pel carrer, una vegada, la pàl·lida màgia del rostre d'ella.

La via feia un revolt i s'allunyava del sol, el qual, en baixar cap a l'horitzó, semblava que s'escampés com una benedicció damunt la ciutat fugissera on ella havia respirat. Gatsby allargà un braç desesperadament, com per copsar només que fos un pessic d'aire, per emportar-se una mica d'aquell lloc que ella li havia fet estimar. Però tot fugia massa de pressa, ara, per als seus ulls entelats, i Gatsby va comprendre que havia perdut per sempre aquella porció de la seva vida, potser la més fresca i la millor.

Eren les nou del matí quan vam acabar d'esmorzar i vam sortir al porxo. La nit havia provocat un canvi brusc en la temperatura, i hi havia en l'aire una aroma de tardor. El jardiner, el darrer dels antics servents de Gatsby, s'atansà al peu de l'escalinata.

—Avui buidaré la piscina, Mr. Gatsby. Les fulles començaran a caure molt aviat, i després s'embussaran les canonades.

—No ho faci, avui —contestà Gatsby. Es girà cap a mi, com per justificar-se—. No sap, company, que en tot l'estiu no m'he banyat a la piscina?

Jo vaig mirar el meu rellotge i em vaig aixecar.

—D'aquí a dotze minuts surt el meu tren.

No tenia gens de ganes d'anar a la ciutat. No em veia amb cor de fer res de bo, a la feina; però no era solament això. No volia deixar Gatsby. Abans de poder decidir-me a anar-me'n, vaig perdre aquell tren, i després un altre.

—Li telefonaré —vaig dir, finalment.

—Faci-ho, company.

—Li telefonaré cap a migdia.

Vam baixar lentament l'escalinata.

—Suposo que Daisy també em telefonarà.

Em mirà ansiosament, com esperant que jo li ho corroborés.

—Suposo que sí.

—Bé, adéu-siau.

Vam encaixar, i vaig començar a allunyar-me. Un moment abans d'arribar a la tanca, vaig recordar una cosa i em vaig girar.

—Són una colla de podrits —vaig cridar, a través de l'extensió de gespa—. Vostè sol val més que tots aquests brètols plegats.

Sempre m'he alegrat d'haver dit això. Fou l'única paraula amable que li vaig dir mai, perquè, tot l'altre, ho trobava malament, des del començament fins a la fi. De primer Gatsby féu un cop de cap cortès, però després esclatà en el seu rostre aquell somriure radiant i comprensiu, com si sempre haguéssim estat d'acord sobre aquell punt. El sumptuós parrac rosa del seu vestit feia una taca brillant de color sobre el fons blanc de l'escalinata, i jo vaig pensar en la primera nit en què vaig anar a la seva llar ancestral, tres mesos endarrere. La gespa i el caminal eren plens dels rostres dels qui espiaven la seva corrupció; i ell romania dret al capdamunt de l'escala, ocultant el seu somni incorruptible, tot fent-los adéu amb la mà.

Li vaig donar les gràcies per la seva hospitalitat. Sempre li estàvem donant les gràcies per allò mateix: jo i els altres.

—Adéu-siau —vaig cridar—, i gràcies per l'esmorzar, Gatsby.

A la ciutat, vaig intentar, durant una estona, anotar les cotitzacions d'una llarga llista de valors, però em vaig adormir a la meva cadira giratòria. Un moment abans de migdia el telèfon em despertà, i em vaig sobresaltar tant que el front se'm cobrí de suor. Era Jordan Baker; sovint em telefonava a aquella hora, perquè la incertesa dels seus propis moviments entre hotels i clubs i cases particulars feia difícil de trobar-la d'altra manera. Generalment la seva veu m'arribava a través dels fils com una cosa refrescant, com si un grapat d'herba d'un camp de golf entrés volant per la finestra de la meva oficina; però aquell matí em semblà aspra i dura.

—Me n'he anat de casa de Daisy —digué Jordan—. Sóc a Hempstead, i aquesta tarda aniré a Southampton.

Probablement un mínim de tacte li havia aconsellat d'abandonar la casa de Daisy, però el fet m'irrità, i el que va dir immediatament després em deixà rígid.

—No et vas mostrar gaire amable amb mi, anit.

—Quina importància podia tenir, això, en aquell moment?

Un breu silenci. Després:

—No obstant això, tinc ganes de veure't.

—Jo també et vull veure.

—I si no anés a Southampton i baixés a Nova York, aquesta tarda?

—No, em temo que aquesta tarda no podrà ser.

—Molt bé.

—Aquesta tarda és impossible. Diverses...

Parlàrem d'aquesta manera una estona, i després, bruscament, deixàrem de parlar. No sé qui dels dos penjà, amb un «clic» brusc, però sé que tant em va fer. Aquell dia no hauria pogut parlar amb ella, asseguts en una taula, prenent el te, encara que allò significués que no havia de tornar a parlar-hi mai més.

Pocs minuts més tard vaig telefonar a casa de Gatsby, però la línia era ocupada. Vaig intentar-ho tres vegades; finalment, una central exasperada em comunicà que la línia estava reservada per a una conferència des de Detroit. Agafant el meu horari, vaig marcar amb un petit cercle el tren de les quatre menys deu. Després em vaig recolzar en el respall de la meva cadira i vaig intentar reflexionar. Eren exactament les dotze del migdia.

Quan el tren passà per entre els munts de cendra, aquell matí, jo m'havia traslladat deliberadament a l'altra banda del vagó. Suposava que tot el dia hi hauria una munió de badocs, amb minyons que cercarien taques de sang en la pols, i algun individu xerraire que no pararia de repetir la història de com s'havia produït l'accident, fins que esdevindria cada vegada menys real, fins i tot per a ell, i ja no podria explicar-la més, i la tràgica proesa de Myrtle Wilson restaria oblidada. Ara voldria recular una

mica en el temps i explicar què passà al garatge quan nosaltres ens en vam anar la nit anterior.

Havien tingut dificultats per a localitzar la germana, Catherine. Aquella nit devia haver trencat la seva norma contra la beguda, perquè quan arribà estava embrutida per l'alcohol i era incapaç d'entendre que l'ambulància ja se n'havia anat cap a Flushing. Quan van aconseguir de convèncer-la, immediatament es desmaià, com si aquell detall fos el més intolerable de tot l'afer. Algú, per amabilitat o per curiositat, la portà amb el seu cotxe al costat del cadàver de la seva germana.

Fins molt després de la mitjanit la multitud —una multitud canviant— s'acumulà davant el garatge. George Wilson no parava de balancejar-se cap endavant i cap endarrere, assegut al sofà de l'interior. Una estona, la porta del despatx quedà oberta i tots els qui entraven al garatge miraven, irresistiblement, cap a dins. Finalment algú va dir que allò era una vergonya, i tancà la porta. Michaelis i altres homes li feien companyia; de primer quatre o cinc homes; després dos o tres. Més tard, Michaelis va haver de demanar al darrer foraster que esperés quinze minuts més mentre ell tornava al seu establiment i omplia una cafetera. Després es quedà ell sol amb Wilson fins a la matinada.

Cap a les tres de la matinada, el murmuri incoherent de Wilson sofrí un canvi; es tranquil·litzà una mica i començà a parlar del cotxe groc. Declarà que ell sabia perfectament com es podia esbrinar de qui era el cotxe groc, i després digué, tot d'una, que, feia un parell de mesos, la seva dona havia tornat de Nova York amb el nas inflat i la cara macada.

Però quan se sentí ell mateix dient això, s'estremí i començà a cridar: «Oh, Déu meu!», altra vegada, amb la seva veu planyívola. Michaelis intentà, maldestrament, de distreure'l.

—Quant de temps feia que éreu casats, George? Vinga, estigui quiet un moment, i contesti'm. Quant de temps feia que éreu casats?

—Dotze anys.

—No havíeu tingut criatures? Vinga, George, quiet, home. Li he preguntat una cosa. No havíeu tingut criatures?

Els escarbatons nocturns, de cor dur, no paraven de topar amb la bombeta fosca, i cada vegada que Michaelis sentia passar un cotxe a tota velocitat per la carretera li semblava que era el cotxe que no s'havia aturat unes hores abans. No li agradava entrar al garatge, perquè el banc del taller era tot tacat de sang en el punt on el cadàver havia reposat, i per això passejava amunt i avall, inquiet, per l'oficina — abans del matí ja se'n sabia de memòria tots els objectes—, i de tant en tant seia al costat de Wilson intentant fer-lo estar quiet una estona.

—No anàveu a alguna església de tant en tant, George? Encara que ara fes temps que no hi anàveu. Potser podria telefonar a l'església i vindria un sacerdot a veure'l i a parlar amb vostè, comprèn?

—No sóc de cap església, jo.

—Doncs hauria de ser d'alguna, George, per a ocasions com aquesta. Per força ha d'haver anat a alguna església, un dia o altre. No us vau casar a l'església? Escolti, George, escolti què li dic. Us vau casar en una església?

—Fa molt de temps, d'això.

L'esforç que va fer per contestar trencà el ritme del seu balanceig. Un moment, restà silenciós. Després, la mateixa expressió mig confusa, mig conscient, aparegué en els seus ulls pàl·lids.

—Miri en aquest calaix —digué, assenyalant la taula.

—Quin calaix?

—Aquest calaix... Aquest.

Michaelis obrí el calaix que tenia més a prop. No hi havia res, a banda d'una petita corretja per portar un gos lligat, molt cara, de pell i plata trenada. Semblava nova.

—Això? —preguntà, aixecant la corretja.

Wilson mirà i va fer que sí.

—La vaig trobar ahir a la tarda. Ella volia justificar-se, però jo vaig endevinar que hi havia alguna cosa amagada en tot això.

—Vol dir que la comprà la seva dona?

—La tenia embolicada en un paper de seda, damunt el seu escriptori.

Michaelis no hi veia res d'estrany, en allò, i donà a Wilson una dotzena de raons per les quals la seva dona podia haver comprat la corretja. Però segurament Wilson havia sentit algunes d'aquelles justificacions abans, de llavis de Myrtle, perquè començà altra vegada a dir «Oh, Déu meu!», en un murmuri, de manera que el seu consolador no acabà de donar-hi totes les explicacions possibles.

—I després ell la matà —digué Wilson.

I es quedà tot d'una amb la boca oberta.

—Qui?

—Jo sé com podré descobrir-ho.

—Ara està capficat, George —digué el seu amic—. Això ha estat un cop per a vostè, i no sap què diu. Val més que es tranquil·litzi i reposi fins al matí.

—Ell l'ha assassinada.

—Ha estat un accident, George.

Wilson va fer que no amb el cap. Entreclucà els ulls i els seus llavis es van eixamplar lleugerament amb el fantasma d'un «Hemmm!» de superioritat.

—Ho sé —digué, amb fermesa—. Jo sóc un d'aquests individus de bona fe que no pensen mal de ningú. Però quan sé una cosa la sé. Va ser l'home del cotxe. Ella sortí corrent per parlar-li, i ell no va voler parar.

Michaelis també ho havia vist, això, però no se li havia acudit d'atribuir-hi cap significació especial. Ell creia que Mrs. Wilson no volia sinó fugir del seu marit, sense cap propòsit de parar un cotxe determinat, sinó un qualsevol.

—I per què hauria fet una cosa així?

—Oh, és una mosca balba, ella... —digué Wilson, com si això contestés la pregunta—. Aaah...

Començà a gronxar-se altra vegada, mentre Michaelis, dret, es cargolava la corretja a la mà.

—No teniu pas algun amic al qual voleu que telefoni, George?

Era una feble esperança; estava gairebé segur que Wilson no tenia cap amic: si, d'aquell home, no n'hi havia prou ni per a la seva dona! Una mica més tard, Michaelis s'alegrà quan observà un canvi en la cambra, i que la finestra es tornava blava, i va comprendre que no trigaria a clarejar. Cap a les cinc ja era prou clar a fora per a poder apagar el llum.

Els ulls entelats de Wilson es van girar cap a les piles de cendra, on petits núvols grisos adoptaven formes fantàstiques i corrien d'ací d'allà a la lleugera brisa del matí.

—Jo li vaig parlar —murmurà després d'un llarg silenci—. Li vaig dir que a mi podia enganyar-me, però a Déu no. La vaig portar a la finestra —fent un esforç, s'aixecà i s'atansà a la finestra del darrere, per recolzar-s'hi, amb la cara contra el vidre—, i li vaig dir: «Déu sap tot el que has fet, tot el que feies. A mi pots enganyar-me, però a Déu no el pots enganyar!».

Dret darrere d'ell, Michaelis s'adonà, amb un sobresalt, que estava mirant els ulls del doctor T. J. Ecklerburg, que acabaven d'emergir, pàl·lids i enormes, d'entre la nit que es dissolia.

—Déu ho veu tot —repetí Wilson.

—Això és un anunci —el tranquil·litzà Michaelis.

Alguna cosa l'induí a apartar-se de la finestra i a mirar altra vegada dins la cambra. Però Wilson es quedà allà llarga estona, amb la cara contra el vidre de la finestra, fent anar el cap amunt i avall a la mitja claror de l'alba.

Cap a les sis del matí, Michaelis estava rendit. El soroll d'un cotxe que parava, a fora, el reanimà. Era un dels qui havien vetllat la nit abans, que havia promès que tornaria. Michaelis preparà l'esmorzar per a tots tres, i ell i el nouvingut se'l van menjar. Wilson ja estava més tranquil, i Michaelis se'n va anar a casa seva a dormir; quan es despertà, al cap de quatre hores, i tornà al garatge, Wilson ja no hi era.

Més tard fou possible de seguir-li la pista. Sempre a peu, Wilson havia anat a Port Roosevelt i després a Gad's Hill, on comprà un sandvitx que no menjà, i va prendre una tassa de cafè. Devia caminar molt a poc a poc, de cansat, perquè no arribà a Gad's Hill fins a migdia. Fins a aquell moment no va ser difícil esbrinar els seus passos; més d'un vailet parlà d'un home «que semblava boig», i diversos conductors d'automòbil havien trobat per la carretera un individu que els mirava d'una manera estranya. Després es perdia de vista durant tres hores. La policia, partint de la base d'allò que havia dit a Michaelis, que ell «sabia com esbrinar-ho», suposà que Wilson s'havia dedicat a anar de garatge en garatge, preguntant per un cotxe groc. Però resultà que cap garatgista no l'havia vist, de manera que era possible que Wilson tingués un altre procediment per esbrinar-ho. A dos quarts de tres, aproximadament,

Wilson era a West Egg, on preguntà a algú per la casa de Gatsby. De manera que a aquelles altures ja coneixia el nom de Gatsby.

A les dues, Gatsby es posà el vestit de bany i deixà dit al majordom que si algú telefonava li portessin l'avís a la piscina. Passà pel garatge a buscar un matalàs pneumàtic que havia divertit els seus convidats tot l'estiu, i el xofer l'ajudà a inflar-lo. Després donà instruccions perquè el cotxe groc no fos tret de la casa sota cap circumstància; i això era estrany, perquè calia fer arreglar el parafang de davant.

Gatsby es carregà el matalàs a l'espatlla i s'encaminà cap a la piscina. Un moment es deturà i se'l canvià de posició, i el xofer li preguntà si necessitava ajuda, però Gatsby va fer que no amb el cap i de seguida va desaparèixer entre els arbres groguejants.

No arribà cap missatge telefònic, però el majordom renuncià a la seva migdiada i l'esperà fins a les quatre, quan ja feia molta estona que no hi havia ningú a qui donar-lo, si el missatge arribava. Jo sospito que Gatsby mateix no creia que el missatge arribés; i potser ja tant li feia. Si això és cert, devia tenir la impressió que havia perdut el vell món càlid, que havia pagat molt car el fet de viure durant massa temps d'un sol somni. Devia haver aixecat els ulls a aquell cel insòlit, a través de les fulles espantoses, i es devia haver estremit en descobrir com era de grotesca una rosa, i de crua la llum del sol damunt l'herba tot just creada. Un nou món, material però no real, on tristos fantasmes, respirant somnis en lloc d'aire, anaven a la deriva, fortuïtament... com aquella figura cendrosa, fantàstica, que lliscava cap a ell a través dels arbres amorfos.

El xofer —un dels protegits de Wolfshiem— va sentir els trets; després només va saber dir que no n'havia fet gaire cas. Jo vaig córrer de l'estació directament a casa de Gatsby, amb el cotxe, i la manera ansiosa com vaig pujar corrents l'escalinata fou el primer senyal d'alarma. Però llavors ja ho van saber, n'estic ben segur. Sense dir-nos a penes una sola paraula, el xofer, el majordom, el jardiner i jo vam baixar corrent a la piscina.

A l'aigua hi havia un feble moviment a penes perceptible, provocat pel doll que hi entrava constantment i pel petit corrent que produïa el desguàs. Amb petites ondulacions que no arribaven a ser ni ombres d'onades, el matalàs amb la seva càrrega es movia irregularment per la superfície de la piscina. Una lleugera brisa que amb prou feines ondulava la superfície bastava per desviar el seu curs accidental amb la seva càrrega no menys accidental. El contacte d'un grapat de fulles que suraven el va fer giravoltar lentament, traçant, com a punta de compàs, un fi cercle vermell en l'aigua.

Fins que vam emprendre la marxa, amb Gatsby, cap a la casa, el jardiner no va veure el cadàver de Wilson, una mica enllà, damunt l'herba. L'holocaust havia estat complet.

Ara que han passat dos anys de tot allò, recordo la resta d'aquell dia, i aquella nit, i l'endemà, només com un anar i venir incessant de policies i fotògrafs i periodistes que entraven i sortien per la porta principal de la casa de Gatsby. A la reixa d'entrada havien posat una corda de part a part, i un policia privava l'entrada als tafaners; però els nens aviat van descobrir que podien entrar per la meva eixida i sempre n'hi havia un grupet, bocabadats davant la piscina. Algú, amb un to de gran seguretat, potser un detectiu, emprà l'expressió de «foll» en inclinar-se damunt el cadàver de Wilson, aquella tarda, i l'autoritat implícita en la seva veu donà la nota que havia de ressonar en les informacions dels diaris de l'endemà al matí.

La majoria d'aquestes informacions eren com un malson: grotesques, detallades, apassionades i falses. Quan les declaracions de Michaelis en el sumari van donar a conèixer les sospites de Wilson respecte de la seva dona, vaig témer que la història fos amanida i servida al públic en un to de sensacionalisme barat, però Catherine, que hauria pogut dir moltes coses, no va dir ni paraula. En conjunt, Catherine demostrà una força de caràcter inesperada; mirà el jutge amb ulls plens de decisió —sota les celles depilades— i jurà que la seva germana no havia vist Gatsby mai de la vida, que la seva germana era completament feliç amb el seu marit, i que la seva germana no havia tingut cap mena d'embolic amb ningú. Se n'arribà a convèncer ella mateixa, i plorà amb el mocador al nas, com si la simple sospita d'una cosa com aquella li fos insuportable. Així doncs, Wilson aparegué als ulls de tothom com un home «enfollit pel dolor» i el cas restà reduït a la seva forma més simple.

Però tot aquest aspecte de la qüestió semblava remot i accidental. Per la meva banda, jo em vaig trobar del cantó de Gatsby, i sol. A partir del moment en què vaig telefonar la notícia de la catàstrofe al poble de West Egg, totes les qüestions que es referien a Gatsby, teòriques o pràctiques, foren carregades damunt les meves espatlles. De primer em vaig sentir sorprès i confús; després, mentre ell feia allà, a casa seva, sense moure's, ni alenar, ni parlar, hores i hores, vaig anar-me sentint més i més responsable, ja que ningú més no s'hi mostrava interessat; interessat, vull dir, amb la mena d'interès personal al qual tothom té un cert dret quan arriba a la fi de la seva vida.

Mitja hora després de trobar el cadàver vaig telefonar a Daisy, instintivament, sense vacil·lar. Però Daisy i Tom se n'havien anat plegats, a primera hora d'aquella tarda, emportant-se equipatge i tot.

—No han deixat cap adreça?

—No.

—Han dit quan tornarien?

—No.

—Teniu idea d'on són? Com podria posar-m'hi en contacte?

—No ho sé pas. No us ho podria dir.

Jo volia trobar-li algú. Volia poder entrar a la sala i tranquil·litzar-lo: «Jo li trobaré algú, Gatsby. No es preocupi. Confii en mi, i li trobaré algú...».

El nom de Meyer Wolfshiem no figurava a la guia. El majordom em donà l'adreça de la seva oficina a Broadway, i vaig telefonar a informació, però quan vaig aconseguir el número del telèfon ja eren més de les cinc, i no contestà ningú.

—Vol tornar a trucar, si us plau?

—He trucat tres vegades.

—És molt important.

—Ho sento. Però em temo que no hi ha ningú.

Vaig tornar a la sala, i, un moment, vaig pensar que eren visites casuals tots aquells personatges oficials que tot d'una l'omplien. Però, encara que aquells homes enretiraven el llençol i miraven Gatsby amb ulls horroritzats, la seva petició continuava ressonant en el meu cervell:

«Escolti, company, ha de trobar-me algú. Faci tot el que pugui. No puc passar això tot sol».

Algú començà a fer-me preguntes, però jo el vaig interrompre, i, pujant al pis, vaig regirar tots els calaixos de la seva taula que vaig trobar oberts. Al capdavant, mai no m'havia dit clarament que els seus pares fossin morts. Però no vaig trobar res: només el retrat de Dan Cody, penyora de violències oblidades, que em mirava des de la paret.

L'endemà al matí vaig enviar el majordom a Nova York amb una carta per a Wolfshiem, demanant-li informació i pregant-li que vingués amb el primer tren. Aquesta petició em semblava supèrflua, en el moment d'escriure-la. Jo estava segur que en llegir els diaris es posaria en camí, de la mateixa manera que estava segur que arribaria un telegrama de Daisy abans de migdia; però ni el telegrama ni Mr. Wolfshiem no van arribar; només van arribar més policies i fotògrafs i periodistes. Quan el majordom em portà la resposta de Wolfshiem, vaig començar a experimentar un sentiment de desafiament, de desdenyosa solidaritat, entre Gatsby i jo, i contra tots plegats.

Estimat Mr. Carraway,

Això ha estat un dels sotrats més forts que he sofert en la meva vida, i amb prou feines puc creure que sigui cert. Un acte de follia com el que realitzà aquest home ens ha de fer reflexionar a tots. En aquest moment no puc venir perquè estic ocupat en un afer molt important i ara com ara no puc implicar-me en tot això. Si més endavant puc fer alguna cosa, feu-m'ho saber enviant-me una carta a través d'Edgar. Amb prou feines sé on sóc quan sento una cosa com aquesta, i estic completament abatut i fora de combat.

Vostre,

MEYER WOLFSHIEM

I a corre-cuita, aquesta postdata:

Comuniqueu-me l'hora i el lloc de l'enterrament, etc. No sé res de la seva família.

Quan el telèfon sonà, aquella tarda, i la centraleta va dir que trucaven des de Chicago, vaig pensar que, finalment, devia ser Daisy. Però era una veu d'home, molt feble i llunyana.

—Sóc Slagle...

—Digui.

El nom m'era desconegut.

—Mal afer, oi? Ha rebut el meu telegrama?

—No s'ha rebut cap telegrama.

—El jove Parker es troba en un mal pas —digué l'home, ràpidament—. L'han pescat en el moment en què lliurava els valors al taulell. Cinc minuts abans havien rebut una circular de Nova York donant-los la numeració. Què me'n diu? En aquestes ciutats provincianes no se sap mai què...

—Escolti! —vaig fer, desalenat—. Escolti, jo no sóc Mr. Gatsby. Mr. Gatsby és mort.

Es féu un llarg silenci a l'altre extrem del fil, seguit d'una exclamació... Després es tallà bruscament la comunicació.

Em penso que fou al tercer dia quan arribà un telegrama signat «Henry C. Gatz», procedent d'una ciutat de Minnesota. Només deia que el remitent sortia immediatament i que calia ajornar l'enterrament fins a la seva arribada.

Era el pare de Gatsby, un vell solemne, tot desolat i abatut, que es protegia de la calor d'aquell dia de setembre abrigant-se amb una mena d'abric llarg i de mala qualitat. Els ulls li llagrimaven constantment, de pura excitació, i quan li vaig arrencar de les mans el maletí i el paraigua començà a estirar-se l'escassa barba grisa d'una manera tan constant que em va costar qui-sap-lo de ferli treure l'abric. Vaig veure que era a punt d'esfondrar-se, de manera que el vaig fer passar a la sala de música i el vaig fer seure mentre enviava a cercar alguna cosa per menjar. Però no va voler res, i el got de llet que aguantava amb la mà tremolosa es vessà tot per terra.

—Ho vaig veure al diari de Chicago —digué—. El diari de Chicago ho explicava tot. I vaig posar-me en camí immediatament.

—Jo no sabia com avisar-lo.

Els seus ulls, sense veure res, recorrien incessantment tota la cambra.

—Era un boig —digué—. Per força havia de ser boig.

—Vol una mica de cafè? —vaig insistir.

—No vull res. Ja estic bé, Mr...

—Carraway.

—Ara ja em trobo bé. On l'ha posat, el meu Jimmy?

El vaig acompanyar al saló, on el seu fill era de cos present, i allà el vaig deixar. Uns nois havien pujat l'escala i miraven cap a dins el vestíbul; quan els vaig dir qui havia arribat, es van retirar, de mala gana.

Al cap d'una estona, Mr. Gatz obrí la porta i sortí, amb la boca mig closa, el rostre lleugerament encès, i una llàgrima a cada ull. Havia assolit una edat en què la mort ja no constitueix una sorpresa espadridora, i quan mirà al voltant seu, ara, per primera vegada, i va veure el luxe i l'esplendor del vestíbul i dels grans salons que es comunicaven entre ells, començà a barrejar-se al seu dolor un orgull respectuós. El vaig acompanyar a un dormitori de dalt; mentre es treia l'americana li vaig dir que les darreres disposicions havien estat ajornades esperant la seva arribada.

—Jo no sabia què voldria fer, Mr. Gatsby...

—Em dic Gatz.

—... Mr. Gatz. Vaig pensar que potser voldria emportar-se'l a l'Oest.

Mr. Gatz mogué el cap.

—A Jimmy sempre li havia agradat més l'Est. I aquí es creà la seva posició. Vostè era amic del meu fill, Mr...?

—Érem amics íntims.

—Tenia un gran esdevenidor davant seu. Encara era jove, però tenia una enorme capacitat mental.

Es tocà el front, intencionadament, i jo vaig assentir amb un cop de cap.

—Si hagués viscut, hauria arribat a ser un gran home. Un home com James J. Hill. Hauria contribuït a la prosperitat del país.

—És ben veritat —vaig dir, sentint-me tot incòmode.

El vell palpà el cobrellit brodat, i intentà retirar-lo del llit, però s'hi va ajeure, tot encarrat, i s'adormí immediatament.

Aquella nit telefonà una persona que, evidentment, estava espantada, i que va voler saber amb qui parlava abans de donar el seu nom.

—Sóc Mr. Carraway —vaig dir.

—Ah! —féu, en to d'alleujament—. Jo sóc Klipspringer.

Jo també em vaig sentir alleujat, perquè vaig preveure que Gatsby tindria un altre amic que l'acompanyaria fins al peu de la tomba. No volia anunciar l'enterrament en els diaris, per no atreure una multitud de tafaners, de manera que pensava limitar-me a telefonar personalment a unes quantes persones. I eren difícils de trobar.

—L'enterrament serà demà —vaig dir—. A les tres de la tarda, sortint d'aquí mateix, de la casa. Faci'm el favor de comunicar-ho a les persones a les quals pugui interessar de saber-ho.

—Ho faré, ho faré —s'afanyà a assegurar-me—. Encara que no es probable que vegi ningú...

El to de la seva veu em semblà sospitós.

—Però vostè vindrà, és clar.

—Home, ho intentaré, naturalment. Però jo trucava per...

—Un moment —el vaig interrompre—. Vindrà o no vindrà?

—Bé, el fet és... La veritat és que sóc a casa d'uns amics, aquí, a Greenwich, i que voldrien que demà passés el dia amb ells. De fet celebren una festeta, sap?

Naturalment, però, jo faré tot el possible per venir.

Vaig deixar anar una exclamació de dubte, no gens dissimulada, i ell devia sentir-me, perquè continuà, tot nerviós:

—Però jo telefonava perquè em vaig deixar aquí unes sabates, i pensava que potser algú me les podria fer enviar pel majordom. Són sabates de tenis, sap?, i les necessito molt. La meva adreça és aquesta: a casa de B. F...

No vaig sentir la resta del nom, perquè vaig penjar el telèfon.

Més tard, vaig avergonyir-me per Gatsby; un sol individu de categoria social elevada al qual vaig telefonar em va deixar entendre que Gatsby havia rebut el que es mereixia. Tanmateix, fou culpa meva, perquè era un dels qui es mofaven més amargament de Gatsby, encoratjat per l'alcohol de Gatsby, i no hauria hagut de telefonar-li.

El matí del funeral vaig anar a Nova York, disposat a veure Mr. Wolfshiem; d'altra manera no podia posar-m'hi en contacte, semblava. A la porta que, seguint el consell del noi de l'ascensor, vaig empènyer, hi havia un rètol que deia «The Swastika Holding Company», i de primer em semblà que a dins no hi havia ningú. Però quan ja havia cridat diverses vegades «Bon dia!» inútilment, esclatà una discussió darrere un envà, i a la fi una jueva preciosa aparegué en una porta interior i m'escurtà amb els seus ulls negres i hostils.

—No hi ha ningú —digué—. Mr. Wolfshiem se n'ha anat a Chicago.

La primera part d'aquesta declaració era palesament falsa, perquè algú havia començat a xiular *El Rosari*, desafinadament, a dins.

—Li prego que li digui que Mr. Carraway desitja veure'l.

—No puc pas fer-lo tornar de Chicago, oi?

En aquell moment una veu, inconfusiblement la de Wolfshiem, cridà: «Stella!», des de l'altra banda de la porta.

—Deixi el seu nom, si vol —s'afanyà a dir la noia—. L'hi donaré quan tornarà.

—Sé perfectament que és aquí.

La noia avançà un pas cap a mi, i començà a passar-se les mans, indignada, amunt i avall dels malucs.

—Vosaltres, jovenets, us penseu que podeu entrar aquí sempre que us doni la gana, oi? —féu, irritada—. Ja en comencem a estar tips i cuits, de vosaltres. Quan jo dic que és a Chicago, és a Chicago.

Vaig esmentar el nom de Gatsby.

—Oh...! —Em tornà a mirar de cap a peus—. Vol esperar un...? Com es diu, vostè?

La noia va desaparèixer. Un moment després Meyer Wolfshiem sortia solemnement, allargant-me ambdues mans. M'arrossegà a l'interior del seu despatx, tot observant, amb veu malencònica, que eren uns moments ben tristos per a tots, i m'oferí un cigar.

—Recordo la primera vegada que el vaig veure —digué—. Llavors ell era un jove oficial que acabava de sortir de l'exèrcit, cobert de medalles guanyades en combat. Estava tan malament de diners, que no podia treure's l'uniforme perquè no podia comprar-se altra roba. La primera vegada que el vaig veure va ser quan entrà al billar de Winebrenner, al carrer 43, i demanà feina. Feia dos dies que no menjava res. «Vingui a dinar amb mi», vaig dir jo. En mitja hora devorà més de quatre dòlars de menjar.

—I vostè el va iniciar en els negocis? —vaig preguntar.

—Iniciar-lo? Jo el vaig fer!

—Ah.

—El vaig treure del no-res, de la cuneta, com qui diu. De seguida vaig veure que era un jove d'aspecte distingit, un senyor. I quan em va dir que havia estat a Oxford, vaig comprendre que em seria útil. El vaig fer inscriure a la Legió Americana, i s'hi situà d'allò més bé. Immediatament va poder fer una feina per a un client meu d'Albany. En tot estàvem sempre d'acord, sempre anàvem junts.

I ajuntà les puntes de dos dits boteruts.

Jo vaig preguntar-me si la seva «societat» havia intervingut en el trucatge del Campionat Mundial del 1919.

—Ara és mort —vaig dir, al cap d'un moment—. Vostè era el seu millor amic, i estic segur que voldrà venir al seu enterrament, aquesta tarda.

—M'agradaria molt poder anar-hi.

—Vagi-hi, doncs.

Els pèls que li creixien als forats del nas li van tremolar lleugerament, mentre feia que no amb el cap, els ulls se li van omplir de llàgrimes.

—No puc; no puc complicar-me en aquest afer —digué.

—No es tracta de complicar-se en cap afer. Ja ha passat tot.

—Quan maten un home, m'estimo més no ficar-m'hi. Em mantinc allunyat de l'afer. Quan era jove era diferent; si un amic meu moria, com fos, jo era al seu costat fins al darrer moment. Potser em trobareu sentimental, però era així, jo: fins al darrer moment.

Vaig comprendre que, per alguna raó que només ell sabia, estava decidit a no anar a l'enterrament, i em vaig aixecar.

—També és universitari, vostè? —em preguntà, tot d'una.

Un moment, vaig pensar que anava a oferir-me alguna *gonnegsió*, però es limità a encaixar amb mi.

—Cal aprendre a demostrar la nostra amistat per un home quan és viu i no quan ja és mort —suggerí—. Un cop mort, la meva norma és deixar-ho córrer tot.

Quan vaig sortir del seu despatx s'havia posat núvol, i vaig tornar a West Egg sota un plugim seguit. Després de canviar-me la roba vaig anar a la casa de Gatsby i vaig trobar Mr. Gatz passejant amunt i avall pel vestíbul, tot exaltat. L'orgull que

sentia del seu fill i de les possessions del seu fill augmentava per moments, i ara volia ensenyar-me una cosa.

—Jimmy m’envià aquesta fotografia. —Va treure la cartera, amb els dits tremolosos—. Miri.

Era una fotografia de la casa, amb els angles arrugats i coberta de taques. El vell m’assenyalà cada detall amb gran entusiasme. «Miri!», repetia, tot cercant l’admiració en els meus ulls. Havia ensenyat la fotografia tantes vegades que em penso que ja era més real, per a ell, que la mateixa casa.

—Jimmy me la va enviar. Trobo que és una fotografia molt bonica. Fa molt de goig.

—Molt. L’havia vist, darrerament?

—Em va venir a veure fa dos anys i em comprà la casa on ara visc. No cal dir que quan fugí de casa vam quedar desfets, però ara veig que tenia raó, en fer-ho. Ell sabia que tenia un gran esdevenidor. I des de llavors, cada vegada que tenia un èxit es mostrava molt generós amb mi.

Semblava que li dolia guardar-se la fotografia; la tingué encara una estona davant els meus ulls. Després la tornà a la cartera, i es va treure de la butxaca un exemplar tronat d’un llibre que es titulava *Hipalong Cassidy*.

—Miri; és un llibre que tenia quan era noi. Això ja ho diu tot.

L’obrí per la tapa de darrere i me l’ensenyà. A la darrera guarda hi havia escrit: «Pla de vida», amb la data del 12 de setembre de 1906. I a sota deia:

Llevar-se	6,00	matí
Exercici amb pesos i escalada de parets	6,15	- »
	6,30	
Estudi d’electricitat, etc.	7,15	- »
	8,15	
Treballar	8,30	- tarda
	4,30	
Beisbol i esports	4,30 - 5	»
Practicar l’elocució, l’equilibri mental i aconseguir-ne	5,00	- »
	6,00	
Estudi dels invents necessaris	7,00	- »
	9,00	

Resolucions generals

No perdre el temps al Shafters o (un nom il·legible).

Deixar de fumar o de mastegar tabac.

Banyar-se dia sí dia no.

Llegir un llibre o una revista instructius cada setmana.

Estalviar 5 \$ (ratllat) 3 \$ cada setmana.

Portar-se millor amb els pares.

—El vaig trobar per casualitat, aquest llibre —digué el vell—. Això ja ho diu tot, no?

—Ho diu tot.

—Jimmy havia de prosperar. Sempre prenia decisions com aquestes. S'ha fixat en l'interès que tenia per cultivar el seu esperit? En això sempre havia estat el primer. Una vegada em va dir que jo menjava com un porc, i li vaig clavar una allisada.

Li dolia tancar el llibre. En llegia les anotacions en veu alta, una darrere l'altra, i em mirava després, amb entusiasme. Sospito que esperava que jo les copiés per adoptar-les també.

Poc abans de les tres arribà el pastor luterà, de Flushing, i, involuntàriament, vaig començar a mirar per la finestra, esperant veure arribar cotxes. I el pare de Gatsby també. I a mesura que passava el temps i els servents entraven i es quedaven esperant al vestíbul, el vell començà a parpellejar, ansiosament. El ministre consultà repetidament el seu rellotge, i llavors jo li vaig parlar, una mica a part, i li vaig demanar que esperés mitja hora. Però fou inútil. No va venir ningú.

Cap a les cinc, la nostra processó de tres cotxes arribà al cementiri i s'aturà sota la pluja davant la reixa d'entrada: al davant, el cotxe mortuori, horriblement negre i mullat, després Mr. Gatz, i el pastor i jo a la berlina, i, darrere, quatre o cinc servents i el carter de West Egg a la furgoneta de Gatsby, tots mullats de cap a peus, xops. Quan començàvem a entrar per la reixa del cementiri vaig sentir que parava un cotxe i la remor d'algú que patollava en el fang darrere nostre. Vaig girar-me. Era l'home dels ulls de mussol, que havia trobat admirant els llibres de Gatsby a la biblioteca, una nit, feia tres mesos.

No havia tornat a veure'l des de llavors. Ignoro com s'assabentà de l'hora de l'enterrament, i encara no sé com es diu. La pluja li entelava les ulleres, i se les va treure i les eixugà per veure la vela protectora estesa damunt la tomba de Gatsby.

Llavors vaig intentar pensar en Gatsby un moment, però ja era massa lluny de nosaltres, i només podia recordar, sense ressentiment, que Daisy no havia enviat cap missatge, ni una flor. Vaig sentir vagament que algú murmurava: «Beneïts els morts damunt els quals cau la pluja», i llavors l'home dels ulls de mussol va dir: «Així sigui», amb veu coratjosa.

Vam tornar sota la pluja, ràpidament, cap als cotxes. Prop de la reixa, Ulls de Mussol m'adreçà la paraula:

—No he arribat a temps a la casa —digué.

—No hi ha anat ningú més.

—No m'ho digui! —Es mostrà sobresaltat—. Valga'm Déu! I hi anaven a centenars!

Es va treure les ulleres i les eixugà altra vegada, per fora i per dins.

—El pobre desventurat!

Un dels records que conservo més vius és el de quan tornava a l'Oest, de l'escola preparatòria, o, més tard, de la universitat, per les vacances de Nadal. Els qui havien d'anar més enllà de Chicago s'aplegaven en la vella i tenebrosa Union Station a les sis d'una tarda de desembre, amb uns quants amics de Chicago, que ja havien ingressat en l'alegria de les pròpies vacances, per dir-los un ràpid adéu. Recordo els abrics de pells de les noies que tornaven del pensionat de Miss Tal o Miss Qual, i la xerrameca entre nuvolets d'alè condensat, i les mans que s'agitaven per damunt els caps quan descobríem vells coneguts, i els concursos d'invitacions: «Aniràs a casa dels Ordway? A casa dels Hersey? A casa dels Schultze?», i els llargs bitllets verds que aferràvem amb força entre els dits enguantats. I finalment els vagons, d'un color groc brut, del ferrocarril de la línia Chicago, Milwaukee i St. Paul, que apareixien, alegres com el mateix Nadal, a les vies, a prop de l'entrada.

Quan penetràvem en la nit d'hivern, i la veritable neu, la nostra neu, començava a estendre's a banda i banda del nostre tren i a guspirejar en les finestres, i els llums tristos de les petites estacions de Wisconsin passaven pel nostre costat, l'aire, tot d'una, esdevenia vigoritzant. L'aspiràvem profundament en tornar de sopar al vagó restaurant, passant per les fredes plataformes, indeciblement conscients de la nostra identificació amb aquell país durant una hora estranya, abans de tornar-nos-hi a fondre.

Aquest és el meu Middle West; no pas els blats ni les prades ni les ciutats sueques perdudes, sinó els excitants trens de tornada de la meva joventut, els fanals dels carrers i els picarols dels trineus en la fosca glaçada i les ombres de les corones d'advent projectades damunt la neu a través de les finestres il·luminades. Jo formo part d'allò, una mica solemne amb el sentiment d'aquells llargs hiverns, una mica cofoi pel fet de créixer a la casa dels Carraway, en una ciutat on les cases, a través de les dècades, encara són designades pel nom de la família. Ara m'adono que aquesta història, al capdavall, ha estat unà història de l'Oest: Tom i Gatsby, Daisy i Jordan i jo, tots érem de l'Oest, i potser posseíem una certa deficiència en comú que ens feia subtilment inadaptables a la vida de l'Est.

Fins i tot quan l'Est m'engrescava més, fins i tot quan era més vivament conscient de la seva superioritat per damunt de les ciutats ensopides, rampants, inflades, de més enllà de l'Ohio, amb les seves interminables inquisicions de les quals només se salvaven els infants i els que ja eren molt vells, fins i tot llavors l'Est se m'apareixia amb una certa qualitat de distorsió. West Egg, especialment, encara figura en els meus somnis més fantàstics. El veig com una escena nocturna pintada per El Greco: un centenar de cases, alhora convencionals i grotesques, arrupides sota un cel opac, pesant, i una lluna sense lluïssor. A primer terme, quatre homes solemnes, vestits d'etiqueta, caminen per la vorera amb un baiard on jeu una dona borratxa amb un vestit de nit blanc. La mà de la dona, que penja per un costat, guspireja fredament,

enjoyada. Els homes entren greument en una casa que no és la de la dona. Però ningú no sap com es diu, la dona, ni a ningú no li interessa.

Després de la mort de Gatsby, l'Est quedà com encantat, com embuixat per a mi, com distorsionat, de tal manera que els meus ulls no podien corregir-ne la distorsió. Per això quan el fumerol blau de les fulles cruixidores era en l'aire i el vent feia onejar la roba mullada, encarcerada en les cordes, vaig decidir de tornar a casa.

Abans d'anar-me'n, però, calia fer una cosa, una cosa horrible, desagradable, que potser hauria valgut més de no fer. Però jo volia deixar les coses en ordre i no permetre, simplement, que aquell mar amable i indiferent s'emportés les meves deixalles. Vaig anar a veure Jordan Baker i li vaig parlar del que ens havia passat a tots dos, i del que després m'havia passat a mi, mentre ella romania ajaçada, perfectament immòbil, escoltant, en una enorme butaca.

Jordan portava el vestit de jugar a golf, i recordo que vaig pensar que semblava una bona il·lustració, amb la barbata lleugerament aixecada, una mica impertinent, els cabells de color de fulla de tardor, i el rostre del mateix color morè del guant buit que tenia damunt el genoll. Quan vaig haver acabat, em va dir, sense comentaris, que s'havia promès amb un altre. Jo en vaig dubtar, tot i que, només fent que sí amb el cap, Jordan hauria pogut casar-se amb molts d'altres; però vaig fingir-me sorprès. Durant un sol minut vaig preguntar-me si no cometia un error, però vaig tornar a reflexionar ràpidament, i em vaig aixecar per acomiadar-me.

—Tanmateix, tu em vas plantar —digué Jordan, tot d'una—. Em vas plantar per telèfon. Ara tant me fa, però va ser una experiència nova per a mi, i em deixà una mica desorientada una temporada.

Vam encaixar.

—Ah, i recordes una conversa que vam tenir una vegada sobre la conducció d'automòbils? —afegí.

—Bé... no gaire.

—Tu vas dir que un mal conductor només s'escapava de la catàstrofe fins al dia en què es trobava amb un altre mal conductor. Ho recordes, ara? Doncs bé, jo vaig trobar un altre mal xofer, es veu. Vull dir que va ser una imprudència per part meva jugar a endevinalles amb tu. Jo vaig suposar que més aviat eres una persona honesta, honrada. Em vaig pensar que era el teu orgull secret, això.

—Tinc trenta anys —vaig dir jo—. Tinc cinc anys massa per enganyar-me a mi mateix i dir-ne «honor», d'això.

Jordan no contestà. Irritat, i mig enamorat d'ella, i terriblement adolorit, vaig allunyar-me d'allà.

Una tarda de les darreries d'octubre vaig veure Tom Buchanan. Tom caminava davant meu, per la Cinquena Avinguda, amb el seu posat alerta, agressiu, les mans una mica separades del cos, com per rebutjar tota interferència, el cap movent-se bruscamment

d'ací d'allà, per adaptar-se als ulls inquietats. En el mateix moment en què jo alentia el pas per no encaixar-lo, s'aturà per contemplar, cellajunt, l'aparador d'una joieria. Tot d'una em va veure i reculà, allargant-me la mà.

—Què passa, Nick? Et negues a encaixar amb mi?

—Sí. Ja saps què opino de tu.

—Ets boig, Nick —va dir, ràpidament—. Ben sonat. No sé pas què t'agafa.

—Tom —vaig fer jo—, què vas dir a Wilson, aquella tarda?

Tom em mirà, sense dir paraula, i vaig comprendre que havia endevinat la veritat d'aquelles hores en què s'havia perdut la pista de Wilson. Jo anava a girar-me, per anar-me'n, quan Tom allargà una mà i m'aferrà per un braç.

—Li vaig dir la veritat —digué—. Arribà a casa quan ens preparàvem per marxar, i quan li vaig fer dir que no hi érem intentà pujar obrint-se pas amb violència. Estava prou enfollit per matar-me allà mateix si no li arribo a dir de qui era el cotxe. Tenia a la mà un revòlver que portava a la butxaca, i no deixà d'engrapar l'arma tota l'estona, mentre va ser a casa... —Es va interrompre, i esclatà, en to de desafiament—: I què, si li ho vaig dir? Aquell tipus s'ho ben mereixia. Et va enlluernar, a tu, com va enlluernar Daisy, però era un mal element. Va passar per damunt Myrtle com qui aixafa un gos, i ni tan sols no es va aturar.

Jo no podia dir res, llevat del fet —impossible de revelar— que allò no era veritat.

—I si et penses que jo no he tingut la meua part de sofriment... Escolta, quan vaig haver de desnonar aquell pis i vaig veure la capsa de galetes per al gos, a l'armari, vaig haver de seure, plorant com una criatura. Oh, Déu! Va ser horrible...

Jo no podia perdonar-lo ni estimar-lo, però comprenia que per a ell allò que havia fet era totalment justificat. Tot plegat era molt confús. Tom i Daisy, tots dos, eren éssers negligents: esclafaven coses i persones, i després reculaven i es retiraven en els seus diners o en la seva vasta negligència i en allò indefinible que era el que els mantenia units, i deixaven que d'altres escombressin la trencadissa que ells havien fet...

Vaig encaixar amb ell; m'hauria semblat una estupidesa de no fer-ho, perquè tot d'una vaig tenir la impressió que parlava amb una criatura. Després Tom entrà a la joieria a comprar un collaret de perles —o potser només uns botons per als punys de la camisa—, deslliurat per sempre dels meus petits escrúpols de província.

La casa de Gatsby continuava desocupada quan jo me'n vaig anar. La gespa del seu prat era tan alta com la meua. Un dels taxistes del poble no passava mai amb clients per davant la reixa d'entrada sense aturar-se un moment i assenyalar cap a dins; potser havia estat ell el qui havia portat Daisy i Gatsby a East Egg la nit de l'accident, i potser d'això se n'havia conjuminat tota una història pròpia. Jo no tenia ganes de sentir-la, i quan baixava del tren l'evitava sempre.

Jo passava les nits dels dissabtes a Nova York, perquè les festes brillants, enlluernadores, de Gatsby pervivien de tal manera en mi que encara em semblava que sentia la música i les rialles, febles i incessants, al seu jardí, i els cotxes que pujaven i baixaven pel seu caminal. Una nit vaig sentir un cotxe que realment entrava a la finca i s'aturava amb els llums encesos davant l'escalinata. Però no vaig intentar esbrinar qui era. Probablement era un darrer convidat que havia estat de viatge a l'altra banda del món i no sabia que la festa era acabada.

La darrera nit, un cop fet l'equipatge i després d'haver-me venut l'automòbil a l'adroguer local, vaig anar un cop més a contemplar aquella enorme i incoherent mansió que era un fracàs vivent. En els graons blancs, una paraula obscena escrita amb un tros de guix per qualsevol vailet destacava clarament a la llum de la lluna; la vaig esborrar refregant la sola de la sabata contra la pedra. Després vaig baixar xanoxano fins a la platja i em vaig ajeure a la sorra.

La majoria de les grans vil·les de la costa eren tancades, ja, i amb prou feines es veien altres llums que la lluïssor somorta, mòbil, d'un ferri a l'altra banda de l'Estret. I mentre la lluna s'enfilava cel amunt, les inútils vil·les van començar a esvanir-se fins que gradualment vaig tenir la impressió que reveia l'antiga illa que havia florit allà, altre temps, als ulls dels mariners holandesos, com la sina verda, fresca, del nou món. Els seus arbres desapareguts, els arbres que havien cedit el lloc a la casa de Gatsby, havien acompanyat amb els seus murmuris el darrer i el més gran de tots els somnis humans; durant un moment transitori, encisat, l'home devia haver retingut l'alè en presència d'aquell continent, arrossegat com per força a una contemplació estètica que ni comprenia ni desitjava, cara a cara per darrera vegada en la història amb una cosa a l'altura de la seva capacitat de meravellament.

I, assegut en aquell lloc, meditant en el vell món desconegut, vaig pensar en el meravellament de Gatsby la primera vegada que descobrí el llum verd a l'extrem del moll de Daisy. Havia fet un llarg camí fins a aquella gespa blava, i el seu somni li devia semblar tan a prop que difícilment podia deixar d'abastar-lo. No sabia que el seu somni ja era darrere d'ell, en algun punt d'aquella vasta foscor que s'estenia més enllà de la ciutat, on els camps obscurs de la república ondulaven sota la nit.

Gatsby creia en el llum verd, en l'extàtic esdevenidor que any rere any reula davant nostre. Avui se'ns ha escapat, però tant se val; demà correm més, allargarem més els braços... I un bon matí...

Així avancem, barques contra el corrent, arrossegats constantment cap al passat.

FRANCIS SCOTT FITZGERALD (Saint Paul, Minnesota, 1896 - Hollywood, Califòrnia, 1940). Se'l considera com un dels més importants escriptors nord-americans del segle XX, i portaveu de la *generació perduda*. Va estudiar a la Universitat de Princeton, es va allistar a l'exèrcit durant la Primera Guerra Mundial i va publicar la seva primera novel·la, *Aquest costat del paradís*, el 1920. El mateix any es va casar amb Zelda Sayre, i durant la dècada següent la parella va viure entre Nova York, París i la Riviera. Fitzgerald va ser una veu literària nova de gran relleu, i entre les obres mestres que va escriure hi ha els seus relats *El gran Gatsby* (1925) i *Tendra és la nit* (1934). Va morir amb quaranta-quatre anys d'un atac de cor a Los Angeles mentre treballava en *L'últim magnat*.